

35.915/
3

CSZK

Digitized by Google

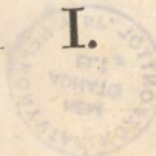
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

ÚJABB

M U N K Á I.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

HARMADIK KÖTET.

BUDÁN,

A' MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMNÉL

1840.

313E 2

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

M 35.915/3

~~RE-92~~

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

M. Helyettesítő

1955. évi 3616

SZ.

~~C.R.805~~

TARTALOM.

S Z Í N M Ű V E K.

1. rész	1
2. rész	15
3. rész	31
4. rész	47
5. rész	63
6. rész	79
7. rész	95
8. rész	111
9. rész	127
10. rész	143
11. rész	159
12. rész	175
13. rész	191
14. rész	207
15. rész	223
16. rész	239
17. rész	255
18. rész	271
19. rész	287
20. rész	303
21. rész	319
22. rész	335
23. rész	351
24. rész	367
25. rész	383
26. rész	399
27. rész	415
28. rész	431
29. rész	447
30. rész	463
31. rész	479
32. rész	495
33. rész	511
34. rész	527
35. rész	543
36. rész	559
37. rész	575
38. rész	591
39. rész	607
40. rész	623
41. rész	639
42. rész	655
43. rész	671
44. rész	687
45. rész	703
46. rész	719
47. rész	735
48. rész	751
49. rész	767
50. rész	783
51. rész	799
52. rész	815
53. rész	831
54. rész	847
55. rész	863
56. rész	879
57. rész	895
58. rész	911
59. rész	927
60. rész	943
61. rész	959
62. rész	975
63. rész	991
64. rész	1007
65. rész	1023
66. rész	1039
67. rész	1055
68. rész	1071
69. rész	1087
70. rész	1103
71. rész	1119
72. rész	1135
73. rész	1151
74. rész	1167
75. rész	1183
76. rész	1199
77. rész	1215
78. rész	1231
79. rész	1247
80. rész	1263
81. rész	1279
82. rész	1295
83. rész	1311
84. rész	1327
85. rész	1343
86. rész	1359
87. rész	1375
88. rész	1391
89. rész	1407
90. rész	1423
91. rész	1439
92. rész	1455
93. rész	1471
94. rész	1487
95. rész	1503
96. rész	1519
97. rész	1535
98. rész	1551
99. rész	1567
100. rész	1583

NYÜNYIS

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

35.945/3

24-25

36K

TARTALOM.

	lap.
Julius Caesar.....	1
Árpád' ébredése.....	151
Kincs keresők.....	177

TARTALOM

177	Kincsek és kincsök
151	Arany és ezüst
1	Arany és ezüst
177	Kincsek és kincsök

JULIUS CAESAR.

SHAKSPEARETÖL.

SZEMÉLYEK.

Julius Caesar.	
Octavius Caesar	} triumvirek Caesar' halála után.
Marcus Antonius	
M. Aemilius Lepidus	
Cicero	} senatorok.
Publius	
Popilius Lena	
Marcus Brutus	
Caius Cassius	} összeesküttek Julius Caesar ellen.
Casca	
Trebonius	
Ligarius	
Decius Brutus	
Metellus Cimber	} tribunusok.
Cinna	
Flavius	
Marullus	} Artemidorus, enidosi sophista,
Artemidorus, enidosi sophista,	
Jós.	
Cinna, költő.	
Egy másik költő.	
Lucilius	} Brutus' és Cassius' barátjai.
Titinius	
Messala	
Ifju Cato	
Volumnius	} Brutus' szolgái.
Varro	
Clitus	
Claudius	
Dardanius	
Strato	} Cassius' szolgája.
Lucius	
Pindarus.	
Calpurnia, Caesar' neje.	
Portia Brutus' neje.	

Senatorok, polgárok, örök, cselédek, katonák.

A' történet' helye részt Roma; utóbb Sardis' és Philippi' környéke.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Róma. Utcza, Flavius, Marullus, 's egy sereg polgár
jönnek.

FLAVIUS.

El renyhe nép, lóduljatok haza.
Ünnepnap ez ma? Nem tudjátok-e
Kézműves létetekre, hogy tilos
Hétköznapi járnunk mesterségitek?
Jelczime nélkül? szólj, melly mivét üzsz te?

ELSŐ POLGÁR.

Hát, uram, én ács vagyok.

MARULLUS.

Hol bőrkötényed és a' mérvonal?

Mi dolgod itt most legjobb ruhában?

'S te itt, miféle műves vagy?

MÁSODIK POLGÁR.

Biz' uram, finom műveshez képest, én úgy szólván, csak kontár vagyok.

MARULLUS.

De mi mesterséged, szólj, melly művet űsz?

MÁSODIK POLGÁR.

Olly mű az uram, melyet a' legjobb lélekkel űzhetek, a' mi valóban nem egyéb, mint a' rossz viselet' megjavítója.

MARULLUS.

De mi az, te semmirekellő, szólj, miféle mű?

MÁSODIK POLGÁR.

Ne, kérlek uram, ki ne kelj ellenem, de ha valamidből ki találnál kelni, én helyre hozhatlak.

MARULLUS.

Te helyre hozhatsz, szemtelen fiú?

MÁSODIK POLGÁR.

Igen, uram, megfoldalak.

FLAVIUS.

Te csizmafoltozó vagy, nemde?

MÁSODIK POLGÁR.

Bíz', uram, én minden életszükségeim' árát árral szerzem; én nem ártom magamat sem a' mesteremberek közé, sem az asszonyi dolgokba egyébbel mint árral. Igazán szólva, én az öreg lábbelik' seborvosa vagyok; ha nagy veszélyben vannak, kigyógyítom őket. Olly derék nép jár dogál az én két kezem' művein, a' millyen csak valaha marhabőrt tapodott.

FLAVIUS.

De mért ma műhelyedben nem maradsz?

Mért hordod e' népséget fel 's alá?

MÁSODIK POLGÁR.

Igazán, uram, csak hogy csizmáik kopjanak 's munkám szaporodjék. De valósággal uram, azért ünnepelünk ma, hogy Caesart láthassuk 's örüljünk diadalán.

MARULLUS.

Örülni? 's mért? mi zsákmányt hoz haza?

Vagy melly adózók jőnek, szekerét

Rablánczaikban ékesíteni?

Ti fák, szirtek! gonoszbak mindazoknál,

Oh rög szivek, Romának vad fiai,

Nem ismerétek Pompejust? mi sokszor

Mászkáltatok fel falra, várfokokra,

Ablak - 's toronyra, sőt kürtötetőkre
Emőitekkal és ott ültetek

Regtől napestig békén várakozva,

Láthatni nagy Pompejus' menetét

Romának utczáin? 's ha szekere

Csak feltűnék is, nem kezdétek-e

Köz zendüléssel olly örömkialtást,

Hogy pandalainak viszhangzásira,

Miket ujjongástok ébresztett fel ott,

Megreszketett ágyában Tiberis?

'S ti most még jobb ruhákat öltetek?

'S ti most még ünnepeltek, és ti most

Virágot szórtok annak útain,

Ki diadalmat üll Pompejusvér fölött?

El innen! tüstént menjetek haza.

Az istenekhez térden esdjetek,

Hogy a' villámot feltartsák, minek

Lecsapni kell e' háladatlanságra.

FLAVIUS.

El, el, jó földiek, 's e' vétekért

Gyűjtsétek össze sorsosaitokat

A' Tiberishez; sirjátok vizébe

Könyűitek', míg a' legaljasabb ár

A' legfőbb partot csókolandja meg. Nép el.

Nézd, hogy megolvadt bennök a' salak;

Eltűntek megnémulva bűneikben.

Eredj te most a' capitól felé.
 Én erre tartok. Foszd a' képeket,
 Ha mellyeket diszjellel fedve látsz.

MARULLUS.

Tehetjük azt?
 Tudod, ma vannak a' Lupercaliák.

FLAVIUS.

Se' baj! ne hagyd Caesarnak diszjelét
 Egy képen is meg. Én körül megyek
 'S elüzöm utczáról a' pórokat.
 Tedd azt te is, hol tömve látod őket.
 Alant repülend Caesar, szárnyiból
 E' nőni kezdő toll ha tépve lesz;
 Különben túl száll ember' látkörén
 'S mindünket szolgálja félelembe fojt. El.

MÁSODIK JELENÉS.

Ugyanott. Közhely. Versenyre készülten jönnek diszjá-
 rattal 's zenével Caesar, Antonius; Calpurnia, Portia,
 Decius, Cicero, Brutus, Casca; utánok nagy csoport,
 's köztük egy jós.

CAESAR.

Calpurnia!

CASCA.

Csendesen hejh! Caesar szól.

CAESAR.

Calpurnia.

CALPURNIA.

Itt vagyok, uram.

CAESAR.

Antoniusnak álld egészen útját,
Ha majd pályát futand. Antonius!

ANTONIUS.

Caesar, uram?

CAESAR.

Megemlekezzél versenyed között
Calpurniát illetni. Őseink'
Mondásaként a' magtalan, ha illy
Szent pálya közben érintik, lerázza
A' meddőségnek átkát.

ANTONIUS.

Nem felejttem.

Ha Caesar mondja: tedd, az téve van.

CAESAR.

Kezdjétek. 'S minden rend szerint legyen.

JÓ S.

Caesar!

CAESAR.

Hah ki hi?

CASSIUS.

Csendet körül! Hallgasson el kiki.

CAESAR.

Ki az, ki hozzám szól a' sokaságból?
Egy hang visítja Caesart, a' zenén is
Túl hatva. Szólj, Caesar kész hallani.

JÓ S.

Őrizkedjél Martius' idusától.

CAESAR.

Mi ember ez?

BRUTUS.

Egy jós tanácsolja ónod magadat Martius' idusától.

CAESAR.

Hadd lássam arcát, hozzátok közelb.

CASSIUS.

Ficzko! jőj ki a' csoportból, tekints Caesarra.

CAESAR.

Mit szólsz nekem most? mondd még egyszer el.

JÓ S.

Őrizkedjél Martius' idusától.

CAESAR.

Ábrándozó, bocsássuk őt. — Eredj.

Mind el, Cassius és Brutuson kívül.

CASSIUS.

Nem jősz megnézni a' versenyt?

BRUTUS.

Nem én.

CASSIUS.

Jőj, kérlek.

BRUTUS.

Játék' barátja nem vagyok. Kevés van
A' fürgeségből bennem, melly jutott
Antoniusnak. Ám ez fel ne tartson
Kivánatodban; én magadra hagylak.

CASSIUS.

Régóta, Brutus, szemmel tartalak.
Te nem tekintesz ily nyájas szemekkel,
Sem szivességet többé nem mutatsz,
Milyenhez szokva voltam; szigorún
Zord vagy barátaidhoz, kik szeretnek.

BRUTUS.

Csalatkozol. Ha arczom elsötétült,
Lelkem' borúja csak magamra tér.
Sokféle szenvedély üld egy kor óta
És ötletek, csupán nekem valók,
Mi tetteimre tán homályt borít;
De ez ne bántsa meg barátimat,
(Kiknek sorában egy vagy Cassius)
Se másra mulasztásimat ne értsék,
Mint, hogy magával Brutus' lelke küzd
És nyájas lenni máshoz elfelejt.

CASSIUS.

Igy félre értém bomlott kedvedet,
 Miért is e' keblemben sok nyomos
 Szándékot 's méltó gondot eltemettem.
 Mondd, láthatod-e, jó Brutus, arcodat?

BRUTUS.

Nem Cassius, mert a' szem ön magát
 Nem látja, csak más tárgytól visszavert
 Sugárok által.

CASSIUS.

Úgy vagyon.
 'S felette kár Brutus, hogy nincsenek
 Illy tükreid, honnan rejtett becsed
 Szemedbe tűnnék, 's látnád árnyadat.
 Hallám mikép sok fő fő Római
 (A' halhatatlan Caesaron kívül).
 Brutusról szólva 's e' kor' járma' súlyát
 Nyögvén, ohajtá: vajha a' nemes
 Brutus szemeikkel bírna.

BRUTUS.

Milly veszélybe
 Vezetsz te engem, azt kívánva, hogy
 Ollyat keressek bennem a' mi nincs?

CASSIUS.

Készülj azért, jó Brutus, hallani.
 És tudva, hogy nem láthatod magad'

Olly jól, mint tükörzödve, tüköröd én
 Szerényen felfödöm magadnak azt,
 Mit még magadról nem tudsz. És ne légy
 Ezért gyanúval Brutus ellenem.
 Ha köz nevetkező, 's ha szokva volnék
 Hálákodókra szívességemet
 Pór esküvéssel elpazarlani,
 'S ha észrevetted, hogy hizelkedém
 Embernek, és forrón ölelgetém
 'S aztán gyaláztam, vagy hogy tor között
 Az egész csoportnak megnyilatkozom,
 Úgy óvakozzál tőlem.

BRUTUS.

Mit jelent ez

Örömkialtás? tartok tőle, hogy
 Caesart a' nép királylyá emeli.

CASSIUS.

Igen, te tartasz? úgy azt kell gyanítnom,
 Hogy nem szeretnéd?

BRUTUS.

Azt nem Cassius;
 De őt én kedvelem. Hanem miért
 Tartasz te engem illy sokáig itt?
 Mi az, mit vágyásod van közleni?
 Ha köz jót illet, tégy becsületet

Egyik 's halált a' másik szem elé
 'S én mind a' kettőt egy kedvvel tekintem.
 Mert istenek úgy segítsenek, miként
 Inkább imádom a' becsületet,
 Mint félem a' halált.

CASSIUS.

Ismérem benned, Brutus, ez erényt,
 Épen miként külsődet ismerem.
 Igen, tehát, becsület tárgya szónak.
 Nem mondhatom, te 's más mit tartotok
 Az életről; nekem, magamra nézve,
 Nem lenni épen olly kívánatos,
 Mint élni rémben ollytól, mint magam.
 Szabadúl születtem, mint Caesar, 's te is;
 Mindketten szinte jól táplálkozánk
 'S kiálljuk, mint ő, a' tél' hidegét.
 Mert egykor egy zord, szélveszes napon
 Tiber' hulláma küzdvén partival,
 Így szóla Caesar: mersz-e most velem
 A' bős habokba szállni, Cassius,
 'S amott a' pontig úszni? E' szavakra,
 Fegyverben, mint valék, belé szökém,
 'S intém, kövessen. És ő követett.
 Dühödt az ár 's mi vertük, gyors inakkal
 Hadarva félre és daczos kebellet
 Előre nyomván. Ám, még mielőtt

A' feltett ponthoz érnénk „Cassius!“
 Kiált Caesar „segits, vagy elbukom.“
 Én, mint nagy ősrünk Aeneas kihozta
 Hátán az agg Anchisest láng közől,
 Úgy hoztam a' fáradt Caesart 'Tiberis'
 Hullámiból; 's most istenné leve
 Ez ember 's Cassius hitvány teremtmény,
 Kinek fejét mélyen kell hajtani,
 Ha Caesar kéjelemmel int felé.
 Hispaniában egykor láz gyötörte.
 Reszketni láttam őt, midőn
 Rohamja jött; ez isten reszketett!
 A' gyáva ajkak színöket hagyák
 'S azon szem, mellytől a' világ remeg,
 Fényét veszíté. Hallám nyögni őt;
 Igen! 's azon nyelv, melly Rómát köti,
 Hogy rá figyeljen és beszédeit
 Könyvébe rója, az most így nyögött:
 „Adj innom, ah, Titinius“
 Mint egy beteg leány. Oh istenek!
 Bámulnom kell, hogy illy gyarló egy ember
 Elébe vágott a' dicső világnak
 'S a' palmát birja egyedül.

BRUTUS.

Köz felkiáltás ismét; úgy hiszem,
E' tapsok új tisztesség' jelei,
Mellyekkel Caesar elboríttatik.

CASSIUS.

Oh, mint colosz, lép ő a' szűk világon
'S kis emberek mi, roppant szárai
Alatt bolyongva szét tekingetünk,
Gyalázatos sírunkat keresők.
Sorsának ember néha mestere.
Nem csillaginkban, Brutus, a' hiba,
Hanem magunkban, kik megbókolunk.
Caesar vagy Brutus! Caesarban mi van?
Mért volna hangzóbb e' név mint tiéd?
Ird össze 's szint olly ékes lesz neved;
Mondd és a' szájnak szint úgy jól esik;
Mérd 's szinte olly nehéz; idézz vele
'S lelket hívand fel Brutus, mint amaz.
Egyszerre minden istenek' nevében!
Ugyan miféle táppal éle Caesar,
Hogy ilyen nagyra nőtt? Oh kor gyalázva vagy,
Nemes fajodban, Róma, megfogyál!
A vizözöntől fogva múlt-e kor,
Csupán egy 's nem több férfival jeles?
Ha mondhaták Rómáról mostanig,
Hogy tág terén egy ember fér csak el?

Valóban Róma tágas pusztá rom,
 Ha benne nincsen több egy férfinál.
 Oh én 's te hallók őseink' szavából:
 Egy Brutus élt hajdan, ki Róma' földén
 A' véghetetlen ördög' udvarát
 Szenvedte volna inkább, mint királyt.

BRUTUS.

Hogy engem kedvelsz, nem kétlem; miket
 Tennem kívánsz, gyaníthatom. Miként
 Elmélkedém ezekről és korunkról,
 Majd elbeszélem. Most ha szívesen
 Kérnem szabad, ne késztenél tovább.
 A' mit mondál, meggondolom, mi még
 Van mondandód, békén kihallgatom
 'S időt lelendem, alkalmast reá,
 Hogy megvitassunk illy fő dolgokat.
 Addig, nemes barátom, tartsd eszedben,
 Hogy Brutus inkább vágyna lenni pór,
 Mint Róma' gyermekeinek egyike
 Illyen kemény feltétekkel, miket
 Az idő ránk vetni készül.

CASSIUS.

'S én örülök,
 Hogy gyenge szóm Brutusnak kebliből
 Csak ennyi szikrát is kifejthetett.

BRUTUS.

A' játtnak vége, 's Caesar visszatér.

CASSIUS.

Ha erre jönnek, rántsd meg Casca' ujját
'S fanyar szeszélylyel ő majd elbeszéli,
Mi történt, méltó megjegyzésre, ma.

BRUTUS.

Azt megteszem; de nézzed Cassius,
Haragfolt ég Caesarnak homlokán
'S a' többi úgy néz, mint a' vert cseléd.
Calpurnia' arcza' sápadt 's Cicero
Olly rőt 's tüzes szemekkel néz körül,
Mint a' capitoliumban láttuk őt, midőn
Vitában állott a' senatorokkal.

CASSIUS.

Elmondja Casca majd, mi történt.

CAESAR.

Antonius!

ANTONIUS.

Caesar?

CAESAR.

Tedd, hogy kövér nép foglaljon körül,
És sikfejú 's kik éjjel alszanak.
A' Cassius ott sovány, üres szemű:
Sokat tűnődik 's illy ember veszélyes.

ANTONIUS.

Ne féljed, Caesar, nem veszélyes az.
Igen derék 's nagyelmű római.

CAESAR.

Mért nem kövérebb? Bár nem félem őt.
'S még is, ha nevemhez férne félelem,
Nem ösmerek, kit inkább kellene
Kerülnöm, mint e' fonnyadt Cassiust.
Szünetlen olvas; nagy figyelmező;
Átlát az embereknek tettein.
Játéknak nem barátja mint te vagy,
Antonius; nem hallgat muzsikát.
Ritkán mosolyg 's mintegy magát csufolva.
'S eszét gyalázva akkor is, hogy azt
Akármilyen tárgy mosolyra bírható.
Illy embereknek nyugta nincs soha,
A' míg nagyobb látanak, mint magok;
Azért is ők igen veszélyesek.
Inkább beszélem a' mi félhető,
Mint a' mi rettent: én Caesar vagyok.
Jőj jobb felemre; bal fülem nagyot hall;
'S mondd el valólag, mit tartasz felőle.

Caesar 's kísérei el, Casca hátra marad.

CASCA.

Palástomat megrántátok; beszédtek
Van velem?

BRUTUS.

Mondd el nekünk, mi történt, Casca, most,
Hogy Caesar olly setét tekintetű?

C A S C A.

Hiszen ti is vele voltatok, vagy nem?

BRUTUS.

Nem kérdeném úgy Cascától, mi történt.

C A S C A.

Hát koronával kínálták meg, 's meg levén
vele kínálva, ő azt keze' fejével félre tolta, így,
's a' nép ujjongatott.

BRUTUS.

Mért volt a' második zaj?

C A S C A.

Hát megint azért.

C A S S I U S.

Háromszor ujjongtak; miért a' vég kiáltás?

C A S C A.

Hát megint azért.

BRUTUS.

Háromszor ajáltatott neki a' korona?

C A S C A.

Háromszor, ha mondom. 'S ő azt három-
szor tolta vissza, mindig szelidebben, mint előbb
's az én becsületes szomszédaim minden vissza-
toláskor sívalkodtak.

CASSIUS.

Ki nyújtá neki a' koronát?

CASCA.

Hát Antonius.

BRUTUS.

Jó Casca mondd el rendét és sorát.

CASCA.

Akaszszanak fel, ha én nektek rendét, sorát megmondhatom: csupa bolondság volt, nem vigyáztam reá. Láttam Marcus Antoniust, hogy koronát ajánlott neki; tulajdonképen nem is korona volt, hanem csak afféle pártá. — 'S mint mondtam, ő azt először félre tolá; mind a' mellett, úgy gondolom, igen örömet elvette volna. Azután ismét oda nyújtá neki 's ő ismét félre tolá; de, úgy gondolom, igen nehezen esett ujjait róla levennie. Azután harmad ízben nyújtá neki 's ő harmadszor is félre tolá. 'S alig hogy lemondott róla, a' gyűlevész felsivalkodott, összeverte kerges tenyereit, felhányta izadságos hálósipkáit 's olly temérdek bűdös lélekzetet bocsátott ki, mivel Caesar megveté a' koronát, hogy Caesar szinte megfúlt belé; mert arra elájult és lerogyott. Részemről nem mertem nevetni, félvén, hogy ha szájamat kinyitom, tele szívom magamat romlott levegővel.

CASSIUS.

Kérlek, megállj; elájult volna Caesar?

BRUTUS.

Az meg lehet; nehézség gyötri őt.

CASSIUS.

Nem, őt nem; minket, engem 's tégedet

'S téged, jó Casca sujt le a' nehézség.

CASCA.

Nem tudom, hogy' érted; annyi bizonyos, hogy Caesar lerogyott. De ha a' gizgaz nép meg nem tapsolta 's pizszegette őt, a' mint tetszett, vagy nem tetszett nekik, miként az alakosokkal a' színen szokott tenni, ne legyek becsületes ember.

BRUTUS.

Mit szolt, hogy ismét eszméletre jött?

CASCA.

No's hát, mielőtt lerogyott, látván a' köz csoportot örvendeni azon, hogy ő a' koronát visszavetette, megnyittatá velem mellruháját, 's oda mutatá torkát, hogy messék el. És ha én valamiféle kézmíves volnék, szálljak pokolra a' gonoszokkal, ha szaván nem fogtam volna. — 'S így lerogyott. 'S mikor ismét magához tért, monda: ha szóval, vagy tettel valami hibát követett volna el, ohajtaná, hogy azt ő nagyságok bajá-

nak tulajdonítanak. Három vagy négy banya, hol állék, kiáltá: Ah a' jó lélek! 's teljes szívökből megbocsátának neki; de ez nem sok figyelmet érdemel: ha Caesar anyjaikat döfte volna is le, nem tesznek vala kevesebbet.

BRUTUS.

És erre ment ő olly sötéten el?

CASCA.

Igen.

CASSIUS.

Szolt Cicero is valamit?

CASCA.

Igen, görögül beszélt.

BRUTUS.

Mi végre úgy?

CASCA.

Ha én azt nektek megmondom, soha ne nézzek többé szemetekbe. Azok, kik értették, egymásra mosolyogtak, és csóválták fejöket; de, mi engem illet, nekem az görögül volt. Több újságot is mondhatok nektek. Flavius és Marullus, Caesar' szobra' diszjeleinek lerángatásáért hűvösre tétettek. Éljetek boldogul. Több bohóság is volt még, ha emlékezném reá.

CASSIUS.

Eljősz ma hozzám estebédre, Casca?

CASCA.

Nem, el vagyok igérkezve.

CASSIUS.

Eljősz ebédre holnap?

CASCA.

Igen, ha élek, 's te szándékod mellett maradsz 's étkeid méltók a' megevésre.

CASSIUS.

Jó! elvárlak.

CASCA.

Azt tedd. Élj boldogúl.

BRUTUS.

Mi bárdolatlan ficzko ez? tüzes,
Fürgenez fiú volt iskolás korában.

CASSIUS.

Az ő ma is, ha végrehajtani
Kell nagy 's nemes merényeket, noha
E' lomha képet öltöze' magára:
E' durvaság a' mártás ép eszén,
Melly a' gyomort készíti, hogy szavait
Jobb ízűen költhessük el.

BRUTUS.

Ugy van. De most megyek, holnap ha tán
Beszélni vágysz velem, hozzád megyek;
Avagy, ha tetszik, jőj hozzám 's bevárlak.

CASSIUS.

Jövök 's te addig elmélj a' világról.

Brutus el.

Nemes szívű vagy Brutus, ám, hiszem,
Természeted más útra fogható,
Mint mellyre hajlik. Azért kívánatos,
Hogy a' nemes nemessel frigyesüljön.
Ki olly erős, hogy nem csabitható?
Üld Caesar engem, Brutust kedveli.
De volnék Brutus én 's ő Cassius,
Nem tántoritna meg. Ma éjszaka
Többféle írást, mintha több külön
Polgártól jőne, hányok ablakába,
Mind arra czélzót, milly nagy véleménynyel
Vagyon nevéhez Róma; benne titkon
Érintve lesz Caesar' dicsvágya is.
'S hadd üljön aztán Caesar biztosan:
Megrázzuk őt, vagy rosszabb kort türünk.

HARMADIK JELENÉS.

Ugyanott. Útca.

Dörgés és villámlás. Kétfelől jönnek Casca kivont karddal és Cícero.

CICERO.

Jó estét, Casca; haza vivéd-e Caesart?
Mért lelkendezve, mért népsz illy merőn?

CASCA.

'S te nem rendülsz, midőn a' földtömeg

Úgy reszket, mint a' nád? Oh Cicero,

Láttam vihart, midőn a' szél' dühe

Csomós tölgyfákat megrepeszte; láttam

A' kevély tengert bőszülten felzajogni,

Míg a' fenyítő felhőkig dagadt.

De mind ez éjig, mostanig, soha

Tűzzáporon keresztül nem menék.

Vagy belső háború van fenn az égben,

Vagy az istenekre vakmerő világ

Gyújtá fel azt, hogy küldjön pusztulást.

CICERO.

Ki látott illy csodákat valaha!

G A S C A.

Egy köz rab (arczúl őt jól ismered)
 Feltartva balját, olyan lánggal égett,
 Mint hús szövétnek és még is keze
 'Tüzet nem érző, sértelen maradt.
 Ezen fölül (azóta kardomat
 Le nem tevém) a' capitól felé
 Oroszlánnal találkoztam, ki rá'n
 Mereszkedék, mogorván elhaladt
 'S bántatlanul hagyott. Száz halovány
 Nő ment csoportban máshol, rémüléstől
 Arczváltozottan, kik megesküvének,
 Hogy egészen lángban népet láttanak
 Künn járni fel 's alá; 's az éjmadár
 Világos délben ült a' közteren
 Vijjogva és huhogva. E' csodák,
 Ha illy együtt járnak, ne mondja senki:
 Ez volt az ok, 's hogy az természetes;
 Mert úgy hiszem, vészhirdető jelek
 A' föld' szakának, melyre szállanak.

C I C E R O.

Valóban zordon szellemű idő.
 De dolgot ember külszinből ítél meg,
 Valódi célját fel nem érheti.
 Eljő-e Caesar holnap a' tanácsba?

C A S C A.

Igen; mert meghagyá Antoniusnak
Tudtadra adni, hogy holnap bejő.

C I C E R O.

Jó éjszakát; ez a' zavart idő
Sétálni nem való.

C A S C A.

Az istenek veled.

Cassius jő.

C A S S I U S.

Ki van itt?

C A S C A.

Római.

C A S S I U S.

Casca hangod után.

C A S C A.

Nem rossz füled van. Cassius, mi éj ez?

C A S S I U S.

Derék embernek vajmi kedves éj!

C A S C A.

Ki látta valaha égnek illy haragját?

C A S S I U S.

Ki a' földet látta illy bünteljesen.
Részemről, én az utcákat bejártam,
Kivette magamat a' veszélyes éjnek.

Es illy födetlen, mint látsz, mellemet
 Kitártam a' mennykő' csapásinak.
 'S midőn a' villám' kék czikázata
 Az ég' keblét megnyitni láttatott,
 Útjába álltam 's lángja' ellenébe.

C A S C A.

De mért kísérted így az eget?
 Embernek sorsa félni és remegni,
 Ha rémitéseül az istenek
 Illy szörnyü hirmondókat küldenek.

C A S S I U S.

Tompult vagy Casca 's mellynek római
 Hevítai kéne, az életszakra benned
 Hibázik, vagy hogy nem használad azt.
 Halvány merőn nézsz, félsz 's csodálkozol,
 Látván az ég' illy szertelen haragját.
 De majd ha való okát meggondolod,
 Mért e' tüzek 's e' bolygó szellemek;
 Miért fajúl el állat és madár;
 Mi tesz bohóvá aggot 's kisdedet
 Bölcselkedővé; mért változnak el
 E' dolgok mind velők szült erejök,
 Természetük 's rendeltetésök ellen
 Illy bal szerűkké, meg kell vallanod,
 Hogy ég adá e' szellemet beléjük,
 Intő 's ijesztő jellé téve őket

Egy képtelen kormányu hon felett.
 És én egy embert mondhatnék neked,
 Hasont ez ádáz éjhez, a' ki dörg,
 Villámlik, sírokat nyit és dühöng
 Miként az oroszán a' capitoliumnál;
 Embert, személyre, mint mi, nem hatósbat;
 De a' ki bámulandó nagyra nőtt
 'S rémes, mint mind e' rendkívüli vész.

C A S C A.

Caesar, kit értesz, nemde Cassius?

C A S S I U S.

Akárki bár. Mert most a' római
 Ollyan tagú 's kelmű mint ősei;
 De hajh! apáink' lelke már kihalt
 'S anyák' szivétől kormányoztatunk:
 Igánk 's türelmünk gyáva nőt mutat.

C A S C A.

Valóban híre van, hogy a' tanács
 Holnap királylyá készül tenni Caesart:
 Koronát viselhet szárazon, vizen
 És mindenütt Itálián kívül.

C A S S I U S.

Akkor tudom, hová döf e' vasam:
 Rabságtól Cassiust mentse Cassius.
 Erőt gyengének ebben, büntetést
 Zsarnoknak ebben adtok, istenek:

Sem kőtorony, sem rézből vert falak
 'S szűk légü börtön, sem kemény bilincs
 A' szellem' erejét meg nem köthetik.
 Az élet, únva földi nyugóket,
 Búcsút magának mindig képes adni.
 Ha ezt tudom, tudhatja minden ember,
 Hogy a' mi rész önkény reám esik,
 Lerázhatom kényemre.

C A S C A.

Szint' úgy én.
 'S minden rabnak kezében a' tehetség,
 Eltépni szolgasága' lánczait.

C A S S I U S.

'S mért volna hát Caesar zsarnok? szegény!
 Tudom, nem volna ő farkas, hanem
 Mert látja hogy a' rómaiak juhok;
 Nem volna ő oroszlán, csak magunk
 Őzek ne volnánk. A' ki nagy tüzet
 Kiván élesztetni hirtelen, silány
 Szalmával kezdi. Róma, melly szemét,
 Mi gaz, melly ízék, hogy rossz anyagúl
 Olly hitványságnak, mint Caesar, derűt
 'S fényt adni szolgál? Hajh! de fájdalom,
 Hová ragadtál? Én tán ezeket
 Kész rabnak mondom; úgy tudom hogy érttek

Felelni kell: ám fegyverzett vagyok
És a' veszély engem meg nem zavar.

C A S C A.

Cascának szólasz 's olly egy férfinak,
Ki nem vigyorgó hirharang. Kezem rá!
Kezdj pártot mind e' sérv' orvoslatára,
'S ha van, ki bármi messze lépni mer,
E' láb is ott lesz.

C A S S I U S.

Így! az alku áll.

Most Casca tudd meg, néhány rómaít
A' legnemesb szívek közül reá bírék,
Hogy egy merényt vállaljanak velem
Becsületes veszélyü sikerért.

Most ők tudom, Pompeius' csarnokában
Várnak rám, mert e' szörnyü éjszaka
Utczán mulatni 's jární nem való;
'S az elem' alkatja ollyan arczot ölt,
Mint a' merény, mit kezdendők vagyunk:
Tüzezt, vérengzőt, rémületest.

Cinna jó.

C A S C A.

Légy csendben, itt valaki sietve jó.

C A S S I U S.

Az Cinna, járásáról ismerem.
Ő jó barátunk. Cinna hova sietsz?

CINNA.

Téged kereslek. — Nem Metellus ez?

CASSIUS.

Nem, Casca, frígyesünk a' vállalathoz.

Nem várnak, Cinna, rám?

CINNA.

Örülök.

Mi szörnyü éj ez! néhány társaink

Csodálatos dolgot szemléltének.

CASSIUS.

Nem várnak engem Cinna? szólj!

CINNA.

Igen,

Várnak reád. Oh Cassius, ha a' nemes

Brutust felünkre bírnád szerzeni.

CASSIUS.

Jó Cinna, légy nyugott. Fogd ezt az irást

És hagyd a' praetor' székében, hogy ott

Találja Brutus; ezt hajtsd ablakába;

Az ős Brutus' szobrán ragaszd fel ezt.

Onnan Pompeius' csarnokába térj,

Hol megtalálandsz. Vajjon Decius

Brutus 's Trebonius is ott vannak-e?

CINNA.

Mind, csak Metellus Cimber nem, ki téged

Honn felkeresni ment. Én sietek.

CASSIUS.

Aztán Pompeius' csarnokába térj meg.

Cinna el.

Jőj Casca; míg nem nappallik, mi Brutust
Nézzük meg honn. Főbb része már mienk;
Egy ostrom még 's egészen birjuk őt.

CASCA.

Oh magasan ül a' nép' szívében ő.
Es a' mi bennünk bűnnek látszanék,
Tekintete, legdúsabb alchymiaként
Érdem - 's erényre változtatja azt.

CASSIUS.

Őt és becsét 's szükségünket reá,
Igen helyesen fogád fel. Most jerünk.
Már éjfél mult 's előbb mint nappalodnék,
Felverjük őt és szerződünk vele.

M Á S O D I K F E L V O N Á S.

EL S Ó J E L E N É S.

Ugyanott.

Brutus' kerte. Brutus jő.

BRUTUS.

Hejh! Lucius.

A' csillagokból nem tudom kivenni,

Mi messze a' nap. Hallod, Lucius!

Bár vétkem volna ilyen jól alunni.

No's Lucius! fel, mondom, Lucius.

LUCIUS.

Híttál uram?

BRUTUS.

Vigy könyvszobámba gyertyát, Lucius.

'S ha ég, jelentsd meg itt.

LUCIUS.

Igen, uram. El.

BRUTUS.

Neki meg kell halni. A' mi engem illet,

Személyes ok nem indit ellene,

Csupán a' közjó. Ő koronát kíván.

Kérdés: ez által, milly természetet vált?

A' hév napfény az, melly kigyót kikölt,

'S ez vigyázatra int. Koronát neki.

Igen, fulánkot adni, hogy vele

Kényére ártson. A' nagyság visszaél

Hatalmával, midőn azt elszakatja

A' lelkiismerettől. És valót

Ítéelve Caesarról, nem vettem észre,

Hogy szenvedély uralkodnék eszén;

De köz tapasztalás szerint, alázat

Az ifju nagyravágyás' lépcseje,

A' mellyhez arczczal áll a' felmenő;

De hátat fordít vég fokára jutva

A' lajtorjának, fellegekbe néz,

Megvetve, mellyen feljutott, az aljas

Lépcsőt 's így Caesar is tehet. Ne hogy

Tehessen, előzzük őt. 'S mert a' vitály

Nem kap hitelt az által, a' mi ő most,

Forditsuk így: az a' mi most, ha megnő,

Illyen meg olyan túlságokra hág.

Tekintsük úgy, mint a' kigyótojást,
 Mi ha kikél, mérges lesz, mint faja;
 Azért a' héjban gyilkoljuk meg őt.

Lucius vissza jő.

LUCIUS.

Uram, szobádban ég a' gyertya már.
 Kovát keresvén, ezt a' zárt irást
 Találtam ablakodban 's bizonyos,
 Hogy ott nem volt, midőn fekünni mentem.

BRUTUS.

Lefekhetel ismét, még nincs reg. Fiú,
 Nincs holnap Martiusnak idusa?

LUCIUS.

Nem tudom, uram.

BRUTUS.

Tekintsd a' naptárt 's hozz felőle hírt.

LUCIUS.

Igen, uram.

BRUTUS.

A' légben fenndöbörgő párafény

Elég világot ád; olvashatok.

„Brutus te alszol? ébredj 's lásd magad'.

Rómának kell-e hát? — szólj, üss, javíts.

Brutus, te alszol? ébredj!“

Több ilyen elszórt, unszolásokat

Szedtem fel immár.

„Rómának kell-e?“ ezt így tölthetem be:

Rómának egytől kell-e félnie?

Elődím Róma' tériről kiverték

Tarquiniust királylyá lettekor.

„Szólj, üss, javíts.“ Beszélni's ütni

Szólítatom fel? Róma! fogadom,

Csak jobbulás kövesse, megnyered

Brutus' kezétől mind, a' mit kívánsz.

LUCIUS. Jő.

'Tizennégy napja mult el Martius.

BRUTUS.

Jól van; de menj, zörögnek a' kapun. —

Mióta Cassius Caesar ellen unszolt,

Nem alhatám. A' veszélyteli

'Tett' megtevése's gondolása között

Egész idő olyan mint rémalak,

'S borzalmas álom. Akkor a' halandó

Életművek's a' genius tanácsot

Ülnek's az ember alkotmánya, mint

Egy kis királyság háborog magában

'S a' zendülésnek sorsát szenved.

LUCIUS.

Testvéred Cassius van a' kapun

És látni kíván.

BRUTUS.

Maga van?

LUCIUS.

Nem, vannak többen is vele.

BRUTUS.

Isméred őket?

LUCIUS.

Nem, uram, kalapjok a' fülig lenyomva,
Palásttal arczok félig földve van,
Hogy semmikép, egy jelről sem bírom
Kitudni őket.

BRUTUS.

Ők, a' párt. Bocsásd be.

Oh összeesküvés! szegyenled-e
Éjjel mutatni vészes arczodat,
Hol legszabadabb a' rossz? Úgy hol találsz
Barlangra nappal, melly elég setét
Szörnyarczodat befedni? Ne keress.
Öltözz' mosolyba 's nyájasságba; mert ha
Természetes képedben állsz elé,
Nem mély eléggé Erebus maga,
Hogy eltakarjon a' gyanú előtt.

Cassius, Casca, Decius, Cinna, Metellus Cimber és
Trebonius jönnek.

CASSIUS

Félek, nyugalmad ellen vétkezünk.
Jó reggelt Brutus; nem háborgatunk?

BRUTUS.

Most keltem 's ébren virrasztám az éjt.

Ismérem mind e' férfi társidat?

CASSIUS.

Egytől egyig. 'S közöttünk nincs, ki nem

Tisztelne 's mind ohajtják, hogy magadról

Olly véleménynyel volnál, mint a' mellyel

Viseltetik minden jobb római.

Ez itt Trebonius.

BRUTUS.

Üdvözlöm őt.

CASSIUS.

Ez Decius Brutus itt.

BRUTUS.

Üdvözlöm őt is.

CASSIUS.

Ez itt Metellus Cimber, Casca, Cinna.

BRUTUS.

Üdvözve legyenek!

Mi éber gond vetette fel magát

Szemeitek és az éj közé?

CASSIUS.

Egy szóra, kérlek.

Brutus és Cassius halkán beszélnek.

DEGIUS.

Itt van kelet; nem a' nap kél-e itt?

GASCA.

Nem.

GINNA.

Sőt megbocsáss, igen, 's amott a' szürke csik
A' fellegek közt a' nap' hirnöke.

GASCA.

Valljátok meg, hogy mind ketten csalódtok.

Itt, merre kardom' vége áll, kel a' nap,

Mi jóval inkább dél iránt esik,

Az évnek ifjuságát számba véve.

Csak két hó múlva virrad majd fölebb

Éjszak felé; és a' magas kelet,

Mint a' capitolium áll, emerre van.

BRUTUS.

Mind és egyenként adjatok kezet.

GASSIUS.

Határozatunkra esküdjünk hitet.

BRUTUS.

Nem, semmi esküvés! Ha ember' arcza,

Ha lelki gyötrelmünk 's a' kor' hibái

Csekély ok, akkor menjünk szét 's kiki

Keresse lomha ágyát jó korán.

A' nagyra látó önkény hadd tiporjon,

Mig el nem hullunk sors szerint. De ha

Ezekben, mint hiszem, van annyi tűz,
 Hogy lelket adjon gyávának 's a' lágy nőt
 Vitézzé edzze: úgy, jó honfiak,
 Mi inger kell még, mint saját ügyünk,
 Melly jobbitásra unszoljon? mi frigy,
 Mint hallga rómaiak, kik szavokat
 Adák 's azt vissza nem veszik. Mi eskü,
 Mint emberségnek emberség lekötve,
 Hogy ez legyen, vagy értte elesünk.
 Esküdjenek pap, gyáva 's a' ravasz;
 Gyarló öreg 's olly tűrő lelkek, a' kik
 Bántalmat megköszönnek; eskügyék
 Rosz ügyben olly nép, mellyhez nem bizunk;
 De meg ne fertőztessük a' merény'
 Őszinteségét 's elszánt lelkeink'
 Buzgalmát, azt gondolva, hogy nekünk is
 Az ügy- vagy tette nézve eskü kelle;
 Holott azon nemes vér, melly pezseg
 Minden rómaiban, korcscsá aljasúl,
 Mihelyt a' legkisebb részt megszegi
 Igéretéből, mellyet fogadott.

CASSIUS.

Hát Cicero? ne kémleljük ki őt?

Úgy vélem, ő velünk fog tartani.

CASCA.

Ne hagyjuk őt ki.

CINNA.

Nem, nem semmikép.

METELLUS.

Oh foglaljuk le őt! ezüst haja
 Megszerzi a' jó véleményt reánk,
 'S szavakat veend javalni tetteinket.
 Kezünket, az lesz a' hír, bölcs esze
 Igazgató 's korunk' szilaj heve
 Tekintetével földve nem tűnik fel.

BRUTUS.

O hagyjuk őt, ne nyiljunk meg neki.
 Ő semmi vállalatnak nem barátja,
 Melly mástól származott.

CASSIUS.

Hát hagyjuk őt.

CASCIA.

Valóban ő nem alkalmas.

DEGIUS.

Senkit ne bántsunk, mint Caesart magát?

CASSIUS.

Jól emlékeztetsz; mert Antoniusnak,
 Kit Caesar úgy szeret, nem volna jó
 Túl élni Caesart; álnok kontatóra
 Fogunk találni benne, és hatalma
 Olly messze terjedő, ha neveli,

Hogy bajba hozhat; jobb elejét vegyük
'S essék együtt Caesar 's Antonius.

BRUTUS.

Ádázat volna, Cassius, leütnünk
A' főt 's aztán a' testet szét tagolni:
Ölésben düh, kajánság azután:
Antonius Caesarnak tagja csak.
Ne hentesek, de áldozók legyünk.
Mi Caesar' lelke ellen támadunk fel
'S lélekben nincs vér. Vajha, Cassius,
Férnünk lehetne Caesar' szelleméhez
'S el nem tagolni Caesart! hajh de érte
Caesarnak vérzeni kell. 'S nemes barátim,
Öljük meg őt bátran, ne dühösen:
Metéljük őt fel istenek' torául,
Ne konczoljuk, mint ebnek szánt dögöt.
Tegyen szívünk, mint álnok úr, ki szolgát
Vad tetre bujtogat 's ha téve van,
Feddőzni látszik; ez majd azt mutatja,
Hogy nem kaján; szükséges volt művünk.
'S ha ezt a' nép illy szemmel nézheti,
Irtóknak mondatunk, nem gyilkosoknak.
Mi illeti Antoniust, feledd el őt:
Ő nem bir többet, mint Caesar' keze,
Caesar' fejének estével.

CASSIUS.

Én tartok tőle még is, mert azon
Rögzött barátság Caesarhoz —

BRUTUS.

Ah Cassius, ne is gondolj reá.
Ha szereti Caesart, mind, a' mit tehet,
Caesarra emlékezni 's érte halni.
'S ez több mint tőle telnék; vad gyönyör,
Játék, tivornya foglalták el őt.

TREBONIUS.

Ne bántsuk, nincs mit tőle tartani;
Ő élni, 's dolgán még kaczagni fog.

BRUTUS.

Csitt! a' harang.

CASSIUS.

Az óra hármát üt.

TREBONIUS.

Ideje, hogy menjünk.

CASSIUS.

Kétséges nagyon,

Vajjon ma Caesar eljövend-e vagy nem?
Mert egy kor óta a' bűvökre hajt,
Ellenkezőleg, mint elébb itélt,
Szerartás, álom 's képzelmek felől.
Lehet, hogy e' most megjelent csodák,
Ez éj' szokatlan ijedelmei

'S az augurok' jövendölései
 Őt vissza tartják a' capitoliumtól.

DECIUS.

Attól ne tarts; ha úgy van eltökélve,
 En másra birom. Ő szereti hallani,
 Hogy szarvorrút fa, medvéket tükör,
 Oroszlánt háló, elefántot verem
 'S embert hizelgés ejt meg; ám ha mondom,
 Hogy ő utálja a' hizelkedőt,
 Azt mondja, úgy van, 's evvel leggonoszbúl
 Le van hizelgve. Bizzátok reám.
 Kedvének én majd jó irányt adok
 És elhozandom a' capitoliumba.

CASSIUS.

Nem úgy; mind elmegyünk meghini őt.

BRUTUS.

Nyolcz órakor, legkésőbb, nemde úgy?

CINNA.

Nyolcz órakor ne hibázzék senki is.

METELLUS.

Cajus Ligarius boszús reá,
 Mert megszidá, hogy Pompeiust dicsérte,
 Csodálom, hogy rá nem gondoltatok.

BRUTUS.

Menj, jó Metellus hozzá: engem ő
Szeret 's adék is rá okot neki.
Csak küldd el; én majd elkészítem őt.

CASSIUS.

Ránk virrad immár; Brutus, elhagyunk.
Széledjetelek barátim, és kiki
Megemlekezzék, mit szólott 's magát
Viselje, mint valódi római.

BRUTUS.

Jó kedvvel, urak, 's vidáman nézzetek.
Ne hordjuk szándokunkat arczainkon;
Viseljük azt úgy, mint színészeink:
Kimért szilárdan 's lankadatlanúl.
'S most járjatok mindnyájan boldogúl.

Brutuson kívül mind el.

Hejh! Lucius! erősen alszik; semmi baj. !
Éldeld a' szender' mézes harmatát.
Még nincsenek rém - 's ábránd-képeid,
Miket az őr gond emberagyba vet:
Azért van olly ép álmod.

Portia jó.

PORTIA.

Brutus, uram!

BRUTUS.

Hogy' Portiám? mit gondolsz, mért kelél fel?
 Nem válik épségedre a' durva, hűs
 Regnek kitenni gyenge testedet.

PORTIA.

Neked sem Brutus; tegnap nem szelíden
 Szökél el ágyamtól; a' vacsorát
 Félben szakasztván, járál fel 's alá,
 Mélázva és sohajtva 's karjaid'
 Keresztbe vetve; és ha kérdezőlek,
 Szemet meresztél zordonúl reám,
 Hogy sürgetőztem, rázád fejedet,
 És türtelen lábaddal tombo'ál.

Unszoltalak még is; te nem feleltél,
 Hanem haraggal mozdult meg kezed;
 Távoznom intél. Távoztam, nehogy
 Neveljem még békétlenségedet,
 Melly már lobogni látszott, és mivel
 Hivém, hogy az szeszély' játéka csak,
 Melly minden embert néha megkerül.
 Ez enni nem hágy, szólni és alunni
 'S ha olly hatalma volna képeden,
 Mint lelkedet már eiváltoztatá,
 Nem ismernék rád. Kelves Brutusom,
 Tudasd okát gyötrelmidnek velem.

BRUTUS.

Nem jól vagyok 's ez minden.

PORTIA.

Oh Brutus bölcs, 's ha elhagyná egészséged,
Keresne módot megszerezni azt.

BRUTUS.

Hisz' azt teszem; jó Portia, menj alunni.

PORTIA.

Brutus beteg? hát üdvösséges-e

Igy járni öltözetlen és beszini

A' gőzös reggel' nedveit? beteg?

Es még is ép ágyából megszökik,

Az éjnek ártó mételyén daczolni?

'S a' láztartalmu romlott levegőt

Kisérti, hogy nevelje még baját?

Nem Brutus, téged belső baj fogyaszt,

Mit tudnom kéne helyzetem' érdeme

'S jogánál fogva. 'S íme térdimen,

Egykor magasztalt bájaimra, kérlek,

Szerelmi esküidre 's a' nagy eskre

Melly össze kapcsolt és egygyé tevé:

Közöld velem, magaddal, ten feleddel,

Miért vagy illy levert 's mi férfiak

Kerestek az éjjel: mert itt voltanak,

Hat vagy heten, kik arczokat

Még a' homály előtt is elfödék.

BRUTUS.

Ne térdepelj, szerelmes Portiám.

PORTIA.

Ha Brutusom volnál, nem kellene.

Mondd, házassági szerződéseinkben

Ki volt-e kötve, hogy nekem tilos

'Titkodba látnom? És feled vagyok;

De csak határok közt 's feltét alatt?

Hogy ágyat asztalt oszthatok veled

'S beszélek néha? Csak külvárasában

Lakom kegyednek? Oh így Portia

Ágytársa csak Brutusnak, nem neje.

BRUTUS.

Becsületes 's igaz nőm vagy 's nekem

Olly drága, mint véremnek csepjei,

Mellyek setét szívemhez ömlenek.

PORTIA.

Ha ez való, úgy tudnám titkodat.

Némber vagyok, megvallom; mindazáltal

Olly némber, melyet Brutus vett nejül;

Némber vagyok, de feddtelen nevű:

Cató' leánya. Véled, illy atyától

Származva 's illy férj mellett, nem vagyok

Erősb nememnél? Mondd szándékodat

'S fel nem fődendem ezt; erőmet én

Kemény próbára tettem: ezombomon
 Önként sebet ejték; ezt türelmesen
 Viselhetém 's ne férjem' titkait?

BRUTUS.

Oh istenek ti, tégyetek e' nemes
 Asszonyra méltóvá. De hallga! künn
 kopognak.

Kopognak; menj be kissé Portia
 'S kebledbe tárom nem sokára majd
 Szivemnek titkait.

Kifejtem előtted minden célomat,
 Bús homlokomnak minden képjelét.
 Hagyj el legitt.

Portia el. Lucius és Ligarius jó.

Lucius, ki zörgetett?

LUCIUS.

Itt egy beteg, ki szólni jó veled.

BRUTUS.

Ligarius, kit említett Metellus.

Távozz' fiú. Hogyan Ligarius?

LIGARIUS.

Fogadj jó reggelt bágyadott ajaktól.

BRUTUS.

Mi rossz időben vagy beteg, derék
 Ligarius. Kivánnám, kór ne volnál.

LIGARIUS.

Kór nem vagyok, ha Brutus tette készül,
Melly a' becsületnévre érdemes.

BRUTUS.

Olly tette készülök, Ligarius,
Füled ha volna ép meghallani.

LIGARIUS.

Az istenekre, kiknek Róma bókol,
Im itt lemondok minden nyavalyáról.
Oh lelke Rómának, derék fiú,
Becsületes vér' sarjadéka, te
Bennem, mint bűvölő, felizgatád
Az elhalt szellemet. Most küldj, parancsolj
És én lehetlen dolgokkal vivok, sőt
Legyőzöm őket. Mit kell tenni, szólj?

BRUTUS.

Olly munkát, mellytől a' beteg kigyógyúl.

LIGARIUS.

'S nem, a' mitől beteg lesz, a' ki ép?

BRUTUS.

Úgy van! 's miből áll, Caius, elbeszélem,
Ahhoz menet, kit érdekel.

LIGARIUS.

Vezess;

Követlek újan feltüzelt kebellem,

Megtenni, nem tudom mit; ám elég, hogy
Brutus vezérel.

BRUTUS.

Jer, kövess tehát. El.

MÁSODIK JELENÉS.

Caesar' palotája. Dörgés, villámlás. Caesar jó éji
köntösben.

CAESAR.

Sem föld, sem ég nem nyughatott az éjjel.

Calpurnia alva háromszor kiáltott:

Segítség! Caesart gyilkolják. Ki van benn?

Szolga jó.

SZOLGA.

Uram!

CAESAR.

Menj a' papokhoz, mondd, áldozzanak

'S hozd véleményök' hírét a' sikerről.

SZOLGA.

Igen, uram.

Calpurnia jó.

CALPURNIA.

Mit gondolsz, Caesar? szándékozod kimenni?

Ma hazunnan távoznod nem kellene.

CAESAR.

Caesar megyen. Mind a' mi még ijeszte,

Hátam megett állott; ha látni fogja

Caesarnak arczát, semmivé tűnik.

GALPURNIA.

Caesar, jelekre nem hajték soha;
 Most elrémitenek. Van itt egy ember,
 Ki az általunk látott 's hallott felett
 Borzasztó látványt mond az őr körül.
 Az utczán nő oroszlán hölykezett;
 A' sirok megnyílnak 's felveték
 Holtaikat és a' fellegek között
 Tüzes vad férfiak harczoltanak,
 Sorban, csapatban, egész hadrend szerint,
 Hogy vér hullott le a' capitoliumra.
 A' léget hadzaj verdesé: lovak
 Nyihogtanak 's a' haldoklók nyögének
 'S lelkek zsibongva zúgtak fel 's alá.
 Oh Caesar, rendkívüli tünemény ez:
 En rettegek.

CAESAR.

Mit a' hatalmas istenek
 Végzének, azt mi mellőzhetjük-e?
 'S Caesar még is megyen; mert e' jelek
 Úgy a' világot, mint őt illetik.

GALPURNIA.

Koldús ha vész, nem tűn fel üstökös;
 Ha fejdelemnek halni kell,
 Lánggal jelenti azt az ég maga.

CAESAR.

A' gyáva többször hal meg sir előtt,
 A' bátor egyszer izli a' halált.
 Minden csodák közt, mellyeket tudok,
 Legrendkívülbbnek találom azt,
 Hogy ember félni tud,
 Holott a' kényszerű vég, a' halál
 Eljő, ha jőnie kell.

A' szolga vissza jő.

Mit szólnak jóságaim?

SZOLGA.

Nem akarják, hogy ma távozzál hazunnan;
 Egy áldozatnak felbontván belét,
 Nem lelhetének szívet a' baronban.

CAESAR.

Ez istenektől gúny a' gyávaságra.
 Szívetlen marha volna Caesar úgy,
 Ha félelemből honn maradna most.
 De nem marad. Jól tudja a' veszély,
 Hogy nála Caesar még veszélyesebb:
 Mi két oroszán, egy napon születünk,
 De a' korosb és rettentőbbik én.
 És Caesar menni fog.

CALPURNIA.

Hajh bölcseségedet

Bizalmad ejti meg! ne menj ma el;

Mondd félelmemnek, a' mi honn maraszt,
 Nem a' tiédnek. Majd Antoniust
 Küldjük tanácsba, és az mondja meg,
 Hogy most bajod van. Oh hagyj térdemen
 Esengve, tőled megnyerhetnem ezt.

CAESAR.

Antonius hadd mondja, hogy bajom van
 'S szeszélyedért ma itthonn maradok.

Decius Brutus jő.

Itt Decius Brutus; majd ő hírt viszen.

DECIUS.

Dicső Caesar, jó reggelt 's minden üdvöt.
 Jövök, hogy a' tanácsba híjalak.

CAESAR.

'S épen jókor jövel, hogy megvigyed
 Senatoroknak üdvözlésemet,
 És hogy ma nem megyek; nem mehetek?
 Nem igaz; hogy nem merek? még jobban az.
 Nem akarok, mondd meg Decius nekik.

CALPURNIA.

Mondd hogy beteg.

CAESAR.

Caesar hazudjon-e?

Olly messze ért el hódító karom
 'S most félve szólnak ősz szakálluaknak?
 Mondd, hogy ma Caesar menni nem akar.

DECIUS.

Hatalmas Caesar, tudnom hagyd okát.
Mert megkaczagnak majd, ha így beszélek.

CAESAR.

Akaratom az ok; mondd, hogy nem akarok.
És a' tanácsnak tudni ezt elég.
Személyes nyugtatásodúl azonban,
Mivel szeretlek, ím okát adom:
Calpurnia nőm tartóztat honn maradnom.
Azt álmodá, hogy látta szobromat,
Melly mint szökő kút száz csövön, csupa
Vért áradott. 'S több izmos római
Mosolygva fürdeté meg benn' kezét.
'S ő ebben intést, gyászos jóslatot,
Gonosz jövőndőt lát és térdein
Kért honn maradnom ez napon.

DECIUS.

Balúl van így ez álom fejtegetve;
Az szép szerencsés látomány vala.
Képszobrod több nyiláson vért buzogva;
Mellyben mosolygva rómaiak fürödtek,
Jelenti, hogy nagy Róma éltető
Vért szí belőled és nagy emberek
Ereklye - 's diszjelűl kérendik azt.
Calpurniának álma ezt jelenti.

CAESAR.

'S ez értelemben jól fejtéd meg azt.

DECIUS.

Hát még ha hallanád, mit én tudok.

De halld: dicső Caesarnak koronát

Határozott adni a' tanács. 'S ha most

Azt mondatod, hogy jőni nem akarsz,

Szándéka megfordulhat. E' fölött

Gúny' tárgya is lehetne, mondanák majd:

Halaszszuk más időre a' gyűlést,

Ha Caesar' nője jobbat álmodik.

Ha Caesar rejtezik, nem fognak-e

Sugdოსni: ime Caesar fél. Bocsáss meg,

Bocsáss meg, Caesar; mert vonzalmam az,

Melly ezt javadra sürget mondanom.

'S e' vonzalomnak enged minden ok.

CAESAR.

Most látni, félelmed milly dőre volt,

Calpurnia; szégyenlem, hogy hallgaték rá.

Add köntösöm', mert én megyek.

Publius, Brutus, Ligarius, Metellus, Casca, Tre-

bonius, Cinna jőnek.

És nézzed, itt jön érttem Publius.

PUBLIUS.

Jó reggelt, Caesar.

CAESAR.

Légy üdvöz, Publius.

'S Brutus, te is fenn vagy már illy korán?

Jó reggelt Casca. Ah Ligarius,

Olly ellened nem volt Caesar soha,

Mint a' gónosz láz, melly így elsanyart.

Hány óra?

BRUTUS.

Épen nyolcz mult.

CAESAR.

Köszönöm

A' figyelmet 's fáradástokat.

Antonius jó.

Antonius im, ki hosszan éjjelez,

Már fenn van. Jó reggelt, Antonius.

ANTONIUS.

Dicső Caesar! légy üdvöz.

CAESAR.

Mondjátok, hogy benn elkészüljenek.

Nem szép hogy illy sokaig váratok rám.

Ah Cinna, ah Metellus! 'S im Trebonius!

Beszédem van veled, vagy egy órai.

Megemlékezzél, hogy hozzám beszólj

'S közel maradj, hogy rád megemlékezzem.

TREBONIUS.

Igen Caesar. Félre. Majd olly közel leszek, hogy
Legjobb barátid távolabb kívánnak.

CAESAR.

Jertek barátim egy kis borra be,
'S mint jó barátok, aztán indulunk.

BRUTUS.

Hogy a' *mint* nem mindenkor egy, o Caesar,
Brutus' szívének fáj e' gondolat.

HARMADIK JELENÉS.

Utcza a' Capitolium' közelében. Artemidorus jó írást
olvasva.

ARTEMIDORUS.

„Caesar, őrizkedjél Brutustól; ódd magad'
Cassiustól; ne közelíts Cascához; szemmel tartsd
Cinnát; ne higgy Treboniusnak; vigyázz Metel-
lus Cimberre; Decius Brutus nem szeret; Cajus
Ligariust megbántottad. Egy vélemény birja mind
ezeket, 's az Caesar ellen van intézve. A' biza-
kodás utat nyit összeesküvésre. Ha halhatatlan
nem vagy, nézd körül magadat. A' hatalmas is-
tenek ójjanak meg! Hived Artemidorus.“

Itt állok meg, míg Caesar erre jó.

'S kérő levelként nyujtom ezt neki.

Sír rajta lelkem, hogy bármelley erény

A' vetély' fogát ki nem kerülheti.

Ha ezt elolvasod, Caesar, megélsz ;
 Ha nem, árulókkal czimborál a' sors.

NEGYESEDIK JELENÉS.

Más része ugyan azon utcának Brutus' háza előtt.
 Portia és Lucius jönnek.

PORTIA.

Fuss kérlek, a' tanácsházhoz fiú ;
 Ne válaszolj, csak menj el szaporán.
 Mért állasz ?

LUCIUS.

Hogy megértsem, mit üzensz.

PORTIA.

Ohajtanám, hogy légy ott, majd meg itt,
 Előbb, mint mondhatom, mi dolgoz ott.
 Oh légy velem szilárdság, és szoríts
 Egy nagy hegyet szivem 's nyelvem közé.
 Van férfi lelkem, ámde nő erőm.
 Nőnek mi terhes titkot tartani!
 Még most is itt vagy ?

LUCIUS.

Mit tegyek, asszonyom ?
 Szaladjak a' tanácsházhoz 's ne többet ?
 'S így visszatérjek hozzád és ne többet ?

PORTIA.

Hozz hírt fiú, miként van urad. Beteg volt,

Midőn kiment; és Caesar mit csinál.

Jegyezd meg jól 's mi kérők környezik.

Csitt! melly zaj ez, fiú?

LUCIUS.

Nem hallok semmi zajt.

PORTIA.

Kérlek figyelj.

Zsibongást hallék, mint a' harczy zaj.

'S a' szél a' capitoliumtól hajtja erre.

LUCIUS.

Hidd asszonyom, nem hallok semmit is.

A' jós jó.

PORTIA.

Ember közelb! honnan jössz?

JÓ S.

Épen hazulról asszonyom.

PORTIA.

Hány óra most?

JÓ S.

Kilencz körül.

PORTIA.

Caesar vajjon tanácsba ment-e már?

JÓ S.

Nem még, 's magam is most foglalok helyet,

Hogy lássam őt, mikor tanácsba megy.

PORTIA.

Kérelmed van Caesarhoz, nemde az?

JÓ S.

Van asszonyom; ha Caesar olly kegyes lesz
 Caesarhoz, engem meghallgatni, úgy
 Megkérem őt, ügyeljen ön javára.

PORTIA.

Talán veszélyt tudsz, melly őt környezi?

JÓ S.

Még nem tudok; de félek eshetőt.
 Jó reggelt! itt az utca szűk nagyon;
 A' sok tolongó, melly nyomába jár,
 Praetor, tanácsos, 's köz kérelmezők
 Agyon nyomnának gyarló öreget.
 Téresb helyet választok, hogy beszéljek
 Csaesarral, majd ha arra átmenend. El.

PORTIA.

Be kell vonulnom. Ah mi gyenge szer
 A' női szív. O Brutus! istenek
 Segítsenek merényedben. — Bizony,
 Ez a' fiú meghallja. — Brutus ollyat
 Kér, mit Caesar megadni nem akar.
 Oh én aléltni kezdek. Lucius menj,
 Ajálj uradnak, mondd: vidor vagyok.
 Térj vissza aztán 's hozz hirt, mit üzen.

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Capitolium. A' tanács ül.

Egy sereg nép a' capitoliumba vivő utcán, közöttük
Artemidorus 's a' jósok. Trombitaszó. Caesar, Bru-
tus, Cassius, Casca, Decius, Metellus, Trebonius,
Cinna. Antonius, Lepidus, Popilius, Publius,
's mások.

CAESAR.

Im eljött Martiusnak idusa.

JÓ S.

Igen Caesar; de nem múlt el.

ARTEMIDORU'S.

Légy üdvöz Caesar, olvasd e' levelkét.

DEC IUS.

Ohajtáná Trebonius, ha érkezendel,
Alázatos kérelmét át tekintnéd.

ARTEMIDORUS.

Enyémet olvasd, oh Caesar előbb;
Ez Caesart legközelbről illeti.
Nagy Caesar, olvasd.

CAESAR.

A' mi minket illet,
Végül maradjon.

ARTEMIDORUS.

Oh Caesar, ne hagyd el;
Olvasd legitt.

CAESAR.

Ez a' ficzkó bolond.

PUBLIUS.

Tágulj, fiú.

CASSIUS.

Mit sürgetőzöl kérelmeddel utczán?
A' capitoliumba jőj.

Caesar bemegy, a' többi utána. A' senatorok fölkelnek.

POPILIUS.

Ohajtom, hogy ma czélt érjen merénytek.

CASSIUS.

Merény, Popilius?

POPILIUS.

Élj boldogúl.

BRUTUS.

Mit monda Popilius Lena?

CASSIUS.

Kivánta, hogy ma czélt érjen merényünk.

Szándékunk, félek, felfödöztetett.

BRUTUS.

Nézd, mint közelget Caesarhoz; figyelj rá.

CASSIUS.

Serényen Casca, mert megelőztetünk.

Most mit tegyünk, Brutus? Ha ez kisúl,

Cassius vagy Caesar nem tér vissza többé;

Kivégzem magamat.

BRUTUS.

Légy nyugott Cassius.

Popilius nem dolgainkról beszél.

Mert nézd mosolyg 's Caesar nem változik.

CASSIUS.

Trebonius jól tudja idejét,

Mert félre vonja már Antoniust.

Antonius 's Trebonius el. Caesar 's a' senatorok
üléseiket elfoglalják.

DECIUS.

Hol van, Metellus? jöjön és legott

Caesarnak a' kérelmet nyujtsa be.

BRUTUS.

Helyén van már; közelb 's pártoljuk őt.

CINNA.

'S te Casca első vagy, ki kart emelsz.

CAESAR.

Mind itt vagyunk? mi tárgy van hátra még,
Mit Caesar és tanácsa rendbe hozzon?

METELLUS.

Dicső, fennséges 's nagy hatalmu Caesar,
Metellus Cimber székedhez borúl
'S alázott szívvvel —

CAESAR.

Kénytelen vagyok

Szavadba vágni Cimber; e' csuszás,
E' szolga hajlongás képes lehet
Köz emberek' vérért felgyujtani,
Gyermektanácsként szándékot 's határzást
Megváltoztatni. Dören azt ne hidd,
Hogy Caesar' vére olyan pártütő,
Melly olyanért, mi csak bolondra hat,
Valódiságából felolvadozzon:
Az édes szókat, mélyen görbedő
Hajlongást értem 's rossz kopóhizelgést.
'Testvéred végzet által üzetett ki,
'S ha most te értte hajlongsz, kérsz, hizelgesz,

Felrúglak, mint ebet. Caesar, jegyezd meg ezt,
 Igaztalant nem tesz 's azért nem is
 Engesztelődik ok nélkül.

METELLUS.

Nincs hát becsesb szó, melly Caesar' fülében
 Kedvesb zengésü volna, mint enyém,
 Hogy vissza hja számüzött öcsémet?

BRUTUS.

Kezedet, de nem hizelgve csókolom,
 Caesar, könyörgve, hogy legott adassék
 Szabadság visszatérni Publiusnak.

CAESAR.

Hogy' ? Brutus ?

CASSIUS.

Bocsánatot, Caesar, bocsánatot.
 Lábadhoz omlik ime Cassius,
 Felmentetését kérve Publiusnak.

CAESAR.

Volnék, miként ti, hajlanám; ha kérni
 Tudnék, hajthatna kérelem. De én
 Szilárd vagyok, mint éjszak' csillaga,
 Mellyhez kimérten nyugvó szerkezetre
 Hasonló nincs az égnek boltozatján.
 Számatlan szikra festi az eget;
 És mindenik tűz, fénylő mindenik.

De egy vagyon csak, melly helyén marad.
 Úgy a' világ is fel van bútorozva
 Emberrel 's ember vér, hús mindenik
 'S érző; de mind e' szám között csupán
 Egyet tudok, ki vihatatlanúl
 És rendületlen megmarad fokán.
 Hogy ez vagyok, hagyjátok megmutatnom
 Az által is, hogy eltökélt valék
 Száműzni Publiust 's elszánt vagyok
 Száműzetésben hagyni őt.

C I N N A.

Oh Caesar —

C A E S A R.

El innen! Olympot felforgatni törsz?

D E C I U S.

Nagy Caesar!

C A E S A R.

Brutus nem hiába térdel-e?

C A S C A.

Kéz, szólj helyettem.

Casca nyakon döfi Caesart; Caesar megragadja karját;
 azután többektől 's végre Brutustól döfetik meg.

C A E S A R.

Brutus te is? úgy halj meg Caesar.

Meghal. A' nép 's senatorok zavarodva vissza vonúlnak.

GINNA.

Váltság! szabadság! meghalt a' bitorlás.

El! hirdessétek utczáinkon ezt.

CASSA.

Szószerűkre fel 's kiáltsa valaki:

Váltság! szabadság!

BRUTUS.

Nép és tanács megállj, ne féljete.

A' nagyravágyás' bűne meglakolt.

CASSA.

Szószerűkre, Brutus.

DECIUS.

És te Cassius.

BRUTUS.

Hol Publius?

GINNA.

Teljes zavarban itt e' lázadástól.

METELLUS.

Együtt szilárdan álljatok, ha tán

Caesarnak egy barátja —

BRUTUS.

Állást ne emlits. Publius nyugottan,

Személyed' nincs szándékunk bántani

'S egy rómain sem; mondd meg ezt nekik.

CASSIUS.

Es hagyj el, Publius; ne hogy korodnak
Árthasson a' nép, melly felénk rohan.

BRUTUS.

Tedd azt; 's a' tett ne szálljon senkire,
Mint ránk, kik azt tevők.

CASSIUS.

Antonius

Hová lőn?

Trebonius jó.

TREBONIUS.

Elzordúlva ment haza.

És mintha végitélet volna, gyermek,
Nő, férfi, szemmeresztve fut, sikolt.

BRUTUS.

Végzet! kivárjuk most tetszésedet.

Hogy halni kell, tudjuk; csupán idő,
Miért az ember fárad 's haladék.

CASSIUS.

'S az életből ki húsz évet kivág,
Halál' félelme' éveit vágja ki.

BRUTUS.

Valljuk meg ezt, 's így jótét a' halál.

'S mi Caesar' jó baráti, megszegők
Halála' félelmének idejét.

Hajoljatok Rómaiak és kezünket
 Könyökig füröszszük Caesar' vériben;
 Fenjük be kardjainkat 's egyenest
 Köztérre innen 's vérszín fegyvereinket
 Fejünk fölött forgatva fenn kiáltsuk:
 Bék és szabadság!

CASSIUS.

Mosdjunk meg tehát!

Hány késő század adja majd elő
 E' büszke tettet még nem született
 Országokban 's nem ismert nyelveken.

BRUTUS.

Játékban hányszor fog még vérzeni
 Caesar, ki most a' pornál nem becsesben
 Pompeius' oszlopalján itt hever.

CASSIUS.

'S mind annyiszor, hogy az történni fog,
 Nevezve lesz frigyünk 's a' férfiak,
 A' kik szabaddá tették e' hazát.

DECIUS.

Menjünk tehát?

CASSIUS.

Igen! mindnyájan el.

Elül Brutus 's mi dísezzük nyomát
 Rómának legjobb 's bátrabb szellemeivel.

Egy szolga jő.

BRUTUS.

Halkan! ki jó? Antonius' barátja.

SZOLGA.

Uram' parancsa Brutus, térdepelnem,

Antonius' parancsa így borúlnom

Lábadhoz és ott ilyen szólanom:

Brutus nemes, becsületes, bölcs, vitéz;

Caesar nagy, bátor, jó 's királyi volt.

Mondd, Brutust kedvelem 's becsülöm őt;

Mondd: Caesart félttem tisztelém 's szerettem.

Ha Brutus engedi, hogy Antonius

Hozzá jöhessen bizton és megértse,

Mint érdemelte Caesar a' halált?

Nem fogja Caesart holtan úgy szeretni,

Mint élve Brutust; sőt követni kész

Nemes Brutusnak sorsát 's lépteit

Viszályi közt e' járatlan világnak,

Teljes hűséggel. Így szólott uram.

BRUTUS.

Urad derék és bölcs egy római;

Soha sem kívántam kárát. Mondd neki:

Ha itt e' helyre tetszik jönie,

Megtudhat mindent és becsületemre!

Bántása nem lesz.

SZOLGA.

Tüstént hívom őt.

BRUTUS.

Tudom, barátúl nyerjük őt.

CASSIUS.

Kivánnám.

De bennem él egy gondolat,
Melly tőle tart 's gyanúm mindig beüt.

Antonius jó.

BRUTUS.

De ime jön. Légy üdvöz, Antonius!

ANTONIUS.

Hatalmas Caesar, illy alatt heversz!
Illy kis halomba hulltak össze minden
Diadalmid, hired, hódításaid.
Légy boldog! Uraim, nem tudhatom,
Mi czélotok; ki van megérve már,
Ki vére folyjon még. Ha tán enyém,
Ugy annak jobb órája nem lehet,
Mint mellyben Caesar halt, sem eszköze
Fél olly becses, mint kardotok, mit a'
Világon legnemesb vér diszesít.
Kérlek, ha van haragtok ellenem,
Most mig pirosuló vértől jobbotok,
Töltsétek kedveteket. Éljek ezred évig,
Olly kész halálra nem leszek soha,
Sem hely, sem mód úgy nem fog tetszeni,

Mint Caesarrel megöletni 's töletek
A' kor' dicsői - 's uralkodóitól.

BRUTUS.

Antonius, ne kérj tőlünk halált,
Bár véres ádázoknak látszatunk,
Mint jobbjaink 's e' tett után itélnéd.
De csak kezünket 's mellyet elkövettek,
E' véres munkát látod, nem szivünket:
Az irgalommal teljes, 's irgalom
Rómának köz baján (mint tűz tüzet,
Úgy fojt irgalmat irgalom) tevé
Caesarral ezt. Rád nézve fegyverink
Tompák, Antonius. Karunk,
Daczára e' vérműnek, és szivünk,
Testvérileg fogad be szeretet-
És tiszteletben, legjobb indulattal.

CASSIUS.

Szint olly nyomos lesz, mint másé, szavad
Új méltóságok' rendezésekor.

BRUTUS.

Kiki legyen békén, mig lenyugtatók
A' népet, melly a' félelem miatt
Magán kívül van. 'S majd okát adandjuk,
Mért tettem így, ki a' midőn dőfém,
Szerettem Caesart.

ANTONIUS.

Nem kétlem bölcseségedet.

Mindenki nyujtsa most véres kezét.

Először, Brutus, rázom jobbodat;

Most Cassius, veled fogok kezet;

Most Decius, Metellus, Cinna, 's most

Veled, vitézlő Casca, 's jó Trebonius,

Legvégső bár, nem legkisebb szívemnek,

Veled. Ah uraim, mit szóljak? hitelem

Olly sik fenéken áll, hogy előttetek

Két rossz közül egynek kell látszanom:

Gyávának, vagy hizelgőnek. Hogy én

Szerettelek, Caesar, oh az való!

'S ha most reánk lenézhet szellemed,

Nem fáj-e kínosabban, mint halálod,

Frigyülni látnod Antoniusodat,

És rázni véres jobbját ellenidnek,

Ah legdicsebb te, holt tested' körében!

Olly sok szemem ha volna, mint sebed van,

Úgy könnyezők, mint véred csorg ezekből,

Az jobban illenék, mint elleniddel

Baráti szókbán alkudoznom.

Bocsáss meg, Julius. — Itt vadásztak el,

Nemes vad; itt esél, 's itt állanak

Vadászaid zsákmánynyal ékesítve,

Vérednek biborában. Oh világ!

Te voltál e' szarvasnak erdeje,
 'S ő szíved volt, világ. Oh milly hasonlón
 Fekszel te itt a' vadhoz, melly halálra
 Királyok által üzetett.

CASSIUS.

Antonius!

ANTONIUS.

Bocsáss meg, Caius Cassius.
 Így Caesar' ellenségi szólanak majd;
 Mert jó baráttól ez hideg szerénység.

CASSIUS.

Nem feddlek, hogy Caesart magasztalod.
 De melly kötésre lépsz velünk? akarsz
 Barátaink' számában lenni? vagy
 Menjünk tovább, számot nem tartva rád?

ANTONIUS.

Azért fogék kezet; de szándokomtól
 Valóban eltértem, meglátva Caesart.
 Szeretlek mind, 's barátotok vagyok,
 Azon reményben, hogy megérthetem:
 Caesar miért volt és miben veszélyes?

BRUTUS.

Avagy különben ez vad látomány.
 Okunk olly meggondolt, Antonius,
 Hogy rajta megnyugszol, habár fia
 Volnál is Caesarnak.

ANTONIUS.

Csak ezt kívánom.

'S azon fölül kérem, hogy tetemét
Kitehessem a' köztéren, 's ott, miként
Baráthoz illik, szószékből halotti
Beszédet tartsak.

BRUTUS.

Azt megteheted.

CASSIUS.

Egy szót veled, Brutus. Te nem tudod,
Mit téssz. Ne hagyd, Antoniust
Beszédet tartani a' holttest fölött.
Tudod hogy felzúdulhat majd a' nép
Beszéde által.

BRUTUS.

Megbocsáss; előbb

Én lépek a' szószékre és okát
Adom Caesar' halálának. Miket
Antonius mondand, kihirdetem,
Hogy engedelmünkéből beszéli 's hogy
Nincs ellenünkre Caesarnak megadni
Az illető szertartást 's díszeket.
Ez hasznos inkább, mint hogy ártana.

CASSIUS.

Mi eshetik, nem tudhatom; de ezt
Nem szeretem.

BRUTUS.

Antonius, vedd Caesar' tetemét.
 Vádat ne mondj beszédedben reánk;
 De a' mi jót csak bírsz Caesar felől.
 'S mondjad hogy engedelmsükből teszed.
 Egyébre e' temetkezés körül
 Ne légyen gondod. 'S melyre most megyek,
 Azon szószéken szólsz te is, ha én
 Végeztem a' beszédet.

ANTONIUS.

Légyen úgy.

Én nem kívánok többet.

BRUTUS.

Készítsd tehát a' testet és kövess.

Mind el Antoniuson kívül.

ANTONIUS.

Oh megbocsáss, te vérző földdarab,
 Hogy hentesidhez illy nyájas vagyok.
 A' legnemesbik férfi' romja vagy te,
 Ki valaha az idők' hullámában élt.
 Jaj a' kéznek, mely e' drága vért kiontá!
 Sebeid fölött, kik bíbor ajkaikkal
 Nyilongva, néma szájként hangokat
 'S szót kérnek tőlem, íme jósolom:
 Átek csapand az embertestre le;

Beldüh 's vad honfi háború sanyarja
 Italiának minden részeit;
 Vér, rombolás olly nagy divatba jó;
 Olly megszokott lesz minden szörnyü tárgy,
 Hogy az anya csak mosolygni fog, ha látja
 A' harcz' kezétől négygyé szelt fiát.
 Irgalmat elfojt vadtét' megszokása
 És Caesar' lelke száguldván boszúért,
 Atéval oldalán, e' tájra jó
 Heven pokolból és uralkodói
 Hangan kiáltja: pusztítás! megoldván
 A' harcz' ebeit, hogy égre bűzhödik fel
 Ezen czudar tett emberek' dögével,
 Kik nyögve kérnek sírt a' föld felett!

Egy szolga jó.

Octavius' szolgája, nemde az vagy?

SZOLGA.

Igen, Antonius.

ANTONIUS.

Caesar levéllel hitta őt ide.

SZOLGA.

Vevé az írást 's már uton vagyok
 'S meghagyta szóval mondanom neked —

Meglátva a' holttestet.

O Caesar!

ANTONIUS.

Menj félre, sirj; szived terhelve van.

A' szenvedély, látom, ragad; szemem

Tiedben látva búnak gyöngyeit,

Könyezni kezd. Uton van már urad?

SZOLGA.

Múlt éjjel innen hét mértföldre szállt meg.

ANTONIUS.

Sietve nyargalj vissza 's mondd, mi történt.

Itt egy veszélyes, gyászos Róma van,

Nem biztos Róma most Octaviusnak.

Térj vissza 's mondd ezt; még is várj kevéssé.

Ne menj előbb mint én e' tetemet

A' térre vittem; ott beszédem által

Kikémlem, a' nép melly szüvel veszi

Ez ádáz emberek' határozatát.

'S majd a' szerint vidd hírét dolgainknak

Octaviushoz. Nyujtsad karodat.

El Caesar' testével.

MÁSODIK JELENÉS.

Köztér.

Brutus és Cassius 's egy sereg nép jó.

POLGÁROK.

Elégtételt, elégtételt nekünk.

BRUTUS.

Kövessetek hát és hallgassatok meg.

Eredj a' más utczába, Cassius,
Oszlasd meg a' csoportot.

Ki engem kíván hallani, álljon itt;

Ki Cassiust, az menjen el vele.

Caesar' holtának nyilván okait

Kivánjuk adni.

ELSŐ POLGÁR.

Brutust hallgatom meg.

MÁSODIK POLGÁR.

En Cassiust 's így vessük össze majd,

Külön ha meghallók, az okokat.

Cassius el néhány polgárral. Brutus a' rostrumra
lép.

HARMADIK POLGÁR.

Már a' nemes Brutus fenn van; hallgassatok.

BRUTUS.

Legyetek mind végig türelemmel. Rómaiak,
hazámfiak, barátim, hallgassatok meg ügyem mi-
att 's legyetek csendesen, hogy meghallhassatok.
Higyetek nekem becsületemért 's legyetek tekin-
tettel becsületem iránt, hogy hihessetek. Birál-
jatok meg bölcseségtek szerint, 's ébresszététek
fel-érzékeiteket, hogy jobban ítélhessetek. Ha
valaki van ezen gyülekezetben, szives barátja
Caesarnak, annak mondom, hogy Brutus' szere-
tete Caesar iránt nem csekélyebb, mint az övé.

Ha most ezen jó barát kérdezi, miért támadott fel Brutus Caesar ellen? válaszom ez: nem mivel Caesart kevesbbé szeretém, hanem mert Rómát jobban szerettem. Azt ohajtanátok-e inkább, hogy Caesar élne 's mindnyájan rabokúl halnátok, mint, hogy Caesar haljon meg 's ti mindnyájan éljeteek szabad emberekúl? Mivel Caesar engem szeretett, megsiratom; mivel szerencsés volt, örvendek; mivel vitéz volt, becsülöm őt; de mivel nagyravágyó volt, ledőftem őt. Tehát könnyű szeretetéért, öröm szerencséjén, becsület vitézségeért, 's halál nagyravágyásaért. Hol van itt olly nyomorú, ki rabszolga kívánna lenni? Ha van, szóljon; mert őt bántottam meg. Hol van itt olly durva, ki római nem kívánna lenni? Ha van, szóljon; mert őt bántottam meg. Hol van itt olly alávaló, ki hazáját ne szeretné? Ha van, szóljon; mert őt bántottam meg. Megszünöm, hogy választ adjatok.

TÖBB POLGÁR EGYSZERRE.

Senki, Brutus, senki.

BRUTUS.

Ugy tehát senkit sem bánték meg. Nem tettem Caesárral egyebet, mint mit ti fognátok tenni Brutussal. A' vizsgálat halála felett a' capi-

toliumban föl van jegyezve; dicsősége nem kiseb-
bítve, a' miben jeles volt; sem vétkei nagyítva,
mellyekért a' halált szenvedte.

Antonius 's mások Caesar' tetemével jönnek.

Itt hozatik teste Antonius' gyászkiséretében,
ki ámbár megölésében részes nem volt, osztozan-
dik halála' jóteteményeiben, helyet foghatván a'
köz igazgatásban, mint ki nem közületek? Evvel
én távozom, kinél, valamint legjobb barátomat meg-
öltem, Róma' javáért, ugyan azon tör van szá-
momra, ha honomnak halálomat tetszendik ki-
válni.

POLGÁROK.

Éljen, Brutus, éljen, éljen!

ELSŐ POLGÁR.

Diadallal vigyétek őt haza.

MÁSODIK POLGÁR.

Állítsunk szobrot őseihez neki.

HARMADIK POLGÁR.

Ő légyen Caesar.

NEGYEDIK POLGÁR.

Caesar' jobb fele

Nyerjen Brutusban koronát.

ELSŐ POLGÁR.

Kísérjük őt örömjajjal haza.

BRUTUS.

Földieim!

MÁSODIK POLGÁR.

Csitt, béke! Brutus szól.

ELSŐ POLGÁR.

Csend, béke! hó!

BRUTUS.

Jó földieim, hadd menjek egyedül.

Ti kedvemért, maradjatok meg itt

Tisztelni a' holttestet és beszédét

Antoniusnak, mellyel engedénk

Caesar' dicsőségét megadnia.

Kérlek, ne jöjön senki el velem,

Mig ő beszédét végzi.

ELSŐ POLGÁR.

Hó! maradjunk.

Halljuk meg Antoniust.

MÁSODIK POLGÁR.

Menjen fel a'

Szószékre, hallgassuk meg őt. Nemes

Antonius, menj fel.

ANTONIUS.

Brutusért

Írántatok hálával tartozom.'

NEGYEDIK POLGÁR.

Mit monda Brutusról?

HARMADIK POLGÁR.

Azt mondja, Brutusért
Mindnyájunknak hálával tartozik.

NEGYEDIK POLGÁR.

Jobb lesz, ha Brutus ellen nem beszél.

ELSŐ POLGÁR.

Ez a' Caesar zsarnok volt.

HARMADIK POLGÁR.

Már az csak igaz.

Szerencse Rómának hogy tőle ment.

MÁSODIK POLGÁR.

Csendet, figyeljünk, mit tud mondani.

ANTONIUS.

Ti nemes Rómaiak.

POLGÁROK.

Csendet! halljuk őt.

ANTONIUS.

Barátaim, Rómaiak, földieim,

FigyeljeteK rám.

Temetni jöttem Caesart, nem dicsérni.

A' rossz, mit ember tesz, túl jeli őt;

A' jó gyakorta sirba száll vele.

Ez legyen Caesar' sorsa is. A' nemes

Brutus mondá, hogy Caesar nagyra vágyott.

Ha ez való, úgy súlyos bűne volt,

És Caesar értte súlyosan lakolt meg.
 Most, Brutus engedvén 's a' többiek,
 ('S Brutus derék, becsületes férfiú)
 Jövök beszélni holt Caesar fölött.
 Barátom volt ő, hozzám hű 's igaz.
 De Brutus mondja, hogy nagyokra tört;
 ('S Brutus derék, becsületes férfiú,
 'S a' többi mind derék, jó férfiak)
 Rómába ő sok foglyokat hozott;
 Váltságok a' köz kincstárt gazdagítá.
 Ez nagyravágysát jelenti-e?
 Szegény ha jajdúlt, Caesar sírt vele:-
 A' nagyravágysnak nem illy szelid
 Anyagból kéne szerkeztetve lenni.
 De Brutus mondja, hogy nagyokra tört;
 'S Brutus becses, derék egy férfiú.
 Láttátok a' Lupercal ünnepen
 Háromszor nyújtám a' koronát neki,
 'S ő vissza tolta. És ez nagyravágys?
 De Brutus mondja, hogy nagyokra tört,
 'S bizonynal ő derék egy férfiú.
 Nem szólok én, hogy Brutusnak beszédét
 Czáfoljam: azt mondom csak, mit tudok.
 Mind kedvelétek őt és volt miért;
 Mi tilthat el most értte sirnotok?
 Vad állatokba szöktél, oh ítélet

'S az ember ész nélkül maradt! Türelmet!
Caesarral szívem ott a' gyásypadon van :
Pihennem kell, míg hozzám visszatér.

ELSŐ POLGÁR.

Beszéde, úgy tetszik, hogy alapos.

MÁSODIK POLGÁR.

Ha voltakép a' dolgot megtekintjük,
Caesarral rosszul bántak.

HARMADIK POLGÁR.

Véletek?

Félek, helyébe még gonoszb jövőnd.

NEGYEDIK POLGÁR.

Hallátok: megveté a' koronát;
Ekként világos: nem volt nagyravágó.

MÁSODIK POLGÁR.

Szegény! mint ég a' sírástól szeme.

HARMADIK POLGÁR.

Antoniushnál nincs nemesszívűbb
Ember Rómában.

NEGYEDIK POLGÁR.

Hallga! szólni kezd.

ANTONIUS.

Még tegnap hasztalan daczolt vala
Caesarral a' világ. Ma itt hever
'S nincs olly szegény, ki bókoljon neki.

Oh honfiak, ha dühre, lázadásra
 Ingerleném a' lelket bennetek,
 Megbántanám Brutust, meg Cassiust,
 Kik tudva van, derék, jó férfiak.
 Nem bántom őket hát, inkább leszek
 Igaztalan holtunkhoz és magamhoz,
 Hozzátok, mint olly tisztelt férfiakhoz,
 De itt egy irat, rajt' Caesar' pecsége:
 Végrendelménye; házában lelem.
 Csak hallja ezt a' község (mellyet én,
 Bocsássatok meg, fel nem olvasok)
 Csókolni járand holt Caesar' sebeit;
 Kendőket áztat szent vérébe; sőt
 Emlékül egy hajszálért esdekel
 'S majd haldokolva feljegyzendi vég.
 Intézetében 's dús örök gyanánt
 Utóira szállitandja.

NEGYEDIK POLGÁR.

Végrendeltét akarjuk hallani.
 Olvasd, Antonius.

POLGÁROK.

Az iratot, Caesar' végrendelését
 Akarjuk hallani.

ANTONIUS.

Nyugottan, jó barátim; nem lehet
 Felolvasnom; nem jó megtudnotok,

Miként valátok Caesartól szeretve.
 Ti nem vagytok fa, kő; de emberek
 'S mint emberek, hallván végrendelését
 Az lángra gyújt és örületbe hoz.
 Nem tudnotok jobb, hogy ti lettetek
 Örökösi; mert ha tudtotokra esnék,
 Mi lenne abból!

NEGYEDIK POLGÁR.

Olvasd a' rendelést

Antonius, kívánjuk hallani
 A' rendelést, Caesar' végrendelését.

ANTONIUS.

Bekével lesztek, vártok egy kicsint?
 Meggondolatlanság volt róla szólnom.
 Kell tartanom, hogy a' derék férfiak,
 Kiknek ledöfte Caesart fegyverök,
 Meg lesznek bántva általam.

NEGYEDIK POLGÁR.

Az árulók! derék férfiak!

POLGÁROK.

Végrendelését, a' végrendelést!

MÁSODIK POLGÁR.

Gaznépek, gyikosok. Végrendelését,
 Olvasd nekünk fel a' végrendelést.

ANTONIUS.

Olvassam hát, ti kényszerítetek?

Csináljatok kört a' holt test körül
 Hogy megmutassam a' végrendelőt.
 Szabad leszállnom? engedelmet adtok?

MÁSODIK POLGÁR.

Jőj le.

Antonius lejö.

HARMADIK POLGÁR.

Megengedjük.

NEGYEDIK POLGÁR.

Álljatok körül.

ELSŐ POLGÁR.

El a' gyászpadtól, hátrább a' halottól.

MÁSODIK POLGÁR.

Helyet Antoniusnak, nemes Antonius!

ANTONIUS.

Nem, álljatok félrébb; ne nyomuljatok

Mind úgy felém. Vonuljatok tovább.

POLGÁROK.

Hátrább! helyet, helyet!

ANTONIUS.

Ha van könyűtök, most ontsátok el.

Ezen palástot mind ösméritek.

Emlékezem, hogy felvevé először,

Egy nyári este volt az, sátorában:

Az nap veré meg a' nerviusokat.

Nézzétek, itt járt Cassius' vasa;

'S milly rést csinált a' fondor Casca itt;
 E' helytt a' kedvelt Brutus döfte át
 'S hogy elvoná az átkozott aczélt,
 Ím mint követte Caesar' vére, mintegy
 Ajtóhoz futva meggyőződni, vajjon
 Brutus kopogtat-e illy barátlanúl?
 Mert, tudjátok, Caesarnak angyala
 Volt Brutus; oh ítéljetek
 Ti istenek, miként szerette őt!
 Ez mindenek közt legfájóbb döfés volt;
 Mert a' mint Caesar döfni látta Brutust,
 Hálátlanság, jobban mint áruló kéz,
 Végkép leverte. Akkor megszakadt
 Nagy szíve, 's arczát elfödven paláستtal
 Pompeius' oszlopajján, honnan a' vér
 Mindegyre foly, nagy Caesar elesett.
 Oh milly esés volt ez, jó honfiak!
 Elestem akkor én, ti, és mi mind,
 Mig véres ármány kérkedett fölöttünk.
 Oh most ti sírtok; látom, érzitek
 A' szánat' tartozását. Mind ez itt
 Szelid könyű még. Jó lelkek, ti sírtok,
 Ámbár ruháján láttok csak sebet.
 Ide nézzetek, itt fekszik ő maga,
 Sebekkel rakva áruló kezeiktől!

ELSŐ POLGÁR.

Oh szánandó eset.

MÁSODIK POLGÁR.

Oh nemes Caesar.

HARMADIK POLGÁR.

Oh siralmas nap.

NEGYEDIK POLGÁR.

Árulók, gazemberek.

ELSŐ POLGÁR.

Oh véres látomány.

MÁSODIK POLGÁR.

Boszút kell állanunk, boszút. Tova kutatni!
égyess, gyujts! ölj, vágj; ne hagyj egy árulót
is életben.

ANTONIUS.

Maradjatok még, honfiak.

ELSŐ POLGÁR.

Békével itt! halljuk még a' nemes
Antoniust.

MÁSODIK POLGÁR.

Halljuk meg őt,

Kövessük őt és haljunk meg vele.

ANTONIUS.

Édes barátaim, ne kapjon el
A' zendülés' vad árja szózatomra.

Kik ezt tévék, derék, jó férfiak
 'S nincs benne kétség, számot adnak értte.
 Én nem jövök kilopni szütöket.
 Én szónok, millyen Brutus, nem vagyok,
 Hanem miként ismertek, egyszerű,
 Őszinte ember, a' ki szeretém
 Barátomat, 's ezt jól tudák azok,
 Kik róla nyilván szólnom engedének.
 Sem szóm, sem elmém, sem tekintetem;
 Sem a' beszéd' hatalmát nem birom,
 Hogy vért keverjek. Én csak egyenest
 Beszélek. Mondom, a' mi tudva van.
 Itt felfödöm kedves Caesar' sebeit,
 Ez árva néma szájakat 's hagyom
 Helyettem szólni. Volnék Brutus én,
 És Brutus Antonius, úgy volna egy,
 Ki nyelvet adna Caesar' mindegyik
 Sebének, melly Rómának még követ is
 Boszúra 's lázadásra keltené.

POLGÁROK.

Fel, lázadás!

ELSŐ POLGÁR.

Brutus' házát gyujtsuk fel.

HARMADIK POLGÁR.

El, tova!

Keressük fel az össz' eskütteket.

ANTONIUS.

Figyelmet! még hadd szólják, földiek.

POLGÁROK.

Csitt! halljuk őt; dicső Antonius!

ANTONIUS.

Ti mentek tenni, még nem tudva, mit;

'S mint érdemlé ezt Caesar töletek.

Ah nem tudjátok, el kell mondanom.

Mellyről beszéltem, a' végrendelést

Már elfeledtétek.

POLGÁROK.

Bizony való!

Álljunk meg, halljuk a' végrendelést.

ANTONIUS.

Im itt vagyon: Caesar' pecsége rajta.

Minden lakosnak Rómában fejenként

Hagy hetven öt drachmát.

MÁSODIK POLGÁR.

Oh a' dicső!

Haláláért boszút kell állanunk.

HARMADIK POLGÁR.

Királyi Caesar!

ANTONIUS.

Hallgassatok ki békén.

POLGÁROK.

Halljuk őt!

ANTONIUS.

Ezen fölül magányos lombjait,
Sétáit, új ültetvény kerteit
A' Tiberen innen mind nektek hagyá
'S utóitoknak mind örökre, köz
Használatúl, hogy benne járjatok,
'S mulatkozást és enyhet nyerjeteek.
Ez volt Caesar; mikor jön más hasonló!

ELSŐ POLGÁR.

Soha! soha! el innen, jőjeteek
Égessük meg testét a' szent helyen
'S az üszköt vessük az árulók' lakára.
Fogjuk fel a' testet.

MÁSODIK POLGÁR.

Hozzatok tüzet.

HARMADIK POLGÁR.

Le a' padokkal.

NEGYEDIK POLGÁR.

Rontsatok le széket
És ablakot és mindent a' mi van.

ANTONIUS.

Most hadd lobogjon. Balság! oldva vagy,
Menj, merre tetszik.

Szolga jó.

SZOLGA.

Uram, Octavius Rómába érkezett.

ANTONIUS.

Hol van?

SZOLGA.

Caesar' lakában, ő és Lepidus.

ANTONIUS.

Legitt megyek meglátogatni őt.

Jókor jön éppen. A' szerencse most

Kedvében van, 's így semmit sem tagad meg.

SZOLGA.

Uram beszélé: Brutus 's Cassius

Őrült gyanánt rohant ki a' kapun.

ANTONIUS.

Lehet, hogy a' nép hírökül adá',

Mint izgatám fel őket. Jőj, vezess

Octaviushoz. El.

HARMADIK JELENÉS.

Ugyan ott. Utcza.

Cinna, a' költő jön.

CINNA.

Azt álmodám, Caesar' vendége voltam.

'S bal sejtemények nyomják lelkemet.

Örömetst maradnék hazámban; de mintha

Húznának, menni kell.

Polgárok jönnek.

ELSŐ POLGÁR.

Mi neved?

MÁSODIK POLGÁR.

Hová megy?

HARMADIK POLGÁR.

Hol lakol?

NEGYEDIK POLGÁR.

Házasság vagy-e, vagy nőtlen?

MÁSODIK POLGÁR.

Felelj mindenkinek egyenesen.

ELSŐ POLGÁR.

Igen és röviden.

NEGYEDIK POLGÁR.

Igen és bölcsen.

HARMADIK POLGÁR.

Igen és igazán, azt tanácsolom.

CINNA.

Mi nevem? Hova megyek? Hol lakom? Házasság vagyok-e vagy nőtlen? 'S azután feleljek mindenkinek egyenesen, röviden, bölcsen és igazán. Bölcsen azt felelem, hogy nőtlen vagyok.

MÁSODIK POLGÁR.

Ez annyi mintha mondanád: bolond a' ki házasságodik. Félek, hogy ezért egy ütleget kapsz tőlem. Tovább, folytasd: egyenesen.

CINNA.

Egyenesen Caesar' temetésére megyek.

ELSŐ POLGÁR.

Mint jó barát, vagy mint ellenség?

CINNA.

Mint jó barát.

MÁSODIK POLGÁR.

Erre egyenesen van felelve.

NEGYEDIK POLGÁR.

Lakásod, röviden!

CINNA.

Röviden: én a' capitoliumnál lakom.

HARMADIK POLGÁR.

Neved, uram, igazán!

CINNA.

Igazán: nevem Cinna.

ELSŐ POLGÁR.

Tépjétek össze, szaggassátok izekre; ő is áruló.

CINNA.

Én Cinna, a' poeta vagyok, én Cinna a' poeta vagyok.

NEGYEDIK POLGÁR.

Tépjétek össze rossz verseiért —

CINNA.

Én nem a' pártütő! Cinna vagyok.

MÁSODIK POLGÁR.

Semmit sem tesz, neve Cinna. Csak nevét szakasztátok ki szivéből, azután hadd menjen.

HARMADIK POLGÁR.

Tépjétek el, tépjétek el. Jerünk, kanóczot ide, hejh égő kanóczot! El Brutushoz, Cassius-hoz; égessük fel mind. Egy rész Decius' házához, egy rész Cascáéhoz, egy rész Ligariuséhoz. Jerünk! El innen. El.

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Ugyanott. Szoba Antonius' házában. Antonius, Octavius, Lepidus asztalnál ülnek.

ANTONIUS.

Tehát ezeknek meg kell halniok,
Kiknek nevét megjegyzők.

OCTAVIUS.

Lepidus,
Testvéred is meghal. Megegyezel?

LEPIDUS.

Meg.

OCTAVIUS.

Ródd meg őt, Antonius.

LEPIDUS.

De úgy,
Hogy Publius, ki nénédnek fia,
Antonius, ne éljen.

ANTONIUS.

Hát ne éljen.
Nézd, e' huzás itt kárhoztatja őt.
De most eredj el Caesar' hajlakába
'S végrendelését hozd el, Lepidus.
Itéljük el, mi lesz leróható
Hagyományiból.

LEPIDUS.

'S itt keresselek fel?

ANTONIUS.

Vagy, itt vagy a' capitoliumon.

Lepidus el.

Haszontalan, silány egy ember ez:
Csak hirhordásra jó. Érdemli-e,
Három felé szakadván a' világ,
Hogy harmadát ő birja?

OCTAVIUS.

Te akartad úgy,
'S rá hallgatál a' száműző tanácsban,
Kiket kelljen halálra jegyzeni.

ANTONIUS.

En több napot láték, Octavius!
 Habár ez embert diszszel rakjuk is meg,
 Lerázni némi rágalma' sulyát;
 Hadd hordja, mint számár az aranyat,
 Izzadva, nyögve munkaterh alatt,
 Az úton, melyre hajtjuk vagy vezetjük.
 'S a' kincset elvivén, hová kívántuk,
 Leveszszük terhét és üres számárként
 Bocsátjuk el, hogy rázza füleit
 'S legeljen a' gyepen.

OCTAVIUS.

Tégy mint akarsz;
 De ő derék és edzett katona.

ANTONIUS.

Lovam is az Octavius, 's azért
 Kijár abrakja tölem. Állat, melyet én
 Tanítok állni, futni, forgani,
 Uralkodván mozgásin szellemem.
 Ő ilyen némi részt. Tanítani
 'S izgatni kell: egy meddő lélek, a' ki
 Utánazásból teng, 's elkoztatott
 Tárgyak 's művekből, melyek már avulván
 Kezdi divatját tenni. Ne szólj felőle,
 Másképen mint sajátrol. 'S most Octavius

Nagy dolgokat hallj: Brutus 's Cassius
 Hadat fogadnak. Tüstént szembe kell
 Mennünk; azért is álljunk frigybe, legjobb
 Barátainkat összesítve 's minden
 Erőnket megfeszítve és legitten
 Tartsunk tanácsot, mint lehessen
 A' rejtett rosszat felfödözni 's nyilt
 Bajokkal szembe szállni.

OCTAVIUS.

Azt tegyük.

A' koczka vetve 's életünk forog fenn,
 Körül csaholva számos elleninktől.
 'S félek, nem egy, ki ránk mosolyg, szívében
 Ezer veszélyt kohol. El.

MÁSODIK JELENÉS.

Brutus' sátora előtt a' Sardis melletti táborban. Dob-
 szó. Brutus, Lucilius, Lucius 's katonák, 's szemben
 Titinius, Pindarus jőnek.

BRUTUS.

Álljunk meg itt.

LUCILIUS.

Megálljatok!

BRUTUS.

Mi hír Lucilius? nem jó-e Cassius?

LUCILIUS.

Közel van immunár 's íme Pindarus

Urától téged üdvözölni jött.

Pindarus levelet ad által Brutusnak.

BRUTUS.

Ez nyájas üdvözlés. De Pindarus,

Urad vagy önként változván, avagy

Gonosz tanács után, méltó okot

Adott a' tettet nem tetté kívánnom.

De ha itt van, elégtételt adand.

PINDARUS.

Nemes

Uram, nem kétlem, úgy fog megjelenni,

A' milly méltányos és becsületes.

BRUTUS.

Nincs benne kétség. Jőj Lucilius,

Beszéld el, mint fogadtatál?

LUCILIUS.

Elég

Tisztességgel 's nem udvaritlanúl;

De nem olly bizalmas szívvél, olly baráti

És nyílt beszéddel, mint szokása volt.

BRUTUS.

Hülő barátot rajzolál. Jegyezd meg

Lucilius, midőn a' szeretet
 Kórrá lesz 's fogyni kezd, erőltetett
 Módot veszen fel. A' nyílt, egyszerű
 Hűség nem ismer áltatást. De a'
 Színlett barát, mint kezdetben tüzes ló,
 Erőt mutatva tombol délczegen,
 Majd túrni kellvén sarkantyú' dőfését,
 Száll büszkesége 's rossz gabancs gyanánt
 Kidől a' pálya közben. Jön hada?

LUCILIUS.

Szándékok éjre Szárdon szállani;
 De a' lovasság 's a' nagyobb sereg
 Jó Cassiussal.

BRUTUS.

Halld! megérkezett.

Menj lassan ellenébe.

Cassius és katonák jönnek.

CASSIUS.

Hó! megállj.

BRUTUS.

Megállj; adjátok a' szót tovább.

KIVÜL.

Megállj, — megállj — megállj!

CASSIUS.

Öcsém! te engem megbántál.

BRUTUS.

Az ég

Legyen birám, ellent megbántok-e,
'S ha nem, testvéremet hogy' bánthanám.

CASSIUS.

E' józan szín, Brutus, bántalmakat
Fedez 's ha így —

BRUTUS.

Légy nyugtan, Cassius.

Sérelmet mondd halkan. Ismerünk jól.

Hadunk előtt, mellynek nem kellene

Mást, mint szeretetet köztünk látnia,

Ne patvarkodjunk. Hadd távozzanak;

'S majd sátoromban öntsd ki sérvidet:

Kihallgatandalak.

CASSIUS.

Menj Pindarus,

Mond hadnagyinknak, hogy vigyék tovább

A' serget innen.

BRUTUS.

Tedd meg azt te is

Lucilius, 's ne jöjön sátorunkhoz,

Miglen beszédünk tartand, senki is.

Lucius és Titinius álljon őrt.

Brutus' sátorának belseje. Lucius, és Titinius egy kis
távolságban tőle. Brutus és Cassius jönnek.

CASSIUS.

Hogy engem megbántál, ebből világos.
 Te Lucius Pellát kárhoztatád,
 Hogy ajándokot vón itt a' szárdiaktól,
 'S irásom, mellyel közbe járulék,
 Mert ismerem jól, félre vettetett.

BRUTUS.

Magad bántád meg ten magad', midőn
 Illyen dologban irtál.

CASSIUS.

Illy időben

Mint ez, nem illik minden kis hibát
 Úgy latra vetni.

BRUTUS.

Halljad, Cassius,

Szennyes kezűnek tartatd te is,
 Ki pénzen árulsz 's adsz el hivatalt
 Érdemtelennek.

CASSIUS.

Én szennyes kezű?

Tudod, hogy Brutus, a' ki így beszél,
 Vagy, istenekre! végszód volna ez.

BRUTUS.

E' vesztegetésnek Cassius' neve
 Ád diszt 's azért burkolja el fejét
 A' büntetés.

CASSIUS.

A' büntetés!

BRUTUS.

Igen!

Emlékezz' Martiusnak idusára.

Nem jog miatt vérzett nagy Julius?

Ki a' gazember, a' ki döfni hajlott

'S nem a' jogért? 'S most min magunk, kik a'

Világnak első emberét ledöftük,

Csupán mivel rablók' védője volt,

Mi most kezünket fertőztessük-e

Rút szerzeménnyel? 's gazdag tiszteink'

Nagy terjedelmét egy marok szeméért

Elveszttegessük? Inkább eb legyenek

'S ugassak holdat, mint illy római.

CASSIUS.

Brutus ne zaklass; ezt nem tűrhetem.

Te megfélelkezel, hogy ennyire

Szorítasz. Én idősebb katona

'S jártasb vagyok náladnál 's képesebb

Feltételt szabni.

BRUTUS.

Menj, te nem vagy az!

CASSIUS.

De az vagyok.

BRUTUS.

Ha mondom, nem vagy az.

CASSIUS.

Ne űzz tovább, mert megfeledkezem.

Vigyázz magadra, és tovább ne kísérts.

BRUTUS.

El, balga ember!

CASSIUS.

Lehetséges-e?

BRUTUS.

Hallgass, beszélnem kell. Kitérjek-e

Szilaj hevednek? 's megrettenjek-e,

Ha egy bolond őrjöng?

CASSIUS.

Oh istenek!

Oh istenek 's én mind ezt türjem-e?

BRUTUS.

Sőt többet; mérgelődj', mig megszakad

Dölfös szived. Mutasd meg rabjaidnak,

Millyen dühös vagy; részkettesd meg őket.

'S én meghajoljak? udvaroljalak?

'S fanyar szeszélyeidre görbedezzek?

Az istenekre! meg kell mérgeidet

Emésztened, bár megfakadj belé.

Mert mátol fogva tréfa, sőt nevetség

Gyanánt veszem, ha zsémbelsz.

CASSIUS.

Ennyire
Jutottam!

BRUTUS.

Mondád, hogy jobb harczoló vagy.
Mutasd meg, tedd e' kérkedést valóvá;
'S örvendek rajta; mert mi engem illet,
Nagy férfiaktól szívesen tanúlok.

CASSIUS.

Folyvást, de folyvást bántasz, Brutus, engem.
Mondám: korosb, de nem jobb katona.
Azt mondtam-e, jobb?

BRUTUS.

Ha mondtad is, mit bánom én!

CASSIUS.

Caesar ha élne, nem tanácslanám,
Hogy így boszontson.

BRUTUS.

Oh hallgass! te őt
Nem merted volna így felingerelni.

CASSIUS.

Nem mertem volna?

BRUTUS.

Nem.

CASSIUS.

Mit, * én ne mertem volna?

BRUTUS.

Nem, éltedért.

CASSIUS.

Brutus! ne merj sokat

Baráti érzetimre; mert különben

Olyat teszek, mit még megbánhatok.

BRUTUS.

Te megtevéd már, mit megbánni kell.

Fenyegetésed nem rémit, Cassius;

Mert olly erősen fegyverzett vagyok

Becsületemben, hogy mellettem elszáll,

Mint lenge szél, mellyel nem gondolok.

Pénzt kéreték tőled 's te megtagadtad.

Én pénzt szerezni nem tudok galádúl.

Ég látja, inkább szívemet veretném

És ontanám drachmákká véremet,

Mint bármi csalfasággal a' paraszt'

Kérges kezéből a' silány keresményt

Előcsikarjam. Pénzért küldtem el

Hadamat fizetni és te megtagadtad.

Olly tett-e ez, melly Cassiushoz illik?

'S így bántam volna én is Cassiussal?

Ha Brutus illy fukar lesz valaha,

'S barátitól illy rongy batkákat elzár,

Készítsetek fel minden mennykövet
Ti istenek, 's törjétek izre őt.

CASSIUS.

Én nem tagadtam azt meg.

BRUTUS.

Sőt igen.

CASSIUS.

Nem, mondom; csak bolond vihette meg
Azt válaszul. Te szívemet repesztéd,
Brutus. Barátja' gyengeségeit
Barátnak tűrni kén', enyéimet
Brutus nagyítja még.

BRUTUS.

Nem tettem azt,

Mig nem gyötrél velők.

CASSIUS.

Te nem szeretsz.

BRUTUS.

Hibáidat nem.

CASSIUS.

A' baráti szem

Nem lát meg illy hibát.

BRUTUS.

A' hízkelkedő

Nem látna meg, bár olly roppant legyen,
Mint a' magas Olymp.

CASSIUS.

Jöjtek,

Antonius, 's ifjú Octavius,
Csak Cassiuson álljátok boszút;
Mert Cassius megunta a' világot,
Gyűlölve attól, kit szeret, daczolva
Testvére által, szidva szolgaként.
Lesik hibáit 's emlékkönyvbe írják,
Könyv nélkül megtanulják, hogy szemére
Vessék. O szűmet tudnám e' szemekből
Kisírni. Itt e' kard, itt pusztá mellem
És benne szív, melly drágább mint Plutus'
Bányái, dúsabb mint arany.
Ha római vagy, vedd; én, ki megtagadtam
Az aranyat tőled, nyujtom szívemet.
Döfd, mint döféd Caesart, mert jól tudom,
Midőn leginkább gyűlöléd, erősben
Szeretted őt, mint Cassiust valaha.

BRUTUS.

Dugd vissza kardodat; légy haragos,
Ha úgy tetszik. Minden legyen szabad.
Kényed szerint tégy. A' gyalázatot
Nevezd szeszélynek bár. O Cassius, te
Bárányszóhoz vagy csatolva, a' ki csak

Úgy tart haragot, miként a' kő tüzet,
Melly ütve hirtelen szikrákat ad,
'S legott hideg megint.

CASSIUS.

Hát Cassius

A' végre élt, hogy tréfa és nevetség
Gyanánt szolgáljon Brutusnak, midőn
A' fájdalom 's rossz vére üldözik?

BRUTUS.

Ezt szólva, rossz vér üzött engem is.

CASSIUS.

Ha ennyit vallasz, fogjad jobbomat.

BRUTUS.

És szívemet vele.

CASSIUS.

Oh Brutus!

BRUTUS.

Mit kívánsz?

CASSIUS.

Oh Brutus, nincs-e benned annyi szív,
Hogy tűrj, midőn a' hirtelen szeszély,
Melly rám anyárol szállott, elragad?

BRUTUS.

Van, Cassius, 's ha eztán Brutusoddal

Olly nagy szigorral bánnál, azt hiendi:
Anyád czivódik és magadra hágy.

Zaj kívül.

POETA. Künn.

Bocsássatok be fő vezéreinkhez,
Viszály van köztök; nem jó így magokra
Hagyatniok.

LUCILIUS.

Ne menj.

POETA. Künn.

Csak a' halál

Tart vissza.

Poeta jó.

CASSIUS.

No's mi baj.

POETA.

Szégyen, vezérek!

Mit gondoltok? barátság, szeretet
Kapcsoljon újra, mint hozzátok illik.
Mert nálatoknál én már több napot
Láttam, bizonynyal mondhatom.

CASSIUS.

Ha ha!

Millyen bohókán költ a' cynicus.

BRUTUS.

Kotródj' ficzkó; menj vakmerő kölöncz.

CASSIUS.

Türd, Brutus, ez szokása.

BRUTUS.

Idejét

Válaszsa meg 's én eltűröm szeszélyét.

De mit keressen illy futó bolond

A' háborúban? Távozz' czimbora.

CASSIUS.

El, el; hordd el magad'.

Poeta el. Lucilius és Titinius jönnek.

BRUTUS.

Lucilius

'S Titinius mondjátok hadnagyinknak,

Hogy éjtanyára szálljanak hadaikkal.

CASSIUS.

'S ti jöjtek 's hozzátok Messalát

Ide magatokkal.

Titinius 's Lucilius el.

BRUTUS.

Egy pohár bort, Lucius.

CASSIUS.

Nem gondolám, hogy illy haragos lehetsz.

BRUTUS.

Oh Cassius, én bűtől vagyok beteg.

CASSIUS.

Igy nem cselekszel bölcs tanod szerint,
Történetes bajoknak helyt ha adsz.

BRUTUS.

Bút jobban ember nem tűr. Portia
Meghalt.

CASSIUS.

Hah Portia?

BRUTUS.

Meghalt.

CASSIUS.

Hogy maradtam

Életben, így szegülvén ellened?

Oh türhetetlen, szívtörő csapás!

'S mi bajban halt?

BRUTUS.

Sínlé távoztomat

'S evődve, hogy az ifjú Octavius

Antoniussal olly errőre kaptak —

Mert ez, 's halála' hire egykorú —

Magán kívül lön és távol levén

Őrzői, lángot nyelt.

CASSIUS.

És így hala!

BRUTUS.

Igy.

CASSIUS.

Oh halhatatlan istenek.

Lucius jó borral és gyertyával.

BRUTUS.

Ne többet róla. Egy pohár bort! Cassius,
Minden vizsályt most ebbe temetek.

Iszik.

CASSIUS.

Szomjúzza szívem e' szép zálogot.

Töltsd, Lucius, csordultig a' kupát:

Sok nem lehet, mit Brutusért iszom.

Titinius jó Messalával.

Titinius, jövel. Jó Messala,

Légy üdvöz; üljük most körül e' gyertyát

És értekezzünk szükségink felől.

CASSIUS.

Portia, elköltözel!

BRUTUS.

Ne többet róla, kérlek.

Azt írják több levélben, Messala,

Hogy nagy hatalommal jőnek ellenünk

Antonius 's ifjú Octavius

S Philippihez vezérlik a' hadat.

MESSALA.

Leveleim' tartalma ugyan az.

BRUTUS.

Mi toldalékkal?

MESSALA.

Hogy vagy száz tanácsost
Octavius, Antonius és Lepidus
Proscriptióval küldének halálra.

BRUTUS.

Itt híreink különbözők; enyéim
Hetven tanácsost mondanak, kiket
Proscriptio által vesztének el;
'S közöttük Cicero.

CASSIUS.

Hogy? Cicero?

MESSALA.

Igen.

Ő meghalt, számkivetve általok.
Nődtől, uram, nem érkezett levél?

BRUTUS.

Nem, Messala.

MESSALA.

Sem felőle semmi hír

A' többiekben?

BRUTUS.

Semmi, Messala.

MESSALA.

Különös.

BRUTUS.

Mi okból kérdesz? Van talán
Híred felőle?

MESSALA.

Semmi sincs, uram.

BRUTUS.

Ha római vagy, beszélj nekem valót.

MESSALA.

'S te a' valót, tárjed mint római;
Mert ő meghalt, és rendkívüli módon.

BRUTUS.

Isten veled hát Portia. Halni kell
Mindünknek, Messala.

'S elmélve, hogy egykor meg kell halnia,
Erőt nyerék most elviselni azt.

CASSIUS.

E' tanhoz én is szinte jól tudok;
De nem viselné így természetem.

BRUTUS.

Elég! most élő dolgainkra. Mit szólsz,
Ha most legitt Philippihez megyünk.

CASSIUS.

Nem tartom jónak.

BRUTUS.

És miért?

CASSIUS.

Ezért:

Használatosb, ha ellenség keres fel;

Élelme fogy, fáradsz harczeni,

'S magának árt, míg mink pihenve itt

Nyugottak, fedve 's fűgék maradunk.

BRUTUS.

Jobb oknak enged a' jó. Itt 's Philippi

Között a' nép csak kényszerítve hódol

'S kedvetlenül hozott nekünk adót.

'S ha most az ellen erre költözik,

Hadat szed itt, és teljesb számu lesz

'S újabb erővel 's bátorodva jó ránk.

Ezen haszontól elvágthatjuk őt,

Ha szembe szállandunk Philippinél.

Megettünk hagyva e' táj' népeit.

CASSIUS.

Hallgass meg, jó öcsém.

BRUTUS.

Bocsánatoddal!

Jegyezd meg e' fölött, hogy társaink

Kitelhetőleg összevonva vannak.

Hadunk fölös, 's ügyünk megért; az ellen
 Növekszik napról napra; mink a' fő
 Fokon vagyunk 's hanyatlás vár reánk.
 Az emberek' dolgának árja van,
 Melly habdagálylyal boldogságra visz;
 De elmulasztva, teljes életök
 Nyomorban, 's zátonyok között zárva teng.
 Illy duzzadt tenger visz most minket is,
 Használni kell, míg áradatja tart,
 Vagy veszjtük a' sors' kedvezéseit.

CASSIUS.

Legyen, mint akarod; megyünk mi is.
 'S Philippinél találkozunk velök.

BRUTUS.

Beszédeink között meglepett az éj
 'S természetünk adóját megkívánja,
 Mellyet rövid nyugvással csak szűken
 Fizethetünk le. Nincs mit mondanunk még?

CASSIUS.

Nincsen. Jó éjszakát. Holnap korán
 Kelünk 's megyünk.

BRUTUS.

Ruhámat, Lucius.

Isten veled jó Messala; Titinius,
 Jó éjszakát. Nemes, jó Cassius,
 Jó éjet, jó nyugalmat.

CASSIUS.

Oh öcsém!

Az éjnek ez rossz megkezdése volt.

Ne férjen meg hasonlós lelkeinkhez,

Ne engedd, Brutus.

BRUTUS.

Minden jól van immár.

CASSIUS.

Jó éjszakát.

BRUTUS.

Jó bátya, jól nyugodjál.

TITINIUS, MESSALA.

Uram, jó éjszakát.

BRUTUS.

Mindnyájatokkal jó szerencse járjon.

Cassius, Titinius Messala el. Lucius visszajő a'
ruhával.

BRUTUS.

Adjad ruhámat. Hol van hangszered?

LUCIUS.

Itt a' sátorban.

BRUTUS.

Hogy? te álmosan

Beszélsz? szegény fiú, nem feddelek:

Erőn túl virrasztál. Hidd Claudiust,

'S még egy cselédet. Háljanak
Itt sátoromban a' szekrényeken.

LUCIUS.

Hejh! Varro, Claudius.

VARRO.

Hivott urunk?

BRUTUS.

Kérlek barátim, itten háljatok;
Lehet, hogy majd fölkeltek 's üzenettel
Testvérem Cassiushoz küldelek.

VARRO.

Ha tetszik, állunk és várunk reád.

BRUTUS.

Nem, azt nem akarom, csak feküdjetek le;
Mert meglehet, hogy még mást gondolok.
Nézd Lucius, a' könyv, melyet keresék,
Ruhám' zsebében itt van.

LUCIUS.

Jól tudám,

Hogy uram nekem nem adta.

BRUTUS.

Légy türelmes,
Jó gyermekem, nagyon feledkező vagyok.
Nehéz szemedet fenn tarthatnád-e még
'S játszhatnál egy két dalt e' hangszeren?

LUCIUS.

Igen, ha tetszik, uram.

BRUTUS.

Tetszik, fiam.

Sokat zavarlak; ám te kész szives vagy.

LUCIUS.

Tisztemben áll.

BRUTUS.

Nem kéne tisztedet

Erőn fölül is kényszerítenem.

Tudom, nyugonni vágy az ifju vér.

LUCIUS.

Már én alvám, uram.

BRUTUS.

Jól van 's megint

Elalhatol; nem tartalak soká.

Ha élek, jót teendek még veled.

Zene és dal.

Ez álmos hang. Oh gyilkos szender! e' kis

Fiúra nyujtod ólom botodat,

Ki itt zenél neked? Kedves fiú,

Jó éjszakát. Ollyan kiméltelen

Nem lészek hozzád, hogy fölkeltslek.

Ha bologatsz, eltörnéd hangszered'.

Kiveszem kezedből. Most jó éjszakát.

Hadd látom. Nincs behajtvá a' levél,
Hol elhagyám az olvasást? de itt van!

Leül. Caesar' szelleme jó.

Mi rosszul ég e' gyertya! Hah ki jó itt?

Ugy gondolom, szememnek gyöngesége

Ábrázza e' kísértő tüneményt?

Felém közelget. Vagy te valami?

Isten vagy angyal, ördög vagy mi vagy,

Mitől fagy vérem, felborzad hajam,

Mondd meg, mi vagy?

SZELLEME.

Rosz szellemed.

BRUTUS.

Miért jössz?

SZELLEME.

Azt mondani, hogy meglátsz Philippinél.

BRUTUS.

Jól van. Tehát ismét látandalak.

SZELLEME.

Igen Philippinél.

Szellem eltűnik.

BRUTUS.

No's hát Philippinél látlak megint.

Im eltűnöl, hogy bátorodni látsz.

Gonosz szellem, veled még több beszédem!

Lett volna. Hejh! fiú te, Lucius!

Ébredjetek fel, Varro, Claudius!

Hejh Claudius!

LUCIUS.

Uram, a' húr hamis.

BRUTUS.

Azt véli, most is hangszerrel mulat.

Ébredj fel, Lucius.

LUCIUS.

Parancsolóm!

BRUTUS.

Mi álmod volt, hogy úgy kiáltozál?

LUCIUS.

Tudtomra nem kiálték.

BRUTUS.

Sőt igen.

Láttál valamit?

LUCIUS.

Nem láttam semmit is.

BRUTUS.

Alugyál megint. Hejh Varro, Claudius!

Ficzkó te, kelj fel.

VARRO GLAUDIUS.

Uram!

BRUTUS.

Miért kiáltozátok álmotokban?

VARRO. CLAUDIUS.

Kiáltozánk uram?

BRUTUS.

Igen. Talán

Szemléltetek valamit?

VARRO.

Nem én, uram,

Nem láttam semmit.

BRUTUS.

Menjetek,

Ajáljatok testvérem Cassiusnak;

Mondjátok, menjen jó korán előre

Hadával 's mink követni fogjuk őt.

VARRO. CLAUDIUS.

Parancsod teljesítve lesz. El.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS.

Philippi' síkja.

Octavius, Antonius 's hadaik jönnek.

OCTAVIUS.

Reményem ime teljesedve van,
 Antonius. Te azt mondád, az ellen
 Nem fog leszállni, a' hegyen marad
 'S a' felső tájakon. 'S máskép ütött ki:
 Sergök közel van. Itt Philippinél
 Akarnak bennünket meginteni,
 Előbb feelve, mint mi kérdenénk.

ANTONIUS.

Ne hidd! szívökbe látok én, 's tudom
 Mért tesznek így? beérnék ők vele,
 Ha más helyen volnának. 'S most leszállnak
 Félelmes kérkedéssel, azt remélve,
 Velünk e' mozgás által elhitetni,
 Hogy szívök bátor; ám ez mind nem így van.

Hirnök jön.

HIRNÖK.

Készüljetek, vezérek; ellenink
 Vitézi pompával közelgenek.
 A' harci véres zászló fenn lobog,
 'S valaminek tüstént kell történnie.

ANTONIUS.

Octavius, vezessed népedet
 Balkéz felül a' sikon lassudan.

OCTAVIUS.

Te balra, és én jobbra.

ANTONIUS.

Tervemet

Mért vágod át illy szorgos pillanatban?

OCTAVIUS.

Nem vágom át; de tenni így fogok.

Hadzene. Dobszó mellett jönnek Brutus, Cassius, és
 hadaik. Lucilius, Titinius, Messala és mások.

BRUTUS.

Megállanak; szándékok szólani.

CASSIUS.

Megállj, Titinius; szóljunk velök.

OCTAVIUS.

Antonius, adjunk jelt a' csatára?

ANTONIUS.

Ne Caesar, várjuk felhívásokat.

Távozzatok; a' vezérek szólani

Akarnak.

OCTAVIUS.

Várjátok, míg jelt adunk.

BRUTUS.

Ütés előtt szó, nemde honfiak?

OCTAVIUS.

Nem mintha jobb szeretnők, mint ti, a' szót.

BRUTUS.

Jobb rossz ütésnél a' jó szó, Octavius.

ANTONIUS.

Jó szót adsz, Brutus, rossz ütéseitekhez;

Tanú a' rés, mellyet Caesar' szívéen

Ütél, kiáltva: Caesar üdvözöllek!

CASSIUS.

Antonius, döféseitek mivolta

Bizonytalan; mi szódat illeti,

Az megrabolta Hybla' méheit
'S mézetlen hagyta.

ANTONIUS.

'S nem fulánktalan?

BRUTUS.

Igen, sőt hangtalan; mert ellopád
Döngésöket 's nagyon bölcsen, fenyítsz,
Előbb, mint szúrnál.

ANTONIUS.

Árulók, ti nem

Tevétek úgy, midőn alávaló
Gyiloktok egymást éré Caesaron.
Vigyorogtatok, mint a' majom,
Csúszátok, mint az eb, bókoltatok
Rabszolgaként, míg hátulról gazúl
Az átkos Casca nyakba szúrta Caesart.
Hizelkedők!

CASSIUS.

Hizelkedők! köszönd

Magadnak, Brutus; most nem sértene
E' nyelv, ha Cassius rendelkezék.

OCTAVIUS.

Térjünk az ügyre. Szóváltás ha izzaszt,
A' próba véresb cseppeket kívánand.
Im árulókra rántom kardomat;
Ha vélitek, hogy ismét visszaszáll?

Soha, míg Caesar' huszonhárom sebe
 Boszulva nem lesz, vagy vérébe dől
 Egy másik Caesar árulók' vasától.

BRUTUS.

Caesar, te nem halhatsz meg árulóktól,
 Ha csak magaddal nem hozsz.

OCTAVIUS.

Ugy hiszem.

Nem sorsom halni Brutus' kardja által.

BRUTUS.

Volnál fajodnak legnemesbe bár,
 Oh ifju, nem halhatnál díszesebben.

CASSIUS.

Kényes fiú, e' díszre érdemetlen,
 Illy korhely czimborával frigyesülten.

ANTONIUS.

Vén Cassius csitt!

OCTAVIUS.

El! jerünk Antonius.

Szemben daczolva hívunk ki, árulók.
 Ha vini mertek, szálljatok ma sikra;
 Ha nem, mikor majd kedvetek derül.

Octavius, Antonius és seregeik el.

CASSIUS.

Fújj szél, dagadj hullám és ússzsz hajó:
Feljött az ár 's kockán van mindenünk.

BRUTUS.

Lucilius, halld, egy szóm van veled.

LUCILIUS.

Uram!

Brutus és Lucilius elvonulva beszélnek.

CASSIUS.

Messala!

MESSALA.

Mit szól vezérem?

CASSIUS.

Messala,

Ez születésem' napja; e' napon

Látott világot Cassius. Messala,

Add jobbod' 's légy tanúm, hogy a' szabadság'

Ügyét, miként Pompeius, kénytelen

'S akaratom ellen bízom egy csatára.

Tudod, Epicurus' oktatásihoz

Szitottam eddig; most megváltozott

Gondolkozásom 's részint hinni kezdek

A' jósjeleknek. Sardisból jöven,

Zászlóink' elsejére két hatalmas

Sas szállt le 's ott ült harczosink' kezéből

Mohón falván 's even. Philippiig

Kísértek el. Ma reggel elhagyanak,
 'S fejünk fölött helyettök varju, holló
 És kánya repked 's mint kór martalékra
 Néznek le ránk 's gyász mennyezet gyanánt
 Terül ki árnyok, melly alatt hadunk
 Lelkét feladni készen itt hever.

MESSALA.

Ne hidjed azt.

CASSIUS.

Csak úgy félig hiszem.

Mert lelkem ép és eltökélt vagyok
 Minden veszélylyel bátran szembe szállni.

BRUTUS.

Tedd azt, Lucilius.

CASSIUS.

Most, kedves Brutusom,
 Adják az istenek, hogy napjainkat
 Baráti frigyben huzzuk agg korig.
 De minthogy ember' dolga tudva nincs,
 Gondoljuk, a' mi legroszabb jöhet ránk.
 Ha e' csatát elvesztjük, úgy utószor
 Van most, hogy egymással beszélhetünk.
 Mit vagy határozott tenni illy esetben?

BRUTUS.

Mit bölcseség' azon szabálya tart,
 A' melly szerint Catót kárhoztatám,

Hogy ön magát megölte. Nem tudom mint,
 De gyávaságnak tartom, életet
 Az eshetők miatti félelemből
 Így szegni meg. Tűréssel fegyverezve
 Bevárom a' hatalmak' végzetét,
 Kik minket itt alant kormányzanak.

CASSIUS.

És így, ha veszjtük e' csatát, türended
 Hogy Róma' utczáin diadalmasan
 Hurczoljanak.

BRUTUS.

Nem azt, nem Cassius.

Nemes római, ne hidd, hogy valaha
 Romába Brutus kötve-megy. Magasb
 Érzelme van. De mit Martius' idusa
 Kezdet, a' munkát e' nap végzi be.
 'S ha látjuk ismét egymást, nem tudom.
 Azért utolsó búcsunkat vegyük.
 Légy boldog mindörökre, Cassius.
 Mosolygunk rajta, ha még találkozunk;
 Ha tán nem, úgy e' búcsuvét helyes volt.

CASSIUS.

Légy boldog mindörökre, Brutusom:
 Ha találkozunk, mosolygunk rajt' bizonynyal;
 Ha nem, való: e' búcsuvét helyes volt.

BRUTUS.

Most rajta, menjünk! Oh hogy e' napi
 Dolgoknak végét tudná emberész.
 De elég, hogy a' nap végét ér 's a' vég
 Majd akkor tudva lesz. Keljünk tova. El.

Ugyanott. A' csatamező.

Zaj. Brutus és Messala jönnek.

BRUTUS.

Nyargalj Messala, nyargalj és vidd ez írást
 Oda túl a' hadhoz; hadd rohanjanak
 Egyszerre mind, mert a' mint észrevettem,
 Lankadt a' harc Octavius' felén
 'S gyors támadással megdönthetjük őket.
 Nyargalj el, Messala, mind hadd szálljanak le. El.

MÁSODIK JELENÉS.

Ugyanott. Más része a' síknak.

Hadí zaj. Cassius és Titinius jönnek.

CASSIUS.

O nézd Titinius, a' gaz nép szalad!
 Magam magaméinak ellensége lettem.
 Ez a' zászlóm már fordúlt; én a' gyávát
 Megöltem, és ezt tőle elvevém.

TITINIUS.

O Cassius, Brutus nagyon korán
 Adá a' jelt, 's megnyomván egy kevesse
 Octaviust, mohón hajtott neki.
 Vitézi zsákmányoltak, míg mi végkép
 Bezáratánk Antonius' hadától.

Pindarus jó.

PINDARUS.

Szaladj tovább uram, szaladj tovább.
 Már sátorodban jár Antonius.
 Nemes Cassius, távozzál messze innen.

CASSIUS.

E' domb eléggé távol van. Titinius
 Nézd, sátrum az, hol látom a' tüzet?

TITINIUS.

Az uram.

CASSIUS.

Titinius, ha engemet szeretsz,
 Űlj fel lovamra, sarkantyúzd, amíg
 Ama' hadakhoz vitt és vissza hoz,
 Hogy tudjam azt bizonynyal, a' hadak
 Barát, vagy ellenség-e?

TITINIUS.

Itt termék tüstént mint a' gondolat.

CASSIUS.

Menj, Pindarus, menj, hágj' fölebb a' dombra.

Látásom tompa volt mindenha; nézd
 Titiniust 's mondd, mit látsz a' mezőn?

PINDARUS el.

Ez nap születtem; megkerült időm
 És a' hol kezdém, ott végzendem el:
 Éltem lejártá útkörét. Fiú,
 Mi újság?

PINDARUS. Fenn.

Oh uram!

CASSIUS.

Mi baj?

PINDARUS.

Titiniust

Lovasok keritik 's rajta hajtanak.

De vágat ő is, most csak nem beérték.

Most, most Titinius! Leszállanak

Néhányan, oh, és ő is: fogva van.

Kiáltás.

Es halld! örömükben mint ujjonganak.

CASSIUS.

Jőj el, ne nézd tovább. Oh gyáva-én,

Ki élek, míg legjobb barátimat

Szemeim előtt elfogják. — Jőj ide,

Fiú. Rabbá tevélek Parthiában

'S meghagyva éltedet, fölesketélek;

Hogy bár mit megtenned parancsolok,
 Véghez viended. Jőj most 's teljesítsd
 Az esküt. Légy szabad 's e' karddal itt,
 Melly Caesart döfte, nyisd meg e' kebelt.
 Ne válaszolj. Itt, tartsad markolatját,
 'S ha arczom fedve lesz, mint most vagyón,
 Intézd felém. Caesar torolva vagy
 'S azon karddal, melly tégedet megölt. Meghal.

PINDARUS.

Igy most szabad vagyok, de nem levék az,
 Ha rajtam állott volna. O Cassius,
 E' hontól Pindar messze bujdosik,
 Hol őt ne lássa többé római. El.

Titinius visszajő Messalával.

MESSALA.

Kölcsönbe megy Titinius. Nemes
 Brutus legyőzte Octavius' hadát,
 Mint Cassius' hadát Antonius.

TITINIUS.

E' hír majd felvidítja Cassiust.

MESSALA.

Hol hagytad őt?

TITINIUS.

Teljes csüggedésben
 Rabjával Pindarussal itt a' dombon.

MESSALA.

Nem ő, ki ott a' földön elterült?

TITINIUS.

Nem úgy terült, mint élő. Oh szívem.

MESSALA.

Nem ő az?

TITINIUS.

Nem Messala; volt, de már

Nem Cassius többé. Oh nyúgovó nap,

Mint éjre szállasz rőt sugáraiddal,

Úgy szálla vérben Cassius' napja le,

Rómának fénye szállt; lejárt napunk;

Most felleg, harmat, vész, jő: tetteink

Már téve vannak. Nem bizott merényem'

Sikerében és e' tettet az tevé.

MESSALA.

Nem vára jó sikert 's az tette ezt.

Oh mélabú' fia, gyűlölt tévedés,

Mért képzesz dolgokat, mik nincsenek,

Az éber ész elé? könnyen fogant

Csalatkozás, te nem születel soha

Szerencsésen; mert a' ki hordozott,

Anyádat gyilkolod meg.

TITINIUS.

Pindarus?

Hejh, hol vagy Pindarus?

MESSALA.

Keressed őt,

Titinius; míg én megyek nemes
Brutus' fülét e' hírrel által ütni,
Átüttni, mondhatom; mert fent aczél,
Méregbe mártott nyíl Brutus' fülének
Olly kedves épen, mint e' hír leend.

TITINIUS.

Siess el, Messala, én majd Pindarust
Keresem fel addig.

Messala el.

Mért küldél tova,

Derék Cassius? És nem barátaiddal
Találkozám-e? Nem tevék-e ők
E' győzelem' füzérét homlokomra,
Hogy adjam át neked? Nem hallhatád-e
A' felkiáltást? Ah te balra értél
Minden körülményt. Ám e' koszorút
Feltenni homlokodra Brutusod
Parancsolá 's parancsát teljesítem.
Jőj gyorsan Brutus 's lássad e' helyen,
Mint tisztellem meg Caius Cassiust.
Bocsánat, istenek, ez római halál.

Jőj Cassiusnak kardja és találj,
 Titinius' szívét. Meghalt.

Zaj. Messala visszajő. Brutus, ifju Cato, Strato,
 Volumnius és Lucilius.

BRUTUS.

Hol Messala, mondd, hol fekszik teteme?

MESSALA.

Amott 's Titinius kesergi őt.

BRUTUS.

Titiniusnak arcza fölfelé van.

CATO.

Meghalt.

BRUTUS.

Oh Caesar most is tart hatalmad.

Lelked körüljár 's minnen belseinkre

Fordítja kardjainkat.

CATO.

Derék Titinius!

Im Cassiust mint koszorúzta meg.

Tompa zaj.

BRUTUS.

Él, mint ezek, még két illy római?

Az ég veletek, utósó rómaiak.

Lehetlen hogy hasonlót valaha

Szülhessen Róma. E' halottnak én,

Barátim, több könyűvel tartozom,

Mint mennyit megfizetni láttok itt.
 De lelek időt, o Cassius, lelek
 Időt reá. Most küldjük tetemét
 Thassosba innen. Itt a' harczmezőn
 Nem teszszük sirba, mert csüggesztene.
 Lucilius, ifju Cato jőjtek;
 Keljünk a' síkra; Labeo, Flavius
 Vigyétek a' hadat. Most három óra
 'S ez éj előtt még, rómaiak, szerencsét
 Kísértni menjünk egy másik csatában. El.

HARMADIK JELENÉS.

Más része a' harczmezőnek. Zaj; katonák jőnek viaskodva mind a' két seregből; azután Brutus, Cato, Lucilius 's egyebek.

BRUTUS.

Még rajta, bátran, rajta honfiak.

CATO.

Melly fattyu nem megyen? ki jó velem?
 Kikiáltom im a' harczmezőn nevem':
 Hejh! én vagyok Marcus Cato' fia,
 A' hon' barátja, zsarnokgyűlölő.
 Hejh én vagyok Marcus Cato' fia.

BRUTUS.

És Brutus én, Marcus Brutus vagyok.

Honom' barátja;

Ismerjetelek meg, Brutus én vagyok.

Megy, az ellenséget megtámadja; Cato megnyomatván
elesik.

LUCIUS.

Ifjú 's nemes Cato te halva vagy.

Vitézül, mint Titinius, halál:

Méltán becs illet, mint Cato' fiát.

ELSŐ KATONA.

Add meg magad, vagy meghalsz.

LUCIUS.

Megadom,

De csak hogy haljak; ime fogjad ezt

'S ölj meg legitt, öld meg Brutust' 's szerezz

Halála által hirt.

ELSŐ KATONA.

Az nem szabad.

Oh ez nemes fogoly.

MÁSODIK KATONA.

Hejh! félre innen,

Antoniusnak meg kell mondani,

Hogy Brutus fogva van.

ELSŐ KATONA.

Majd megjelentem.

Jön a' vezér. Uram, Brutus fogoly;
Brutust fogolylyá tettük.

Antonius jó.

ANTONIUS.

Hol vagyon?

LUCIUS.

Ő ment, eléggé ment, Antonius.
Hidd el nekem, hogy ellenség soha
Nemes Brutust nem fogja élve meg:
E' szégyentől megóják istenek.
Ha halva vagy élve megleled, magához,
Brutushoz illőleg találod őt.

ANTONIUS.

Barátom, ez nem Brutus, bár bizonyra
Mondom, nem olcsóbb értékű fogoly.
Vigyázzatok rá, tartsátok szeliden.
Inkább ohajtok illy embert barátúl
Mint ellenségemül. Most menjetek.
Nézzétek: Brutus él-e vagy halott.
'S Octavius' sátrába hozzatok hírt,
Mint állnak dolgaink. El.

NEGYEDIK JELENÉS.

Más része a' harczmezőnek. Brutus, Dardanius, Clitus, Strato és Volumnius jönnek.

BRUTUS.

Szegény maradvány hű barátaimból,
Nyugodjatok meg e' sziklán.

CLITUS.

Uram,
Statilius fáklyáját fölmutatta,
De nem jön: fogva, vagy tán ölve van.

BRUTUS.

Clitus, jer ülj le. Ölve, most a' szó:
Illy tett naprenden áll. Hallod Clitus. Sóg.

CLITUS.

Mit? én uram, nem széles e' világért.

BRUTUS.

Csitt, szót se többé.

CLITUS.

Inkább magamat.

BRUTUS. Sógva.

Dardanius, halld.

DARDANIUS.

Én tenném-e azt?

CLITUS.

O Dardanius.

DARDANIUS.

O Clitus.

CLITUS.

Milly rossz ajánlást tett Brutus neked?

DARDANIUS.

Hogy őt megöljem. Nézd, mint elmerült.

CLITUS.

A' jeles edény most már úgy telve van
Keservvel, hogy szemén kiömledez.

BRUTUS.

Egy szóra, jó Volumnius, jövel.

VOLUMNIUS.

Mit szól uram?

BRUTUS.

Csak ezt Volumnius.

Caesarnak lelke megjelent előttem

Két izben éjjel. Sardisnál előbb

'S mult éjjel itt Philippi' síkjain.

Órára eljött, tudom.

VOLUMNIUS.

Nem úgy, uram.

BRUTUS.

Sőt ez, bizonyos Volumnius.

Mint áll a' világ, látod, Volumnius.

Az ellenség az örvényhez szorított;
 Jobb önként ugranunk, mint várni, míg
 Belé taszítanak. Jó Volumnius,
 Egy iskolába jártunk, jól tudod;
 E' régi szeretetünkre kényszerítlek,
 Tartsd kardomat, míg én belé esem.

VOLUMNIUS.

Ez nem baráthoz illő tiszt, uram.

CLITUS.

Fuss, fuss, uram; tovább itt nem maradhatsz.

BRUTUS.

Az istenek veled — 's veled, Volumnius.

Strato, te eddig folyvást aluvál;

Elj boldogúl, Strato. Jó földiim!

Örül szívem, hogy teljes életemben

Nem leltem embert, hozzám hűtelent.

Engem nagyobb dics ér e' rossz napon,

Mint Marcus Antonius 's Octavius

Ez aljas győzelemmel nyerni fognak.

Most éljetez mindnyájan boldogúl;

Mert Brutus' nyelve már bezárja élte'

Történetét. Szememre éj borong,

Testem pihenni vágy, melly csak azért

Fáradt, hogy ezt az órát érje el.

Zaj; közben kiáltás: Fuss, fuss, fuss.

CLITUS.

Fuss, fuss, uram.

BRUTUS.

El, majd követlek.

Clitus, Dardanius, Volumnius el.

Kérlek, Strato, maradj urad körül.

Te jó szívű legény vagy; életed

Ez által vett becsületizt magába.

Tartsd kardomat 's fordulj el, mig belé

Omlandom. Strato, megteended-e?

STRATO.

Add jobbodat 's az istenek veled.

BRUTUS.

Elj boldogúl. — Caesar most légy nyugott:

Nem öltelek meg fél illy örömet.

Kardjába omol, 's meghal. Zaj. visszavonulás. Octavius, Antonius, Messala, Lucilius 's a' sereg jönnek.

OCTAVIUS.

Mi ember ez itt?

MESSALA.

Uramnak embere.

Szólj Strato, hol van urad?

STRATO.

Ment a' bilinestől,

Mellyet te hordasz, Messala; tetemét

Égethetik csak porrá a' nyerők;

Mert Brutus önnön győzte meg magát
És senki másnak dísz nem ad halála.

LUCILIUS.

Igy kelle Brutust lelni. Köszönöm,
Brutus, hogy megbizonylád szavamat.

OCTAVIUS.

Brutus' cselédit mind megfogadom.
Legény, akarod idődet nálam tölteni?

STRATO.

Igen, ha által enged Messala.

MESSALA.

Strato, mint halt uram?

STRATO.

A' kardot én tartám 's úgy dőlt belé.

MESSALA.

Octavius tehát vedd által őt,
Ki uramnak a' vég szolgálatot tevé.

ANTONIUS.

Ez volt a' legnemesbik római
Mindnyája közt; a' többi lázadók,
A' mit tevének, ő kivüle, mind
Kajánságból tevék nagy Caesar ellen.
Ő tiszta szándékból és egyedül
Közjó miatt szövetekezett velök.
Szelid volt élte 's úgy vegyültenek
Az elemek benne, hogy fölkelhete

A' természet 's világnak mondható :
Ez férfi volt.

OCTAVIUS.

Erényéhez képest bánjunk vele,
Temetési gyászszal 's minden tisztelettel.
Bajnokhoz illő diszben teteme
Az éjjel sátoromban fog fekünni.
Most hadd nyugodjék a' nép és mi menjünk
A' nap' dicsőségét megosztani.

ÁRPÁD' ÉBREDÉSE.

ELŐJÁTÉK

A' P E S T I M A G Y A R S Z Í N H Á Z'

MEGNYITÁSÁNAK

ÜNNEPÉRE.

SZEMÉLYEK.

Árpád.

Sírszellem.

Irigység,

Résztvéltlenség,

Megvetés,

Gúny,

Rágalom,

Csáb,

Kajánság,

Éhhalál,

Költő.

Színész nő.

Apa.

Fiú.

Napszámos.

Öreg.

Első

Második

Egy ifju.

} rémalakok.

} hölgy.

Több ifjak, hölgyek, 's mindenféle nép.

A' játék' helye Budapest.

BUDAPEST' LEGSZEBB RÉSZÉ A' DUNAPARTON.

Sirszellem jő, 's a' mint a' téren végig megy, körülötte mindenütt sirhalmok emelkednek 's többek között egy nagy, félig onladozott hadi sir, melly a' Sirszellem' háromszori jeladására megnyilván, Árpádot tünteti elő.

ÁRPÁD.

Lassan fölemelkedve.

Ki kelt föl engem? gyász fiú, ki vagy te,

Kinek lefordított szövétnekén

Elhúnyt világnak hamva szendereg?

SÍRSZELLEM.

Ós bajnok! én a' Sirszellem vagyok.

ÁRPÁD.

Rád ismerek! kemény csatáimon

Százszorta látám halvány arczodat;

Kerestelek vérengző karjaimmal

'S te nem jövel; az agg kor' napjain

Lepél meg ágyamon; de légy köszöntve!
 Kezed szeliden nyugodt e' szemem
 'S nagyok, dicsőek voltak álmaim.
 Szólj, mit kívánsz?

SÍRSZELLEM.

Hazádba hoztalak,
 Hogy népedet lásd ezred év után.

ÁRPÁD.

Mit szólasz? ezred év után!

SÍRSZELLEM.

Igen, vezér;
 Már annyi éve, hogy szemed lehuny.

ÁRPÁD.

Egy ezred év, mint pillanat repült el!
 De honn vagyok hát 's nemzetem között;
 'S te, a' ki kérlelhetlen vagy, kinek
 Adózik minden a' mi létre jött,
 Szólj, mint lehet, hogy hozzám engedékeny,
 Még egyszer látnom hagytad e' hazát?

SÍRSZELLEM.

'Te a' csatákon villámkard valál:
 Sok ezernyi lelket küldél birtokomba.

ÁRPÁD.

Ezt nem tagadják ellenségeim.

SÍRSZELLEM.

'S én háladattal tartozám ezért,
 Mit úgy reméltem legjobban leróni,
 Ha hosszadalmas siri éj után
 Néped' körébe hozlak, ébredőt.

ÁRPÁD.

És melly időt mérsz, hogy mulassak itt?
 Mert nem szerefnék művet kezdeni,
 Mit abba kéne hagynom félszegül:
 Éltemben én országot alkoték.

SÍRSZELLEM.

Mulass mig lelked itt gyönyört talál;
 De ha vissza vágyol hamvad' sátorába,
 Szólíts nevemről és én eljövök.

Távoztával a' sirok egymás után súlyedeznek.

ÁRPÁD.

Sírszellem! áldalak jóságodért.

Kijő a' sírből, melly lesülyed.

Oh nemzet! oh hon! ismét látlak-e?

A' századoknak hosszu éjjelén,
 Melly fogva tartá alvó lelkemet,
 Csak rólad, és nevedről álmodám. —
 Temetve voltunk a' föld' egy szögébe,
 Töméntelen nép, egymásnak teher,
 'S im elszakadt a' jobb rész és dicsőn
 Végig csatázva terhes útjait,

Hont szerze, mellynek hódító nevére
 Elsápadott a' megrettent világ. —
 Óh élsz-e még hazám és nemzetem?
 Dicső-e még, mint hajdan volt, neved?
 És tetteidnek hire hangzik-e,
 A' merre nap van és ember lakik?
 Üdvözlek oh hon! népem, üdvözöllek.
 De melly komor csend vészen itt körül?
 Mindenfelé a' roppant kőhalom,
 Felhőbe nyúló házak, szálásabbak,
 Mint nagy Magyarvár' fényes tornyai.
 Csak embert nem találok! senki nem jó,
 Csak egy magyar sem, a' ki elfogadjon!
 Vagy tán csalódom? nem vagyok hazámban?
 Nem a' Dunának árja harsog itt?
 'S az nem Kelemföld, és az ős Buda?
 Vagy oh! — Hadúr ne adja érnem azt!
 Bal végzet fordult ellened hazám,
 'S te nem vagy többé magyarok' hazája?
 Minek születtem akkor én 's miért
 Lettem jelessé nemzetem között?
 Mért életemnek minden napjai,
 E' hő kebelnek minden dobbanása,
 Eremnek vére végső csepjeig,
 Mért áldozának értted, oh hazám,

Ha elmúlál és eltöröltetél!

Oh sir fogadj el 's többé meg ne nyilj.

A' sir felé megy; a' Költő jön, elragadtatással rohan
feléje és leborúl.

K Ö L T Ő.

Felséges Árpád, óh dicső vezér!

Á R P Á D.

Vissza térve.

Mi szózat ez, melly engem vissza tart?

K Ö L T Ő.

Oh hős apánk, országunk' alkotója,
Engedd, hogy lábaidnál elborulva
Hódoljon e' szív, melly ohajtva várt.

Á R P Á D.

Nem visszatetszők e' szavak nekem,
Mert hű kebelből buzgón hangzanak.
De szólj, mióta bókolt így, mióta
Lett csúszó mászó állat a' magyar?
Időmben állva 's szemtől szembe szólt.

K Ö L T Ő. Fölkél.

Te félre ismeresz engem, oh dicső;
Nem embereknek hajlik térdem itt.
Előtted oh hon' 's nemzet' ős vezére,
Lelkem hajolt meg 's szívem üdvözölt.
Oh melly sok gyász év óta vártalak!

Gúny, megvetés és fagylaló hidegség
 Voltak jutalmam; inség, és keserv
 Vártak reám, 's én kértem éltemet,
 Olly kínosat bár 's olly örömtelent,
 Hosszúra nyúlni, csak hogy lássalak.
 Most látlak im, és annyi sérv után
 Örömkönyűvel ázik el szemem.

Á R P Á D.

A' halhatatlan istenekre mondom,
 Ez a' fiú nem hivság' gyermeke.

K Ö L T Ő.

Oh drága ős, mióta elhagylál,
 Mi véghetetlen, a' mit szenvedénk!
 Nem szólok ellenségről; mert mi nemzet
 Kerülte még el ellenség' vasát,
 És lett dicsővé ellenségtelen?
 Nem mondom a' belvillongás' dühét,
 A' meghasonlás' ádáz szörnyeit:
 Vér fojy, mióta földön ember él,
 'S a' népek' átka: drága honfivér'
 Fürdője által ifjodhatni meg.
 Mi elpazarlók vérünk' bíborát,
 Szivünkbe vertünk öngyilkos vasat,
 Hallatlanúl — ön ellenségeinkért!
 'S a' véren árult ifjodás helyett
 Lassú halálnak mérge szállt reánk!

ÁRPÁD.

A' legszörnyebbet várom hallani :
Te nemzetemből irmagúl maradtál.

KÖLTŐ.

Több, mint gyanitod: mink elaljasodtunk.

ÁRPÁD.

Oh végtelenség, mért nem rejtesz el! —
Igen fiú! te eltaláltad a' szót:
Elaljasodni több mint a' halál.
'S ha volna szó, melly szellemet megöl,
Ez gyilkosabban, mint az ég' haragja,
Megsemmisítné létem' elmeit.
De szólj, nyugodtan végig hallgatom
A' gyász regét, hogy tudjam, szánnom-e,
Vagy megtagadni kelljen véretem.

KÖLTŐ.

Elaljasodtunk test 's lélek szerint,
Mi nem hasonlók harczos őseinkhez,
Kik durva észszel bár, a' kor' nyomától
El nem maradtak: mink levetkezénk
A' harcz' fiát 's fegyvertelen kezünk
Nem nyúla műhöz, könyvhöz; zsibbadott
Munkátlanúl, miglen más nemzetek,
A' harczot sem feledve, béke által
'S istenfiakhoz illő műveikkel
Lettek dicsővé a' világ felett.

'S a' szellem, oh a' mindig éber őr,
 Melly bal szerencsén nőtt fel 's lőn erőssé,
 Melly csüggedetlen látta volt Nikápolyt,
 Mellyet le nem vert Várna és Rigó-tér,
 Az végre megtört túnyaság miatt;
 'S nem tudva, mit bűn merni, mit szabad,
 Veszélybe vitte vakmerő fejét,
 Vagy félt, egyenlőn nagytól és kicsintől,
 'S mindent egy hitvány életért adott!

ÁR P Á D.

Nem, ezt a' népet én nem ismerem!

K Ö L T Ő.

'S ez élet álm volt, mellyben silány,
 Rosz nemzedék kérődzék ősei'
 Nagy tettein 's fő érdemül bitorlá
 Mások felett, hogy, kiktől származott
 'S olly mélyen elfajúlt, dicsőök voltak!
 'S e' nép hivé, hogy még van istene,
 Ki érte őrt áll, míg ő vétkezik.
 'S az isten büntető haragra gyúlt:
 Alunni hagyta őt egy századig.
 'S ott állt a' bálvány szív - 's lélektelen,
 Az ősiségek' álорczáiban,
 Nem látva, nem sejdítve a' csapást,
 Melly nemzet-irtó kézből várt reá.
 'S im a' hatalmas jött és rá ütött:

Súlyos csapása megrázkodtatá
 A' tompa bálványt; az feléledett,
 Érezni kezdé elholt izeit
 És fájt az élet a' zsibbadt tagoknak
 'S a' fájdalomban feljajdu't a' száj,
 Melly annyi évek óta néma volt;
 De a' fájdalemban élet' hangja kelt
 'S az élet visszakérte szellemét,
 Azon merészt, melly a' gyász múlt után
 A' rém jövővel szembe szállni kész.
 Oh fejdelem, mi újra éledünk;
 Buzogva küzdünk egy jobb életért,
 Nem látva, nem segítve senkitől,
 'S bár kis sikerrel, még sem csüggedezve;
 De hőseink nem vérben fürdenek:
 Ölelni készek embertársokat
 És tőrni mindent szent hazájokért.
 Köztünk is fenn van még Prometheus,
 Kinek szívét az üldöző kajánság'
 Kányái marják, mert szelid vala
 Embernek nézni embertársait.
 'S ő óriási fajda'mában is
 Olly törhetetlen most, mint valaha.
 Oh hála, szent ős, hogy közénk jövel:
 Felbátorodva új pályát nyitunk,
 Élet - 's halálban hívek nagy nevedhez.

ÁRPÁD.

Kevés szavakkal nagy dolgot beszélsz:
 Élet 's halál mint küzd egy nemzetért
 'S mint száll alá dicsőség, hatalom.
 De te századokról adsz számot nekem
 'S a' századoknak hosszú évsorán
 Jóból, gonoszból csak nagy eshetik.
 'Ti a' gonoszból nagy részt vettetek
 És a' jövődő' kétes hajnalán
 Setét ború áll még a' nap felett.
 De szólj, egyet még vágyok érteni:
 Ki vagy te, a' ki nemzetem' viszályit
 Illy szivemésztő lánggal rajzolod?

KÖLTŐ.

Egy ingyenélő! így nevez sok ember;
 Ki dalba önti bűját, örömet,
 Mellyet hazája 's élte nyujtanak;
 Ki félve érez minden örömet,
 De százszorozva minden bú' nyilát;
 Egy szenvedélytől égetett kebel,
 Melly életének csak felére jut,
 Másik felével nem magának él.

ÁRPÁD.

'S illy áldozattal, melly országot ér,
 Fonnyadt szegénynek látszol 's disztelennek
 'S Magyarország olly nagy 's gazdag tartomány.

K Ö L T Ó.

Fonnyadt, szegény, és disztelen vagyok:
 Fonnyadt, szegény, és disztelen hazám is.
 De felvirágzik egykor e' haza
 'S akkor magas kéj' lángja foly körül,
 'S öröm virítand e' bús arczokon.
 Akkor dicső, boldog, gazdag leszek:
 Most a' hazának színét hordozom.

Á R P Á D.

Hah! mért születél e' leszállt napokban.
 Időmben, míg a' harc-szerencse vitt,
 Hol szűd- 's szemednek legjobban mosolyg
 E' kéjruhába öltözött világ,
 Egy édent adtam volna birtokúl.
 De szűd erős: te nem vagy gyáva tűrő.
 'S ha vissza térek híres őseimhez,
 És őseidhez, méltó unoka,
 A' halhatatlanságnak elbeszélem,
 Hogy ezred mulva egy magyart találtam,
 Ki szíve' lángján nemzetének élt.
 Most jer, kövess; korodnak embereit
 Kivánom látni. Még egyszer, hazám,
 Még egyszer oh nép! hévvel üdvözöllek.
 Küzdéseidhez vedd áldásomat!
 'S ha néha bal szerencséd megkeres,
 Jegyezd föl, a' mit a' világ tanít:

Nem mindig pártol a' szerencse jót
'S a' csüggedetlen, bukjék bár, dicső. El.

MAGYAR SZÍNHÁZ' TÁJA.

Mindenféle rendű emberek jönnek, 's részint egyenesen
a' színházba mennek, részint kisebb nagyobb csoportok-
ban egy ideig állonganak.

Egy apa vezeti fiát a' színház felé.

FIÚ.

Apám, mi ház ez, melybe most megyünk?

A P A.

Megemlekezzél, kis fiam, míg élsz,
Hogy nyolczad évü gyermek láthatád,
Mit sok megaggott ősz hiába várt.
Ez a' magyar játékszín, a' legelső
Melly Pesten épült sok küzdés után.

FIÚ.

Magyar játékszín? Oh apám, be szép!
Itt laknak úgy-e a' sok herczegek,
És a' szegények rongyos öltözetben?
És a' hol sírni, és nevetni kell?
Apám, oh vigy be engem is; szeretnék
Már látni egy parányi herczeget.

A P A.

Te többet is fogsz látni, mint csak azt.
De csendesen légy; itt hallgatni kell. Bemennek.

Egy csapat ifju közelb jó.

E L S Ő I F J Ú.

Ifjú barátim! vád van a' magyarra
Hogy durva 's társaságba nem való,
'S e' vád leginkább minket érdekel.
Czáfoljuk azt meg 's esküdjünk reá:
Hogy a' ki durva, szemtelen, garázda,
Ki illedelmet készakarva sért,
Az nem barátunk, az betyár.

I F J A K,

Az nem barátunk, esküszünk reá! Bemennek.

Egy sereg csinos asszony jó.

E L S Ő H Ö L G Y.

Nők és leánykák, kedves társaim:
A' férfiak szemünkre hányogatják,
Hogy a' hazától szivünk idegen,
Hogy a' magyar szó útált hang előttünk.
Az isten látja: ők a' bűnösök!
De nézzük őket; lássuk, hány van itt
'S ha nem hiú-e kérkedő szavok?
Részemről én egy lelkes férfinak
Példája által kész vagyok javulni.

MÁSODIK HÖLGY.

Bár mint 's hogyan, panasz van ellenünk.
 Akarni kell csak 's tüstént megszünik.
 'S valóban mink nem volnánk asszonyok,
 Ha még akarni sem tudnánk! akarjuk,
 'S megszégyenül a' büszke férfi vád. Bemennek.
 Egy napszámos, ki régóta félre állva nézegetett, most
 előlép.

NAPSZÁMOS.

Hah mennyi csinos nép! csak menjeteK
 Ti kényes asszonykák, és úrfiak:
 Épen nem irigylem szép ruhátokat.
 ÖrüljeteK, vagy sirjatok, ha tetszik;
 Mert úgy segítjén, én is azt teszem.
 Van még zsebemben is egy redves garas.
 Mig zsebéből nagy bajjal vájja a' garasokat, a' körül
 állók jó izün nevetnek.
 Ho! hó! nevetteK? csak nevessetek.
 Ti pénzt adátok tán az épülethez;
 De én a' millyen czifrátlan vagyok,
 Ezen kezemmel, melly élelmet ad,
 Két álló hétig hordtam a' követ,
 'S magam fizettem értte — örömet.
 'S nézzéteK a' ház szép magasra nőtt. Bemegy.
 A' nevetők bámulva néznek utána, majd felkiáltanak.

T Ö B B E N.

Éljen a' derék napszámos, éljen!

Ö R E G.

Kopott régi mentében jó botra támaszkodva.

Ifjú valék, midőn e' ház' falát

Épülni vártam 's biztak mindenek.

Azóta elhagyott az ifjuság,

Hiú reményben mult el jobb korom,

'S már a' koporsó zárja útamat.

De áll a' ház im 's jobb időkre vár.

Oh hála nektek, a' kik ezt rakátok,

Hogy a' mit olly sok év nem adhatott,

A' sir előtt azt végre láthatom. Bemegy.

Midőn a' tér megürül, Árpád és a' Költő jönnek.

Á R P Á D.

Sok, szép, jeles, nagy dolgokat mutattál,

Mind ész' művét, az új világ csodáit.

'S ha lelkemet nem nyomná sorsotok,

Bámúlatomhoz szent öröm szegődnék.

Hová vezetsz most? Szólj, mi épület,

Mi büszke hajlék ez, melly parragán

És porba süllyedt törpe társain

Diszes fejével túl emelkedik?

K Ö L T Ö.

Ez a' világ kicsinben, fejdelem.

Itt láthatod meg, a' mint volt, vagyon;

A' mint csatában 's békén, házi körben,
 Vagy köz helyen, tréfák és gond között,
 Erényben, bűnben él, hal és mozg.
 Feltűnnek itt a' jámbor és csalárd;
 A' gyáva 's bátor; aljas és nemes,
 Ezer bohónak bős csordáival;
 Itt újra fellép a' holt dalia,
 A' rég csatázott harczok' hősei;
 Bölcssek, vezérek, és világbirók.
 'S kiket tapodnak, és kik eltapodnak,
 Gazdag, szegény, a' koldus és király,
 Itt ujra élnek kinban és gyönyörben.
 De itt igazság ül a' trónuson.
 'S mit ember, és sors véte zsarnokúl,
 Az szent egyenlőn vissza torlatik.
 Kudarczot vall itt a' fondor 's csalárd;
 Arany borjú itt nem talál imádót;
 Repkényt az ész, kaczajt nyer a' bohó;
 Útálat éri a' bűn' győzödelmét
 'S a' szenvedő és megbukott erénynek
 Örök művészet nyújt fel koronát. —
 'S e' ház, az élet' zajló iskolája,
 Ez annyi hő érzelmek' temploma,
 Csak kis valóság nagy remény után,
 Virágbokor virágos kert helyett,
 Zálog, jövődő fénylőbb birtokért.

És még is annyi kinos év' során,
 Olly sok beteg vágy 's csalt várás után
 Birt létre jőni, kétlett sikerű
 Még akkor is, midőn emelkedék.
 Most áll, szerényen bár, de diszesen,
 A' honfi szívek' áldozatjain,
 És honfi kéznek fáradoalmiból
 'S minden magyarnak tárja kebelét:
 Kész elfogadni vigat, és komort,
 Ifjat, leányt, a' vénet, fiatal,
 Hogy őket a' föld' tündérségiről
 Élet-hasonló játéokban mulassa.

Á R P Á D.

Új tüneményt, egy új csodát beszélsz,
 Melly bámulatra 's tiszteletre bír.
 'S egy még nem érzett lelki vágy fog el
 Meglátnom a' még nemlátottakat,
 Az eddig nemhallottat hallanom:
 Ohajtom látni képedet, világ!
 De mondd: kik e' ház' tündér papjai,
 'S mi jelre nyílik e' ház' ajtaja?

K Ö L T Ő.

A' ház tied, csak lépj be, oh vezér
 És benn találod, a' kiket keressz.
 De ime látom a' szín' gyermekét

Alélva húzni fáradt lábait;
 Utána inség, gúny, csáb, megvetés
 'S fondor kajánság' rémszolgái jönnek,
 Kigyó hajakkal, törélű szemekkel.

ARPÁD.

Hah fertelem! mi borzasztó had ez!

Rémalakok éneke a' szín megett.

Üldözzük őt,
 Gyötörjük őt,
 A' csapodárt!
 Ne leljen kinja,
 Melly gyötri, vija,
 Időt 's határt.

Üldözzük őt, a' merre jár,
 Ne lelje meg, mit szíve vár.
 Hír, kincs, öröm, dísz 's kéj helyett
 Nyomorban lásson enyhelyet.
 Mig él, tudjon csak bánatot,
 És sírja légyen átkozott.

Üldözzük őt,
 Gyötörjük őt,
 A' csapodárt!

Ne leljen kinja,
Melly gyötri, víja,
Időt, 's határt.

SZINÉSZNŐ.

A' színház' csarnokához aléltan közelít, utána nyomul-
ván a' rémalakok.

Oh ég, ne hagyj el! irgalom, nagy ég! Öszverogy.
Oh hagyj enyészni, küldd haláloamat,
Csak hogy ne lássam e' szörnyű hadat.

IRIGYSÉG.

Hah fényes inség, most porban heversz?
Hányszor ragyogtál büszkén, mint királyné?
Bibor 's szerencse foglaltak körül
'S a' nép, a' bőszült, ordítóza tőn
Kevély fejedre drága koszorút,
Mig én epében martam ajkimat.
Hah! milly gyönyör látnom gyötrelmedet.
Ne adjon a' sors jobb napot, mig élsz.

RÉSZVÉTELENSÉG.

Segítenék, de nem tudom, ki vagy.

MEGVETÉS.

De én tudom jól, 's nem segitelek.
 Haszontalan, kóbor népsöpredék,
 Jobb veszz 's magadtól mentsd meg a' világot.

G Ú N Y.

Ha még 'is, a' mit választott, magas
 Rendeltetését értené, igen!
 Másolni tudna embert és világot;
 De ments meg ég! őt látni, hallani.
 Négy kézláb jár a' természet, midőn
 Ő játsza 's boldog és boldogtalan
 Futásnak indul. Kontár, nem egyéb!

R Á G A L O M.

Ne nyúlj hozzá; mert meggyaláztatol.
 Bűnben leledzik 's él, a' mekkora:
 Erénye színben 's álorczában áll.

G S Á B.

A' nőke szép, bár halvány 's öltözetlen.
 Szép hölgy, ha vágyaim' szolgája léssz,
 En úri asztalt, fényt 's ruhát adok.

É H H A L Á L.

Mind félre innen! ő enyém.
 Nem látjátok kékülai ajkait.

Behamvadozni mind a' két szemét?
Éhenhaló! én angyalod vagyok.

SZINÉSZNŐ.

Könyörögve feltámaszkodik.

Oh, hagyjatok! kimélet, irgalom!
Én elhagytam az ősi ház' tüzét
A' kényt, nyugalmat 's könnyű életet;
Testvér, rokonság megtagadnak engem;
Ki szült, nem ismer többé en anyám
'S atyám' haragja kísért álmaimban.
'S mind ezt, művészet! értted szenvedem.

RÁGALOM.

Te elhagyád az ősi ház' tüzét?
'S művészetért? ha ha! csak hinni kell.
Te megszökél, mert renyhe 's czéda vagy,
Hogy élj szilaj, rendetlen életet.

SZINÉSZNŐ.

A' mennyi hajszálam van, annyi baj,
Olly sok csapás ért. Egy percz' kedvezését
Száz kinos óra tette semmivé.

RÉSZVÉTLENSÉG.

Mért nem kapálsz? a' föld jobban fizet.

SZINÉSZNŐ.

Mind e' bajok között híven fáradék.
 Csekély erőmet százszorozni kész
 Szorgalmam, és buzgó hitem vala,
 A' színvilágot, vágyaim' honát,
 Bár áldozattal nagyra vinni egykor.

GÚNY.

De nem születél rá. Nincs termeted,
 Tüdőd silány, hangod rikácsoló,
 'S magad tudatlan és nagy bamba vagy:
 Minek gyötörni itt is a' magyart?

KAJÁNSÁG.

Rántsátok őt ki az oszlopok megől.
 Mit tétováztok még? Ő a' mienk.

ÁRPÁD.

Elő lép.

Utálatos had, vissza! ő enyém.

A' rémek ijedve hátrálnak.

Egész hazában nincs más dolgotok,
 Mint, hogy kajánul egy gyámoltalannak
 Kinos fejére özvegyüljete?
 Vagy éhen vagytok? én jól tartalak!
 Résztvétlenség te, jöj, hadd lássalak.

Hah itt vagy, undok, régi szörnyeteg!
 Te minden jónak lassu sorvatagja,
 Te átok a' serdülő érdemen,
 'S a' hallgató dicsőségnek halál,
 Most rajtad a' sor. Íme rémhadak!
 Először is ma nektek áldozom.
 Vigyétek őt, ez a' ti étketek.

A' rémek vad zajgással megrohanják a' Résztétlenséget
 és tova viszik.

Hah! mint zajognak! — lakjatok vigan,
 Most egyszer méltó tárgyatok jutott.
 Ha éhetek lesz, ismét eljöhettek;
 Van még mit martalékul nyujtanom:
 Egy századig nem lesz fogyatkozás.

A' színésznőt fölemelvén

Kelj föl nemes szív, régi szenvedő!
 Hallottam 's érzem nagy fájdalmidat:
 'S ha nemzetemben még egy szikra van
 'S csak egy csep vér az ősi magyaréból,
 Nem hagyja törletlen könyűidet,
 Nem enyhítetlen e' fájdalmakat.

SZÍNÉSZNŐ.

Reménylek 's bízom nemzetem' szívében:

'S bú, gond között bár, vég leheltemig
Csak ezt kiáltom: éljen a' haza!

A' népség, melly az' alatt gyülekezők, hangosan
viszonozza.

Eljen a' haza!

ÁRPÁD.

Hah nép! köszöntöm ismert szőzatod'.
Rég szomjazám e' kedves hangokat.
Ez a' kiáltás illik a' magyarhoz
Csendben, viharban: éljen a' haza!

KINCSEKRESŐK.

SZOMORÚJÁTÉK

NÉGY FELVONÁSBAN.

SZEMÉLYEK.

Z á g o n y, öreg kincsásó.

J o l á n, leánya.

Szilágy Endre, Jolán' kedvese.

V á r i, pénzes gazdag, titkon haramiavezér, Jolán'
kérője.

H a r i s

V i g B a n d i

K i l i t i

F i l l é r

I f j a k, parasztok.

} haramiák.

A' tizenennyolczadik században.

ELSŐ FELVONÁS.

Zágony' háza.

SZILÁGY ÉS JOLÁN.

JOLÁN.

Hiába, kedves, melly ház' ajtaját
Keményszivű fukarság zárta el,
Annak csak egy, csak gyémánt kulcsa van.
Fáj mondanom; de agg apám' szive
Egy ilyen ház, melly mostohán lezár
Minden szerencsét, mellynek küszöbén
Reményeink' bájtükre megtörik
'S ezer darabban rémeket mutat:
Mind bús jövődönk' gyászos képeit.
Hiába vinöd őt lány kérelemmel,

Az csak haragját rögzi ellened;
 Hiában a' jövődő' napjait
 Fel-felruháznod új reményeiddel:
 Csak megvetését nyerted általa.
 Kincs, kincs az, mellyel ébred, almodik,
 'S megfoghatatlan szomjában felejtí,
 Hogy háza ekkép vég inségre jut.
 Így tölt el vágyban évet év után
 'S tatárnak inkább, mint értéktelennek
 Szegény Jolánt od' adták volna már,
 Ha szíve rajta megszakadna is.

SZILÁGY.

A' mit busítót és gonoszt tudál,
 Elmondta; immár azt hagyd értenem,
 'S világosan, mit kelljen tenni most,
 Vagy inkább, mit kívánsz, hogy én tegyek;
 Mert így maradnom nem lehet — pokol!

JOLÁN.

Épen az, a' mi aggodásba ejt:
 Tanácsot adni 's venni nem tudok.

SZILÁGY.

Ha úgy akarnád, mint én, messze volnánk
 'S a' gond utánunk, mint a' sánta eb,
 Hiába marná a' meghúlt nyomot.

JOLÁN.

Nem, jó Szilágy, azt nem kívánhatod.

SZILÁGY.

Mit hát, az isten' szent nevére, mit?

Szünet után.

Mint gondolod, ha ezt a' frigykötést,
Melly téged engem kinnal fogva tart,
Elbontanók és lennénk szabadok?

JOLÁN.

Mi ez, Szilágy, mely kérdéssel gyötörsz?
'S ez a' szokatlan láng mért arczodon?

SZILÁGY.

Felelj csak arra, a' mit kérdezék.

JOLÁN.

De így, Szilágy, így nem felelhetek.
Hogy szóltam, csendesebbnek hittelek;
Most látom, a' tűz, mely szemedben ég,
Csak rejtve volt; de benned dúla már.
Az istenért, szólj, mit határozál?

SZILÁGY.

Azt megtudod még jókor; most felelj:
A' frigy közöttünk megmaradjon-e,
Mellyet szülődnek sírján esküvénk,
Vagy —

JOLÁN.

Csillapodjál, aztán felelek.

SZILÁGY.

Jolán, ha még szeretsz 's a' nőszokásként
 Nem báb szerelmed és nem tréfaság,
 Nem játszi hullám véred' torlatán,
 Melly változik, miként a' vér kereng,
 Azen napokra, kikben még reméltünk,
 Azon boszúra, melly ér hitszegőt,
 Könyörgök, kényszerítlek, szólj, beszélj,
 'S őszinte légy, mert isten a' tanú.

JOLÁN.

Szilágy, valóban, azt nem érdemeltem,
 Hogy így szorongass és így elijeszsz;
 Hiszen ma olly vad, ollyan szörnyű vagy,
 Millyé lehetni nem képzeltelek.
 De már ha arra emlékeztetél,
 Mit borzadással tart titkúl szivem,
 Ámbár tudom, hogy roszkor, elbeszélem,
 Szövetségünkről a' mit gondolok.
 Tudod, Szilágy, hogy az nem jó lehet.

SZILÁGY.

Valóban, azt már én is hinni kezdem.

JOLÁN.

Ha áttekintem elmúlt napjainkat,
 Kemény atyámnak őr tilalmait,
 Parányi kéj közt annyi szenvedést,
 Olly mondhatatlan lelki kinokat;

'S hogyan gyötörjük egymást hasztalan
 'S találkozásunk millyen keserű,
 Mert a' reménytől távolabb esünk,
 Minél gyakortább összejuthatánk:
 Mind ezt, ha megtekintem, úgy hiszem,
 Gyötrelmeimben úgy kell hinnem: ott fenn
 Nincs áldva frigyünk.

SZILÁGY.

Úgy van, áldva nincs!

JOLÁN.

Azért tanácsosb olly találkozást,
 Melly kint szerez csak és nem nyujt reményt,
 Bár milly nehéz is, megszüntetni most
 'S időtől várni a' baj' orvosát.

SZILÁGY.

Oh ez dicső, felséges gondolat!

JOLÁN.

Te csúfolódsz? szánj inkább ha rám népsz.
 Te a' világban járhatsz tétova,
 Mulathatsz társaid között —

SZILÁGY.

Oh igen,
 Csak meg ne hallják fogcsikorgatásom'.

JOLÁN.

Neked vadászat, helyváltoztatás
 'S a' férfiak' szép kincse, a' sabbadság —

SZILÁGY.

Mellynek szerelmem törte szárnyait —

JOLÁN.

És minden a' mi ahhoz kötve van,
 Pótlékot adnak társaságomért;
 De én lekötve, mint elátkozott
 Várában a' gonosznak szelleme,
 Itt ülök, egy mogorva, bús öregnek
 Aggságait hallgatni kénytelen
 'S tisztelni tartozó őt, mert atyám.
 'S ha elmaradsz, nincs semmim, semmim, Endre:
 Élő alakban holt, temetett vagyok.

SZILÁGY.

'S még is, Jolán, még is távozzam el?
 'S ha jó időig elmaradtam innen?

JOLÁN.

Atyám szelidebb lesz talán irántam.

SZILÁGY.

Oh már e' kimélettel tartozom.

JOLÁN.

'S azonban a' szerencse fölsegít,
 Ha a' szerencsét jobban keresed.

SZILÁGY.

Igen! ha felsegít 's én megjövök
 És itt talállak Vári' karja közt,
 A' gaz, de pénzes Vári' karja közt,

Kit senki sem tud, honnan jött ide?
 Halványodol, lány? nemde eltaláltam?
 Oh most megértem már beszédidet.
 'S szent isten! én jutottam ennyire!
 Ezért adám el ifjuságomat,
 Ezért kötém le délczeg lelkemet,
 És számkiűzve álom 's nyugalomtól
 Ezért csikorgok mint a' rossz szekér,
 Mellyet nyomornak terhel bútora;
 'S ezért vagyok hű minden gondolattal,
 'S egyébre bennem nincs is gondolat,
 Ezért kivüle nincsen életem,
 És életemnek gondja, mint csak ő,
 Hogy végre ilyen csúfosan csalódjам!
 Ledér teremtmény a' leány' neve
 'S a' férfiaknak átok, hogy szerencsét
 Alkhatni vélnek lenge szíveken,
 Mellyekben a' hitlenség' fészke van.

J O L Á N.

Boldogtalan! hát kell-e még ez is,
 Hogy annyi kint e' legfőbbet tetézz,
 Hogy felriaszd a' féltés' ördögét?

S Z I L Á G Y.

Tagadd tehát, tagadd, ha merheted,
 Tagadd, ha annyi lelked van!

JOLÁN.

Szilágy,

Nem szoltam eddig; mert kíméltelek.

SZILÁGY.

Oh azt ne mondd, csak e' rovásra ne,

Akárhogy' inkább, így ne mentsd magad'.

JOLÁN.

Új kínomat titkoltam, hogy te is

Velem ne szenvedj, majd ha megtudod.

SZILÁGY.

Ha megtudom! 's hajh úgy van mint tudom.

'S ez a' vigasztás hallgatásodért,

Hogy úgy van, a' mint végre megtudám!

JOLÁN.

Igaztalan, szivetlen férfi te,

Hogy így gyötörsz, gyötröttet annyikép;

De látja, istén büntelen vagyok.

SZILÁGY.

Ha szinte jobbot adsz is Várinak.

JOLÁN.

Nem azt, Szilágy, azt nem fogok soha.

SZILÁGY.

De még is őt megbiztatád vele?

JOLÁN.

Ha jó vagy, olyat hinned nem szabad.

SZILÁGY.

Hát csalfa hír az, melyet én tudok?

Jolán, te őtet meg nem biztatád?

JOLÁN.

Mióta van, hogy nem hiszesz szavamnak?

Még egyszer mondom 's végszer: nem!

SZILÁGY.

Jolán!

Te megbocsátasz, úgy-e meg, nekem?

JOLÁN.

Szegény Szilágy!

SZILÁGY.

Hogy olly méltatlanul

Kétségeimmel bántám lelkedet,

Hogy úgy jövök, mint gyötrő angyalod

'S öröm' hozója nem vagyok soha,

'Te megbocsátsz, jó lélek, úgy-e meg?

Oh én kimondhatatlant szenvedék

'S kín szólt belőlem, hogy bántottalak.

JOLÁN.

Feledd azt, kedves, én már nem tudom.

SZILÁGY.

Te mindig olly szelid, olly jó valál.

JOLÁN.

Oh Endre, ha még mink is ellenkedünk,

Ki lesz barátunk a' nagy ég alatt?

Légy nyugton, édesem; bár elszakaszt
 Atyám' tilalma tőled, nincs hatalma
 Hogy kényszerítsen más' kezét fogadnom :
 Ha csak tiéd nem, másé nem leszek.

SZILÁGY.

Jolán, Jolán, te édes ajku jós !
 Az ég megáld illy szép hűségédért.

JOLÁN.

Es látogass meg, Endre, többször is,
 Ne hallgass arra, mit most csevegék :
 Hiszen szívemnek ellenére szóltam.
 Szegény Jolánt ne hagyd el így magát;
 Egyedül atyámnak fúsd tekintetét;
 De less időt és jőj, ha távozik.
 Siralmat ont bár jöttöd 's távozásod ;
 De olyan az, mint jóltevő eső,
 Mellytől megenyhül a' lángszomju föld.

SZILÁGY.

Nem angyal, így nem gyötrelek tovább.
 Látnom naponként szenvedésedet
 Es nem segitnem rajta, kárhozat,
 Melly e' kebelnek kinját százszorozza.
 Nem, a' szerelmet sassá nem teszem,
 Hogy sziveinket marja untalan;
 Csak azt kívántam, a' mit már tudok.
 Kincscsel jövök, ha még egyszer jövök,

Habár pokollal volna is határos,
 Felvájom azt a' bércek' mélyiből;
 'S ha a' nagy éghez van bővölve fenn,
 Letépem azt a' csillagok közül.
 Én sem hiába hallgaték regét
 És nem hiába jártam a' hegyet;
 Minden zugát nem ingyen ösmerem.
 Tudom, hol a' kút, a' pokolkapu
 És a' törött kád' szirte; mindezekhez
 Kincset rakának hajdan őseink
 'S a' kincs leszállott, mint a' mult idő,
 És senki eddig föl nem vette még.
 De én magamnak ott verek tanyát;
 Ott élek mint szerelmi remete
 'S az isten' földét addig forgatom,
 Mig föl nem adja, a' mi rejtve van;
 Vagy én is a' kövekhez fekszem ott
 'S örökre kincsről, rólad álmodom.
 Isten veled most! ott közelg atyád
 'S a' csákányt hozza fáradt vállain.
 Úgy, úgy fogok majd én is járni ott
 'S tán boldogabb, ha jól imádkozol.

J O L Á N.

Ah Endre mit beszélsz az istenért!
 Gondolj atyámra, nézd meg a' nyomort,
 Mellyet magára és reám hozott;

Ha ez csekély, úgy nincs mit szólanom.
 Akkor barátom nem lesz a' világon
 Búmon kívül, melly végre eltemet.

S Z I L Á G Y. Félre.

Mit szoltam gondolatlan? — Légy nyugott.
 Ábrándom elragadt. Ne hidd Jolán,
 Hogy a' mit szoltam, tenni szándokom.
 Ah jól tudom, hogy a' föld háladatlan:
 Nem annak ad termést, ki miveli;
 Nem annak ad kincset, ki benne túr,
 Nem annak ad nyugtot, ki fáradott.
 'S ha keblén a' szegény nyugonni vágy,
 Megrázkodik, hogy felriaszsza őt.
 'S kopogj be bár rémséges ajtaján,
 Ha csüggedésed' bús árnyéka hajt,
 Meg nem nyilandik fáradt csontaidnak;
 De légy rokon, barát, vagy szerető,
 Váratlanul lesúlyed lábaidnál,
 Vagy elnyelendi, a' kit szeretél.
 Más mód, merészebb az, mit gondolok,
 Melly egy vetéssel gazdaggá teszen
 'S ha nem, nyugalmat ad. De már
 Nem késhetem; mert a' kaján' szeme
 Ha itt talál, új kint szerez neked.
 Nézz jól szemembe és megemlegess,
 Ha egykorig nem látnál. — El.

JOLÁN.

Endre, Endre,
Így hagysz-e el 's illy félelem között?
Már elsuhant 's ki tudja, látom-e?

Leül 's elfedi arczaít. Zágony köhécselve jő 's ásó
szereit egy sarokba leteszi.

ZÁGONY.

Még egy nap 's Béla' kincse fenn vagyon,
A' drága kincs, mellyet tar kő megé
Futásakor letett az üldözött

'S fölvenni nem tudák; mert hétszeres
Átokkal ült rá a' rőt morkoláb.

De a' javos könyv, mellynek hátra dőlt
Arany betűkkel irtak lapjai,

Arany szegettel fénylők szélei,
Azt mondja: „hét évet, hét hónapot

És hét napot ki ás a' tar kövön,

Az felveendő Béla' kincseit.“

'S hét éve múlt és hét hónapja már,

Hogy túrom a' föld' átokzártá kergét,

És a' napok' végsője itt vagyon.

Holnap kezemben a' világi kincs

'S dúsabb leszek, mint — hah de hol vagyok?

Hol vagy te rossz leány? hol rejtezel

Te napjaimnak súlya!

J O L Á N.

Ah atyám

Hisz' én nem véték semmit is neked.

Z Á G O N Y.

Nem vétesz? oh azt én jobban tudom.

Nem véték a' fejesség, úgy-e nem?

Én mint ohajtom boldogságodat

És napjaim' nyugalmát, 's dús, deli

Férjet hozok, dőlt házam' támaszát,

'S te báb, te kényes czifraság, daczolsz

És elveted sárként a' vőlegényt,

Hitvány virághoz nyúlsz gyümölcs helyett,

Koldús fiúnak adsz kezet, szivet,

Kinek csak az az egy istenadta lelke van,

Ki egy sohajtást sem tud megfizetni.

Áhá! hogy ilyen gyermek is vagyon!

'S mikor jövök megtörten, lankadottan,

Mutatsz-e vig, derült ábrázatot,

Hogy felvidüljak fáradásimért?

Nem! sirt szemekkel jósz apád' elé,

Hogy agg fejemnek még több bút okozz.

Hadd lássalak! hah ismét könnyben ázál.

Tán rég nem láttad azt a' szép madárt?

Rég nem panaszlál ellenem neki,

'S ő hogy vidítson, rég nem átkozódott

'S nem biztatott, hogy aszszonynyá teszen?

JOLÁN.

Atyám, az istenért! ha én hibáztam;
De ilyen vádat ő nem érdemel.

ZÁGONY.

Ne szólj, ne szólj; mert örületbe hozsz.
Adj enni! — vagy talán ne adj, hiszen
Egy éjjel étlen el nem vész az ember.
'S aztán te arról nem gondoskodik,
Mert más van a' mi bírja gondodat.
Nem, semmi sem kell! Hagyj nyugonni 's menj!

JOLÁN.

Oh nem, ne hajts el így, atyám, magadtól,
Hiszen naponként csökken 's vész erőd.

ZÁGONY.

Oh azt te tán nem bánnád olly nagyon.

JOLÁN. Magában.

Ah jaj nekem! mint érdemelttem ezt? —
Tudtam hogy elfáradva jössz haza
'S im egy kis estebédre vártalak
'S felhoztam a' bort, melyet Vári küldött.

ZÁGONY.

Ugyan? — no lássuk, mid van.

JOLÁN.

Az asztalhoz megy 's egy pár tálat feltakar.

Itt atyám.

ZÁGONY.

Millyen pazarlás. Átok és halál!

JOLÁN.

Ne légy magadhoz olly kemény, atyám:

Van a' miből eléldelgelhetünk.

ZÁGONY.

De ez zabálás, duska! — és ma van.

Ma bőven is van, holnap koplalunk.

Oh én hiába aggok és tünődöm:

Vén napjaimra tenkre tétetem.

JOLÁN.

'S aztán atyámnak születése' napja

Holnap vagy: de holnap sem leszen homn:

Azért kívántam még ma tartani:

Atyám az isten éltesse soká!

ZÁGONY.

Mit mondasz? — Úgy van, holnap a' heted nap,

És születésem' napja! — Jól vagy.

Adj széket; úgy van, úgy van, a' heted nap.

Leül.

Ah összeroskadok. Vén csontaim

Csak holnapig még el ne hulljatok. —

Adj bort idább, add azt a' bort ide.

Es holnap születésem' napja van. — Jolán,
Te nem volnál rossz gyermek, nem, hiszen
Anyádra üttél 's az jó volt szegény.
Csak azt ne látnám, hogy te sírsz, leány!

J O L Á N.

Atyám, feledd, ha megbántottalak,
Ezen napért feledd és megbocsáss.
'S légy olly szives, nyúlj étkeimhez is;
Neked valának szánva: meg ne vedl.

Z Á G O N Y.

Oh nem, leány, megvetni nem fogom.

Enni kezd.

Te jó sütő vagy. Mint kis gyermeket
Tanita még anyád, a' boldogult,
'S te jól tanúltál, értesz a' dologhoz.

Hirtelen fölkél.

De sírsz leány, te sírsz és hervadozsz
És ifjuságod búban hamvad el.

J O L Á N.

Szent isten! merre most e' kin elől?

Z Á G O N Y.

'S mikor könyezni látlak 's hervadozni,
Akkor megátkozom, hogy születém,
Meg, hogy születted, gyermekem, ki vagy!

JOLÁN.

Az istenért, atyám!

ZÁGONY. Leül.

De jól vagyon.

Holnap van a' heted nap 's meglehet,
 Érted, Jolán? az könnyen meglehet,
 Hogy sírni nem fogunk. — Adj bort ide,
 Hol a' borod? ki küldte ezt neked,
 Hogy is mondád? szólj.

JOLÁN.

Vári.

ZÁGONY.

Vári-e?

Nem, most nem, ebből inni nem fogunk.
 Tudd meg leány, e' jószág, mellyen itt
 Szegényül tengünk, mellyen agg fejem'
 Letenni véltem őseim' porához,
 Mihelyt akarja, a' dús Várié.
 Nem tudtam eddig, ám de úgy vagyon:
 Írást mutat 's azt mondják, van joga.
 Még is ma e' borból nem ihatom.
 Ugy tetszik, mintha tenger volna, mély
 Mint a' halál' örvénye, mellyen a'
 Reménytelennek gondolatja csügg.

Kívül zaj hallik.

Nem holnapig. — Ki az, ki vagy, felelj.

Vári szembetünő zavarodással hirtelen bejö 's
nyugtalanul körültekint.

Hah Vári! vagy csalódnak szemeim?

V Á R I.

Zágony, megengedj, én vagyok. — Vadászat
Késleltetett az erdön 's bármiért
El nem mulatnám, hogy meglássalak,
Midőn lakodhoz illy közel juték.

Z Á G O N Y.

Köszönjük a' hű ránk emlékezést.

V Á R I.

Folyvást zavarban.

Későcske van; de nem késsem soká.

Z Á G O N Y.

Az semmi baj, tégy úgy, mint honn ha vagy;
Pihend ki nálunk fáradásidat.

V Á R I.

Ha engeded, letenném e' gunyát,
Melly hajnal óta nyomja vállamat.

Felső ruháját egy zugba veti.

Z Á G O N Y. Magában.

Ez embert én ma meg nem ösmerem.

JOLÁN. Magában.

Ah milly vad, milly ijesztő ember ez.

VÁRI.

Mióta lelkem' nyugta elhagyott,
Csak a' vadászat tölti kedvemet:
Abban van éltém' minden öröme.

ZÁGONY.

Es abban olly erősnek tartatol,
Hogy messze földön lelni párodat.

VÁRI.

Megvallom, értem mesterségemet;
De még is a' sebzett vad én vagyok
És üzni látszván vérig üzetem,
Mert üldözőmben nincs több irgalom,
Mint a' repülő ónban, melly talál.

ZÁGONY.

Tréfálsz, uram; de légy nyugodt; idővel
Derűre változik még a' ború.
Foglalj helyet, mint látom, fáradott vagy;
Pihenj ki nálunk.

Kívül zaj hallík, mellyre Vári nagy nyugtalansággal
ügyel.

Ez nem ért ma szót.

VÁRI.

Eszmélve, magában.

Úgy tetszik, megkinált. — Ah engedelmet!

Leül a' terített asztalhoz.

Vadászgyomor nem vár kínálgatást.

ZÁGONY.

Csodálkozva félre.

Valóban? — már csak hozzá kell szegődnöm.

Megfoghatatlan! Leül.

VÁRI. Félre.

Igy nem sejtenek rám.

Poharat tölt 's Jolánra köszönti.

Kedves kisasszony, engedd a' pohárt

Üritnem értted 's boldogságodért,

Mellyet, szivemből, tartandót ohajtok.

Bár mind az, a' mi választ két szívet,

Gyanú 's okatlan idegenkedés,

Ezen pohárba volna fojtva most,

Felhajtanám azt, bár milly keserű,

Csakhogy kegyedhez jussak közelebb.

JOLÁN.

Köszönöm; de arra méltatlan vagyok.

Az alatt Szilágy hevülten jő 's midőn Várit megpillant-
ja, hirtelen megáll.

SZILÁGY.

Hah hogy te volnál a' futó zsivány,
'S e' kard kezemben hóhérpallosod.

VÁRI. Magában.

Nem távozom, ha ön bajomra is;
Gyanútalan már nem távozhatom.

ZÁGONY.

Mit látok? Hallod, vakmerő fiú!
De nem, nem így kell. Hallod, jó legény —

JOLÁN.

Oh istenem, mi vésznek napja ez?

SZILÁGY.

Zágony, megengedj, önként nem jövök;
Mert jól tudom, jól érzem, hogy gyűlölsz.
De kénytelenség hajta; emberi
Tisztból kereslek most fel —

ZÁGONY.

Hagyjuk azt;

Térj a' dologra.

SZILÁGY.

Mint parancsolod.

Vásárosok menének erre át,
A' bérczi ösvényt, mint kurtább utat
Választva, hogy hamarb' eljussanak
Céljok' helyéhez. 'S im egy gaz csoport,

Vári nevekedő nyugtalansággal fölkel.

Haramja nép rajtok megy 's pénzöket,
 Azt a' keserves és szűk munkabért,
 Mellyért szegények vérrel izzadának,
 Felkéri tőlök fegyveres kezekkel,
 A' fegyveretlen néptől; és ezek
 Már engedők, kis gyűjteményöket
 Halomra rakták, akkor — akkor én
 Előjövék.

V Á R I.

Kitörő haraggal.

Hah átkozott fiú!

Mindnyájan rá bámulnak.

S Z I L Á G Y.

Uram?

V Á R I.

Magát igazítva.

A' hitvány gaz csoport!

Es nem zavartad őket poklokig?

Miért veled, melletted nem valék!

Nem tetted a' gaz népet semmivé?

S Z I L Á G Y.

Megtettem, a' mi telt. A' gaz csoport

Talán gyanítva, többen is vagyunk,

Futásnak indúlt és elszéledett.

VÁRI. Félre.

Hah rödd fel ezt, ezért még számot adsz.

JOLÁN. Félre.

Oh Endre, Endre, vakmerőködöl,

De nem szabad vádolnom tetteted.

ZÁGONY.

'S végtére is mi baj hozott ide?

SZILÁGY.

Légy türelmes, végzem a' mesét.

Hogy a' szegény nép vérszemet kapott,

Üldözni kezdtük a' zsványokat

'S csak nem lenyomtunk egy rideg futót,

Midőn az itt hallatlan vakmerőn

A' vizmosáson által ugratott

'S lakodba menté (úgy látszék) magát.

ZÁGONY.

'S ha még is itten nem találkozik?

SZILÁGY.

Akkor tovább kell mennem 's megbocsáss,

Ha tán zavartam házi csendedet.

ZÁGONY.

Egyedül vagyunk, mint látod: én, leányom

És Vári szomszéd és jóakarónk.

SZILÁGY. Magában.

Kételkedem; de hallgatok 's megyek.

VÁRI.

'S a' vakmerő, ki méltatlan gyanút
Csak fél szemével hárit is reám,
Meg fog lakolni, meg keservesen.
Becsületemben csorbát nem tűrök.
E' házat a' ki bántja, engemet bánt.

SZILÁGY.

A' mit beszélsz, nem vártam hallani,
Mert hogy beszéld, nem adtam rá okot.
Azonban jó barátok nem vagyunk.
'S ha, a' mit mondál, engem érdekel,
Rendelj időt 's helyet, 's akármikor
Szilágy magáért megfelelni kész. El.

Jolán aléltan egy székre rogy.

ZÁGONY.

Mi lelt leány? te elhalványodol?
Eszmélj, ne hozz rám szégyent 's kárt; hiszen
Mint a' fehér fal, olyak arczaid.
Eredj, eredj, nincs semmi dolgod itt.

VÁRI. Félre.

A' rossz fiú még itt is útban áll:
Érette halványodnak arczai.
De ennyi bántást nem visz szárazon.

JOLÁN. Felkél.

Csak szédülék, atyám; ne légy boszús;
Fejem gyakorta szenved illy bajokban.

ZÁGONY.

Eredj, leány, eredj; nyugonni menj;
Megárt a' hosszú virrasztás. Eredj,
És hagyj magunkra: bizvást nyughatol.

JOLÁN. Magában.

Nyugodjam? ah elment az, a' kiért
Nyugonni nem fog e' sziv még soká:
Őrizze isten minden útain. El.

VÁRI.

Atyám, ha így nevezni nem tilos,
Kit mint atyámat tisztelek, mivel
Egyedül vagyunk, engedd meg, kérdenem,
Mint áll ügyem 's mikor remélhetek?

ZÁGONY.

Magad leginkább láthatd sorsodat.

VÁRI.

'S úgy látva én nem látok kedvezőt,
Nem avval, a' mit ígértél, rokont.

ZÁGONY.

Leánysziv' titka nem nyilik hamar;
Talán megérjük, a' mi most halad.

V Á R I.

Ezt többször is mondottad, jó öreg.
De várva várni 's nem remélni, kin.

Z Á G O N Y.

Nagyobb, atyának kényszerítve lenni,
Hogy ön leánya' szívét fojtsa meg.

V Á R I.

'S így a' barátság köztünk megszakad.

Z Á G O N Y.

Nem úgy; ne légy olly szerfelett mohó.
'S kiméelj, ha e' leányt, ez egyemet
El nem hajítom mint a' rossz kovát;
Ha tőle végszer válnom olly nehéz,
Mint drága gyöngyétől a' kór csigának.
Csak egy napot még, még csak egy napot,
Igenre, nemre aztán eljöhetsz,
És lelkemet, ha kered, elvihetd,
A' mit kívánsz; csak most nyugonni hagyj.

V Á R I.

Holnap tehát? Remegve várom azt;
Mert nem tudom, mint végzed sorsomat.
Csak még egy szót. — Minthogy körös körül
Haramja nép mutatja itt magát,
Erszenyemet, mellyet véletlenül

Magammal hoztam, lennél olly szives,
Vennél magadhoz, mig majd eljövök.

Erszényét az asztalra teszi.

Személyemet megvédni bizhatom;
De ennyi pénzzel járni nem tanácsos.
'S igen becsültnek érzeném magam',
Ha úgy tekintnéd e' pénzt, mint tiédet
És alkalmonként élnél is vele:
Előttem az nevelné értékét.

Z Á G O N Y.

'S én ennyi pénzt itt nálam rejtsek el?
Ha megtudják, feldúlják házamat.
Azonban, mert magaddal nem vihetd,
Maradjon bár, mig értte jőni fogsz.

V Á R I.

Vedd' értte hálámat. Jó éjszakát. El.

Z Á G O N Y.

Mi ember ez, ki nem tanulhatom
Angyal vagy ördög? Titkos borzadásom
Jelenti ördögömnek, a' ki rám
Mohón kinyújtja kárhozó kezét.

Az erszényt megnyitja 's nézegeti.

'S ez mind arany 's hah mennyi egy halomban?
De félre innen, nem nézek reá;
Mert mintha köny villogna pénzein,
'S halvány szegény leányom' arcza!

Ijesztenek, ha hozzá nyúlni vágnék.
Azt mondta, úgy tekintsem, mint enyémet.
Ördög ne kísérts, még csak holnapig ne :
Holnap lesz a' nap, mellyen mért időm
A' teljesület' perczét megüti.
Hét éve, hét hónap 's hét napja lesz,
Hogy felvevém a' tar kő' fedelét;
És ástam fáradatlan egyedül
A' nap' hevétől tikkasztott karokkal
'S a' holdvilágos éjek' réme közt.
Holnap bevégezem napszámomat
És elhalasztott béremet kamattal
Veszem meg a' földtől, melly olly soká
Szenvedni látott. Holnap úr leszek,
'S ha alkuszunk, feltételt én szabok ;
Holnap királyi kincsnek birtokában
Független úr leszek, vagy Várinak
Gazdag jegyért elszánom lányomat
'S agg napjaimnak nyugtát meghozom.

MÁSODIK FELVONÁS.

Szikla, fáktól környékezve.

Zágony egy kis vas szekrényt hoz ki a' szikla'
mélyéből.

Z Á G O N Y.

Itt van tehát, e' régen várt lakója
Az alvilágnak, itt a' nap előtt,
Nem csalfa rejtvény többé: nyílt valóság.
Csákányom' egy csapása felfödi
E' régi rozsdák' minden titkait.

Ráteszi csákányát.

Undok szegénység! most hát végre tágúlsz;
Nem rágod többé fáradt sarkamat,
Hogy menjek és csak menjek, semmiért!

Hogy ismét ott légy, a' hol én vagyok.
 Miért születtem, mért nem haltam el?
 Erebben élénk, pezsgő ifju vér,
 Előttem a' dicső, gazdag világ,
 'S én annyi vágygyal 's lángként epedő
 Szomjával a' pusztákon utazónak,
 Nem juthaték el a' forrás' tövéhez;
 Aggá levék, mint a' bérczek' köve
 'S nem ittam enyhet ifjító vizéből!
 De végre most, most végre megragadlak,
 Tündér aranybáb! körmeim között vagy.
 Most végre gazdag, fényes úr vagyok
 És annyi kinnal teljes év után
 Egy pillanatnak kéjét éledelem.
 Körültekintek rajtad, oh világ,
 Megátkozlak rút fösvenységedért
 És meghalok; de gazdagon halok meg.

Leüti a' lakatot, mohón feltárja a' szekrényt 's egy
 koponyát vesz ki, mellytől földre tántorodva kétség-
 beesetten nevet.

Ha ha ha ha! Fölkél Ki az ki itt kaczag?
 Súlyedj le föld és tűnj elő, pokol!
 Ez a' te szemfényvesztő hírnököd.
 Ha ha ha ha! most hát gazdag vagyok.
 A' hetven évnek súlya vállamon,
 Házamban a' kétségbeesett nyomor,

'S kezemben e' halálfej rémjelű! Oh fej! barát vagy ellen tett ide,
 Jó vagy gonosz szellem volt éltetőd,
 Te mesterem vagy: élni nem tudék,
 Te meg tanítasz halni. Mért hideg
 Mért illy nyugott mint most te, nem vagyok
 Mélyen leásva néma föld alá
 'S nem tudva semmit a' világ felől!
 De jó, halálom' óráját jelented
 'S az nem sokáig késik. Jőj velem,
 Te rossz hizelkedő, ki nem beszélsz
 Mást, mint keserves, rettentő valót
 És még is elcsábítád lelkemet:
 Megnyerted azt a' sirnak és halálnak.
 Igen! velem jössz sírba, régi csont;
 Folytathatod borzasztó álmodat.
 Síromban senki meg nem háborít:
 Mellettem kincset nem fognak keresni. El.

Er dő.

SZILÁGY. Jő.

Itt egy zsvány jár 's pusztit a' vidéken.
 Tíz szép telek díj van fejére téve.
 E' tíz telek nekem gazdag vagyon,
 E' tíz telek Jolánomhoz segít.
 Azért levék az erdő' bujdosója,

Nyomába jártam éjjel és naponnan
'S megleltem őt. E' borzasztó gyanút
El nem bocsátom. Ő, e' gazdag úr,
Ki a' fejére tett dijhoz maga,
Hogy a' világ' szemét kiszúrja, telket ad,
Ez ember a' vén Zágonynak barátja
'S tán férje egykor mátkámnak — zshivány!
'S ha mondom ezt az embereknek, én,
Szegény a' gazdag ellen, megkaczagnak,
'S nevemnek és szivemnek romjain
A' gaz bitorló tartja ünnepét.
Így nem lehet; tovább kell bujdokolnom,
Nyomába járnom, míg kifejthetem
Őt a' becsület' orzott köntöséből.
'S mikor lesz ez? reményem fogyni kezd.
De hol vagyok? nem a' pokolkapu,
Melly ott a' völgynek fénytelen zugában
Előmbe tárja bűvös torkolatját,
Mellyről a' nép csodálatost regel?
Kincs rejtezik, temérdek, belsejében;
De a' ki még bement, mind elveszett,
Vagy rémletek kioltván észvilágát
Gyógyíthatatlanúl örült maradt.
Bemenjek vagy ne menjek? egy veszély.
Éltem szegény 's ha nem kockáztatom,
Kamatja nem jó semmi táj felől.

Megyek, megfejtem a' büvös mesét,
 Vagy a' zsványnak fészket fölverem.
 Igen! ez üreg vagy ördögök' tanyája,
 Vagy a' zsványé, a' kit keresek.
 Jolánom! értted élek vagy halok. El.

B a r l a n g' b e l s e j e ,
 mellynek közepén tűz világol.

V Á R I. Egyedül.

Mióta e' tanyába költözém,
 Magányhoz inkább szokni látszatom
 'S a' képzelet' szelídebb álmai
 Körül lebegnek, mint méhkerti raj
 A' lombot, melly eléjük hajladoz.
 Ott fenn az élet' dúlongásiban,
 Ott tenni kell; mert tétlen a' ki áll,
 Vagy elmarad, vagy eltiportatik;
 De itt alant, az élet hagyta ürben,
 Hol a' világot éj és csend teszi,
 Hol nem derül a' honnos éj soha
 'S a' csendet nem zavarja semmi zaj;
 Csak a' hideg kő cseppen el koronként,
 És alkot óriási szobrain;
 'S rideg hullása, mint az óra int,

Hogy a' mi volt, nincs, nincsen a' mi lesz,
 És a' jelen csak percz, melly elenyész,
 Mint a' lecseppent kő után a' hang.

Itt ébred a' meggondolás, 's jövőn
 'S múlton csapongnak messze gondjaim.

Setéten, a' hollónak szárnyain

Repül el tőlem a' múlt' fellege;

De a' remény, mint zengő csalogány

Száll a' tavasznak bokrain felém,

'S kies jövőndőt hirdető dala.

'S miért ne hagyjam menni, a' mi megy,

A' múltat, melly már vissza nem jöhet?

Miért ne várjam a' kiesb jövőt,

Melly biztat és a' mellynek jőni kell?

Rabló valék; most gazdag, úr leszek,

És férje annak, kit szeretni üdv,

Még akkor is, ha nem szeret viszont.

Hang kívül.

Hej liliomadta! ki van ott lenn?

VÁRI.

Liliom! — ez az én emberem.

A' barlang' titkos ajtaja megnyílik. Vig Bandi jő.

No's Bandi, hány hét a' világ?

BANDI.

Hát uram, biz a' csak mával is kevesebb.

VÁRI.

Vagy több, Bandi, ha a' mai napot a' multakhoz adod.

BANDI.

Igaz; de így nekünk annál kevesebb marad belőle.

VÁRI.

Annál kevesebb töltés kell a' gyomornak és fojtás a' toroknak, Bandi. 'S tudod, jó dolog az, ha az embernek gondja kevesedik. 'Több nap mint kolbász' mondja a' jó gazda.

BANDI.

Vigye el a' manó! így hát legjobb volna a' Dunába ugrani, ha messze nem volna 's annak, ki a' csukát szereti.

VÁRI.

Vagy a' kit a' csukák szeretnek.

BANDI.

De uram már úgy nem jó volna; inkább minden nap hét sánta zsidót koppasztok meg.

VÁRI.

Tedd azt Bandi 's nagy megnyugvására szolgálанд lelkednek. A' többek között hogy' áll lelkiismereted? 's mint tetszik az erdei élet? Nem jobb-e itt szabadon legénykedni 's másokból köl-

teni, mint, hogy otthonn szántsanak rajtad, 's utójára is ne te takarítsd el, a' mit learattál?

BANDI.

Biz' uram, finom egy élet ez itt; olyan a' paraszthoz, mint a' sajt vagy a' szalonna a' kenyérhez képest; csak hogy én a' szalonnát is kenyérrel szeretem.

VÁRI.

Azaz: te olyan becsületes gaz ember, vagy inkább gaz becsületes ember szeretnél lenni, 's mit a' gazember bűnösen kuporított, azt a' becsületes szép tisztessen eltakarítaná? Hohó! fiú, illy bolondra többre is találnál. De már itt csak tégy le minden rossz, vagy inkább jó tulajdonságokról; különösen keményítsd meg szivedet a' környörületesség ellen; tedd pedig érzékenynyé minden iránt, a' mi még nem tiéd. 'S a' fő törvény: mit szemed lát, kezed ott ne hagyja.

BANDI.

Köszönöm bölcs intésedet, uram, 'S ez nem első, mit tőled tanulok. Fogadom és vallom, hogy ezentúl a' mennyire gyöngé erőmtől telik, kiirtok magamból minden ártalmas szelídséget. Csak egy dologgal nem tudok egészen megbarátkozni.

VÁRI.

Talán csak az akasztófával? oh azt hágyd utóára, Bandi.

BANDI.

Szives örömet, csak az is engem utóára hagyjon; de azt mondják, gonosz nyakszívó ereje van, melly a' leghatalmasabb legényt is amúgy ördögösen a' levegőbe kapja, hogy még lábujja sem éri a' földet. Minap, hogy Veszprém mellett elnyargaltam, épen három függött a' törvényfán; köztök ama' híres Arany Laczi is. Messze földön nem lehetett olly délczeg fiút látni: szép, fiatal, bátor legény volt; szép leánykák himezték ruháit: olyan volt mindene mint az oltár. — 'S most, uram, lesütötte fejét, mintha szomorodott volna.

VÁRI.

Lenézegetett; mert módja volt benne. 'S nem pompás dolog-e magasról lenézegetni.

BANDI.

Biz' igen; de rá is lenéztek ám. Egy veszett tar varju épen feje' búbjára ült 's olly hamisan pislogott szemeibe, mintha csak szerelmes lett volna belé. 'S mikor visszajöttem, uram, Laczinak már nem voltak szemei.

VÁRI.

Háromszázezer mennykő! — De ne búsulj Bandi, ha valaha törvényfán látlak 's fejedén varju vendégeskedik, lelövöm az ilyenadtát, hogy mindjárt lábad alá fordul; azután elmondatom fölötted Arany Laczi' énekét:

„Beteg sem volt, még is megholt,

Hejh pedig beh szép legény volt.

Nincsen neki szemfödele:

Eltemette a' vármegye.“

Valamennyi szép leány van a' környéken,
mind rólad énekel a' fonóban.

BANDI.

Az a' mennykőség, hogy én abból mit sem hallok már.

VÁRI.

Annál jobb, legalább füleid meg lesznek kímélve. — Azonban az idő eljár, Bandi. Eredj most a' szorosra, hogy az a' részeges Haris valahogy el ne alugya az utazókat. Két Ábrahám' fiat várok estére, rongyosak mint az ágról szakadt. Ne higyetek nekik; pénzők annyi mint a' köles. 'S éjfél előtt mind itt teremjetelek.

BANDI.

Ertem, uram. El.

VÁRI.

Még semmi hír! Mi kinos élet ez!
 Mióta láttam e' bájos leányt,
 Rablókkal élnem únalom, csömör.
 Hallgatni még is nem szabad; gyanús
 Előttök a' ki hallgat 's nem cseveg,
 Mint ők kívánják. Ám ha kedvez a' sors,
 Mind ennek vége lesz. Gazdag vagyok.
 A' kincs, mit eddig gyűjtöttem veszélylyel,
 Több mint elég, hogy dúsan 's gondtalan
 Éléljek távol, ösmeretlenül,
 Hol senki nem tud tetteim felől.
 Azóta hogy szívetlen emberek'
 Fondorkodása e' vadonba zárt,
 Csak egy reménység tartja lelkemet:
 A' hátra lévő órák' gyönyöre.

Pénzt önt ki egy szekrényből.

Im mennyi pénz 's mi bővösen ragyog,
 Mi szemfényvesztő csillogása van!
 Magában semmi 's még is mindene
 Az embereknek, mellyért fáradoznak,
 Túrnek, tanulnak, és elvérzenek;
 Sőt megfordítván természetlenül
 Valódi célját, még éheznek is!
 E' csalfa fényben oszlik fel vegyest
 A' vak halandók' kinja 's öröme:

Itt látjuk a' méltatlan elnyomott
 Árvák' szemének drága gyöngyeit;
 A' megvásárlott, eladott erényt;
 Itt a' hiú pompának ál tüzét,
 'S ritkán az érdem, munka és szemérem'
 Jutalmait. 'S én rabló mondom ezt,
 Ki könnyü szerrel nyertem e' hatalmat,
 Ki tán ha becsület' útján fáradék,
 Kidőltem volna szomjan, mint a' ló,
 Melly fösvény úrnak hordja kincseit.
 De mi ez? nem léptet hallok-e?

Szilágy jó.

Kit látok itt? Szilágy-e ez, ki jó?
 Minden gyűlölség elveszett szivemből;
 Még egy van, a' kit vérig gyűlölök
 'S ez is kezemben, a' halál' fia!
 De nem, nem így kell érdemelnem őt:
 Orgyilkosul Jolánért nem vivok.
 Álljon ki 's váljék most örökre el,
 Ki nyerjen üdvösséget, én vagy ő?
 Kincs és leány a' harcznak díjai,
 Leányt és kincset nyerjen a' ki győz!

Szünet után.

Én balgatag! 's egyenlő harcz-e ez?
 Ha győzők, a' leány még nem enyém

'S becsesb felével dijam csonka lesz.
 Essék el ő 's leány 's a' kincs enyém.

Félre vonúl.

SZILÁGY.

Hová juték? milly borzasztó hely ez?
 Szűkebb ha volna, sirnak mondanám;
 Mert minden élet itt kihalva van.
 És még is mintha tűz lobbanna fel
 A' pislogó parázsból, földerül
 Nyiló szememnek a' rém al'ku ház,
 És óriásúl látom szobrait
 Felnyúladozni, mint gyász öröket
 A' láthatatlan kúpnak éjihez.
 Királyi sir, ha itt ér a' halál
 'S te ird fel a' sziklára, szerelem,
 Hogy eltemettél hű vitézedet.
 De nem csalódom, tűz világol ott
 'S vezérsugára, mint jótétemény
 A' szenvedő' borongós napjain,
 Úgy hat rezegve a' homályon át.

A' tűz felé közelgve.

Minél inkább derülni kezd szemem,
 Annál borúsabb e' mély titku lak
 'S több borzadással tölti lelkemet.
 Jól látok? vagy szemembe a' pokol'
 Szemfényvesztése játsza e' világot?

Arany — temérdek, drága kincs. — 'S enyém
A' szenvedő, az angyal szívű lány!

VÁRI. Félre.

Nem, rossz fiú! azért még alkuszunk.

SZILÁGY.

Most Zágony! most ne mondd, hogy koldusúl
Kérem leányod' jobbját; kincseket
Viszek jegyül, vöd, drága kincseket,
Millyekre szomju lelked rég sovár.
'S te szenvedő, te drága tiszta lélek,
Kit bal szerencsém régen kötve tart,
Ne félj, hogy ismét bút hozok, ne félj:
A' bú kiszáradt mint a' nyári kút
'S aszott helyén öröm' virága kél.

A' kincs felé fordulva.

Oh szellem, a' ki e' kincs' őre vagy,
Áldás reád, és buzgó hála tőlem,
Boldogtalantól mind ez óraig,
Most boldogabbtól minden embereknél.
'S ha kárhozottnak lelke vagy, ki itt
Virrasztasz e' hatalmas kincs felett,
Szólalj fel és jelentsd ki mit tegyek?
Mivel segítsek kínlódásodon?

VÁRI. Félre.

Egy gondolat villan meg lelkemen:
Önnön hitével foghatom meg őt!

A' szellem, a' kincs' őre én leszek
 'S kárhozzam el, ha kincsemen kívül
 A' főbbet, a' leányt is nem birom.

Fenn szóval, de elváltozott hangon.

Ifjú, megállj; ne illess aranyat;
 Átok 's halál van birtokán, ha hozzá
 Avatlanúl szentetlen nyujt kezét.
 De majd ha éjfél' csendőrája üt,
 Jőj 's hozd magaddal, kit szived szeret,
 A' tiszta és szemérmes hajadont,
 Annak jutand fölvenni kincsedet.

SZILÁGY.

Hah milly kívánat, milly föltétel ez?
 Mellyik leány fog rémületlenül,
 Midőn az éjfél' gyász órája üt,
 Sőt mellyik élve e' pokolba szállni,
 Melly a' világhoz nem tart semmi közt?
 Mellyhez még ember nem nyitott kaput?
 Én férfiú vagyok 's csak félig az,
 Midőn lejuttam, mert megrémülék.
 Nem, ördög, őt te meg nem látod itt;
 De jer, mutasd meg undok képedet,
 Én szembe nézek bármi vagy, veled;
 Jer, véd ha bírod, a' kincs' birtokát,

Mert puszta kézzel én nem távoztam.

Kincs vagy halál! e' kettő jelszavam.

Közelíteni akar, azonban Vári észrevétlenül port vet
a' tűzbe, melly azt nagy ropogással szétveti. Setéség.

V Á R I.

Halld vakmerő a' vég ítéletet:

Kincs és leány örökre elveszett,

Ha engedetlenséged visszatér.

De járj az ész után és boldogulj!

Mondj esküt, hogy lánykádat elhozod

'S bántatlanul mehetsz.

S Z I L Á G Y.

Pokol, körülfonál:

Minden nyomon mélyebbre süllyedsz.

De jól van! halld az esküt: esküszöm!

A' visszhang: esküszöm!

Hah vissza zenged, a' mit hall füled;

De zengj akár a' dörgés' hangjain,

A' minden élők' istenére mondom,

Hogy teljesítem kívánságodat.

Vári egy kötelet húz meg, mellyre a' barlang' ajtaja
megnyílik.

V Á R I.

Megemlékezzél szentül eskeidre!

Ha jósz, kiáltsad kedvesed' nevét,

'S az alvilág megnyitja zárait.

SZILÁGY.

Mi drága áros vagy te, alvilág!
 Egy szűz nevet fonsz bűnvarázssaidba :
 De várj reám, éjféltre megjövök,
 Ha csak azért is, hogy siromat találjam. El.

Az ajtó utána becsapódik.

VÁRI.

Most jó szerencse! körmeim között vagy ;
 El nem bocsátlak többé csalfa hölgy!
 Kezemre fűzve kényes fürteid,
 Hurczolni foglak, míg e' hő kebel'
 Ez ércz szilárdan alkotott tagok'
 'S e' telhetetlen lélek' szomjai
 Eloltva lesznek fénynyel és gyönyörrel ;
 Míg elfelejtem élve hogy halál van
 'S e' bár rövid, de gazdag életen
 Kimeritem egy öröklét' üdveit.

HARMADIK FELVONÁS.

Z á g o n y' h á z a.

Zágony egyedül setét ábrándozással ül egy asztalnál,
mellyen a' koponya van.

Z Á G O N Y.

Mit szólnsz, te néma bölcs, a' semmiből lett

És semmivé leendő emberek'

Legrégibb oktatója? Melly titok

Vigyorg felém fehér fogaid közül?

Mi van felírva pusztá homlokodra?

Koponyád alatt mi gondolat kereng?

Üres szemed mi érzelmet lobog ki?

Oh semmit, semmit, és ez a' titok!

Buvárkodás 's képzelgés' álmai,

Minek nekünk hit 's büszke tudomány!
Itt minden meg van fejtve. A' halál,
E' telhetetlen éhü szörnyeteg,
Nem nyelt-e el még mindent a' mi élt?
'S mi fáradunk, bolondok' nemzedéke
'S hasonló nemzedéknek atyjai;
Mi még hiszünk, képzelgünk és fejünket
Törjük, hogy azt elérjük, a' mi ez!
Szép látomány! Im régiség' buvára,
Itt egy kis romladékot mutatok.
Hol rajta a' teremtésnek keze?
Hol a' művészet' drága rongyai?
Hölgyecske volt? hol vannak fürteid
Nemes kisasszony, a' kaczer szemek,
Hol a' mosolygó ajkak' csábjai?
Hős volt talán, vagy jámbor, jótevő,
Világhirü bölcs, vagy hatalmas úr?
Hol a' kegyesség 's bátorság' jele?
A' homlok' büszke méltósága, hol
Csak egy vonás az élet' fényszakából?
Mindent lerágott a' halál' foga;
A' szép hazudság' máza oda van;
Csak az maradt meg a' mi rút 's való!
Ki jó? leányom? Ez ne lásson így.
Ne tudja meg szándékomat. Maga
Titkon kívánta tán halálomat:

Ez az egy öröm lesz, a' mit rá hagyok.
Zágony félre vonul. Jolán virágokkal jó 's egy függő
képhez megyen.

J O L Á N.

Szülőmnek sirján termett e' virág;
Nem egyszer öntözék bús könyeim
És még is olly szép, ollyan illatos :
Nem látszik rajta gyászos eredet,
Mikor jön a' nap, hol sok bánatom
Megtermi végre várt öröm' virágát;
Hiába vártam eddig, 's kin között.

A' virágokat a' kép mellé tűzve.

Itt álljanak bús emlékül. — Atyám
El nem fogadja üdvözlesimet;
Azért anyámnak tartom ünnepét,
Hajh kétszer árva, mert atyám gyülöl.

A' kép előtt térdre hull.

Z Á G O N Y.

Igen! sokáig éltem. Elmegyek.
Hadd éljen, a' kinek még kedve van :
Koczkám megállt; én már nem játszhatom. El.

J O L Á N. Fölkel.

Ő ment-e el vagy szellem jára itt?
Soká marad ma ismét 's vajha egyszer
Nyugottan térne meg; de bajt szerez
Magának 's mondhatlan kint nekem,

Hogy nem deríthetem vég napjait.
 Szent isten! add meg egyszer nyugtomat;
 Szerencsét nem kívánok. Ah mi az?
 Szilágynak mintha hallanám szavát!
 'S a' csalfa Váriét. Hová legyek!
 Ki kell sietnem; mert veszélyt gyanítok. El.

K e r t.

Egy felől Vári, más felől Szilágy jönnek.

V Á R I.

Ez a' Zágony végképen megvadult.
 Határnapot ma rendelt válaszlátás,
 'S hogy eljövök, némán erszényemet
 Kezembe nyomja és tovább rohan,
 Mint a' kinek tűz bántja 'sarkait.
 De így vagy úgy! én már nem vesztethetek.

S Z I L Á G Y.

Kit látok itt? a' gyűlölt Vári jó.

V Á R I.

Roszkor találkozom; de ám legyen;
 Nem bántom, mert kezemre dolgozik.

S Z I L Á G Y.

Miért a' hegyben nem találtam őt!

V Á R I.

Alkalmasint a' lányt kémlelni jött.

Szerencse hozzá! ő hadd fogja meg;
De a' madár majd másnak énekel.

SZILÁGY.

Úgy látom, egy nyomot sem távozik.

VÁRI.

Most nem tanácsos elvonulnom innen:
Szemköztt megyek szép nyájasan vele.

SZILÁGY.

Épen nem úgy tesz, mintha menni vágyna,
'S most semmikép nem türhetem meg itt.

VÁRI.

Boszúsnak látom; kétlem, mit tegyek.

SZILÁGY.

Előbb utóbb a' kard leszen biránk;
'S inkább előbb, mint későn, vagy soha.

Várihoz.

Egy szóra jó uram!

Vári menni akar, Szilágy elébe áll.

VÁRI. Félre.

Szeretném elseperni őt!

SZILÁGY.

Uram —

VÁRI. Félre.

Valóban ez nem tréfál. — Engedelmet,
Szilágy barátom — egy szó annyi, mint száz,

És száznak ismét vége is csak egy:
Azért talán most jobb ha szét megyünk.

SZILÁGY.

Csak egy nyommá sem, míg nem végezzünk.

VÁRI.

Sőt inkább, hogy végezzünk, menni kell.
Ki veszteg áll, nem végez semmit is.

SZILÁGY.

Te ellenem megbántó szózatot
Mondál, holott azt föl nem foghatám.

VÁRI.

Ha nem fogád fel, úgy már elröpült
És a' mi nincs, az bántó nem lehet.

SZILÁGY.

Szópengető! de hogy te gyáva vagy,
Az, mert valóság, bántó is lehet.

VÁRI. Félre.

Mért barlangomban nem mondottad ezt!
De csendesen. — Valóban ifju társ,
Vitézségem nem a' legjobb aczél,
Vagy szerfölött is hajló, vagy törik.
'S ma épen kis lábujjom' körme fáj
És szarvasodni kezd a' hold. — Hanem
El nem marad, még nap van holnap is,
És a' behorpadt hold majd megtelik.

SZILÁGY. Magában.

Es e' czudar még gúnyolódni mer?

VÁRI. Indulva.

Isten velünk.

SZILÁGY.

Rántsd kardodat, lator!

VÁRI.

Kardjához kapva.

Lator? — pokolra hitvány rossz fiú!

SZILÁGY.

Hah eltaláltam, a' mit nem szeretsz?

Most, most vagy emberem; mert sápadó

Arczod gunyolja bátorságodat.

Rég hordozom fejemben a' gyanút

'S kinomba telt azt fogva tartanom;

De most kimondom ég és föld előtt,

Hogy minden hallja meg: haramja vagy,

És annyi titkos bűnnek mestere,

A' mennyit ördög számlálhat csak el;

'S tetőtől talpig a' milly nagy tetem vagy,

Becsület benned egy morzsányi sincs.

'S ezt ellened, kit vérig gyűlölök

És minden ellen a' ki nem hiszi,

Bajvivó kardom megmutatni kész.

VÁRI.

És hogy hazug vagy átkozott tudódig,

Kardommal azt fejedre felrovlak.

Elég a' szó! jer gyermek és lakolj.

JOLÁN. Jó.

Melly vad viszály? milly rémitő zaj ez?

Nagy isten! — Endre, Endre, mit cselekszel?

VÁRI.

Bocsánat, szép Jolánka, e' zajért,

Mellynek valóban nem valék oka;

Mert bűn előttem csendedet zavarni.

De nem leszek mentője en magamnak;

Ez ifju társ majd mindent elbeszél,

Mi köztünk történt 's hiven, úgy hiszem.

Szilágykoz.

'S mi mint barátok válunk.

SZILÁGY.

Oh igen!

Titkon Várihoz.

Ha majd tudódbe mártom törömet.

VÁRI.

Titkon Szilágyhoz.

Vagy én kiűzöm útált lelkedet.

Magában.

Nyugottan távozom; mert gondomat

Az fogja nyögni a' ki most örül.
Serényen, vőfél! várom a' menyasszonyt. El.

JOLÁN.

Mi volt ez Endre? ah olly rémület
Fogott el 's reszket lelkem is belé.

SZILÁGY.

Légy nyugton, édes, nincs már semmi baj,
És a' mit láttál, csaknem tréfa volt.

JOLÁN.

Kegyetlen tréfa! nektek minden az.
'S ez hát ama' szent férfi szenvedély,
Az annyszor kihirlelt szerelem,
Hogy olly okért, mint hajszal' lebbenése,
Vad harczra teszten sorsot, életet,
Bár ahhoz szívünk' üdve kötve van?
Oh férfi lánykát nem szeret soha;
Magát imádja csak 's nyers kéjeit.
'S a' férfi szívnek bármelly szenvedély,
Harag, szerelm 's hír mindegy érdekű.
Csupán szeretni únalom nekik;
Azért meg is kell vinni 's az teszi
Kapóssá a' szerelmet és leányt,
Mert délczeg bajvívásra tárgy lehet.

SZILÁGY.

Nem érdemeltem vádat, Jolán,
'S most legkevesbbé van reá idő.

Szünjék meg aggodalmad, vége már
 Minden bajunknak, minden gyötrelemnek.
 Deríts örökre arcot és szívet,
 Mert a' melly választott olly mostohán,
 Be van már töltve a' hiú gödör,
 És a' szegénység' óriási árnya
 Az arany' tüzenél tűnedezni kezd.
 Enyém, enyém vagy és csak most vagy az,
 Csak most öllek kéjjel 's biztosan.
 Kivittalak sok szenvedéseidből
 És a' szerencsét hoztam násznagyúl,
 Melly ünnepünket boldoggá tegye.

JOLÁN.

Nem értelek; szólj, mit jelentenek
 Ez új öröm 's ez ékes szózatok
 'S a' rég nem érzett, rég elhunyt remény?

SZILÁGY.

Megáldta isten hűségünk' ügyét:
 Kincset találtam.

JOLÁN.

Ah ne csald magad'!
 Szegény atyám mióta jár oda
 'S a' drága kincs, mellyet magának ás,
 Komor tünődés, életgyűlölet
 'S a' félelem, hogy koldúsbotra jut.

SZILÁGY.

Jolán! te nem tudod most mit beszélsz.
 Vagy álmodtál én? nem mondom-e :
 Kincset találtam, olyan drága kincset
 Melly agg apádnak szomját elveri,
 Melly gondot oszlat 's minden akadályt.
 De rajtad a' sör megmutatni most:
 Szerelmed olly való-e mint hiszem?
 A' kincs terád vár, csak te birhatod fel,
 Ha majd az éjféli csendőrája üt.

JOLÁN.

Milly foghatatlan rémes dolgokat szölsz!

SZILÁGY.

Jer jer, vonuljunk félre. Lépteket
 Hallék. Atyádnak tudni nem szabad,
 Hová megyünk; különben megzavarna.
 Elég ha egyszer gazdaggá tehetjük:
 Legyen miénk a' gond és fáradás.

JOLÁN.

Oh jó Szilágy! tudod hogy kedvedért
 Mindent teszek. Vigyázz reám Szilágy:
 Oltalmam a' világon csak te vagy.
 El. Zágony ásó szereivel 's a' koponyával jó 's egy fa
 alatt megállapodik.

Z Á G O N Y.

Jobb napjaimban itt ez almatő
 Árnyékkal és gyümölcsessel ápolóm
 Gyönyört adott és enyhet; most korá'
 Súlyától elgörbedve, mint magam,
 Kiaszva, meddőn, lombtól taron,
 A' megromoltnak vég nyugalmat' ad.
 Ki győzze végig várni a' mesét?
 Az élettrefát végig játszani?
 Holott a' vég előbb utóbb csak egy!
 Uralkodók itt gond, baj és nyomor,
 De útát nem találják föld alá. Ás.
 Kalmár nagy útnak 's tengernek hiszen,
 'S gyakorta értékével oda vész;
 Erőben bizik a' hős 's porba dől
 Előbb, mint a' hírpályát végzené;
 Áldást esőtől vár a' földműves
 És zöld reményit jég tarolja le.
 Én elhivém a' bérczek' belsejének,
 A' mit felőlők tart ős hagyomány;
 És türtem hőt, fagyot hét éven át
 Veritékemben mosdott szikla 's rög:
 És mit találtam? puszta koponyát!
 Intő jelül, hogy napszámom kivan.

Ismét ás.

Vagy tán eladjam önnön véretem
 A' pénzes, a' csapongó Várinak?
 'S kéjelmeim közt, mellyeket talán ad
 'S minden falatnál, melly tán jutni fog,
 Lássam leányom' könnyhullásait,
 Es titkos hervadása' bús telét,
 Melly még előttem sirba fekteti?
 Vagy lássam őt Szilágynak karjain,
 Rideg szegényből mint lesz többszörös,
 Minden nyomornak 's kinnak ágyasa?
 'S ezt látva, rajtok még élődjem is,
 Dologtalan vén 's szijam éltöket
 A' gombaként, melly élhetetlenül
 Teng a' fa' derkán 's elsorvasztja azt?
 Hogy végre únjanak 's vén lelkemet
 Titkos fohászszal föld alá kívánják!
 Oh én csalódott! kincset kergeték,
 Mellyet csak a' szerencsés visz haza,
 'S a' kincset, mellyet mindenik talál,
 Keresni elmulattam; most teszem
 'S örökre megkészítem házamat.

Ismét ás, majd leül a' gödör' szélére.

Hah szinte jó, hogy mélyebben vagyok.
 Most jőtetek ti karvalyszívűek!
 Szilágy és Vári, nászszatok leányért:
 Azé legyen, ki engem betemet.

JOLÁN. Jő.

Még sem jön. Istenem! ha nem bizott

'S kétségeimmel elvesztettem őt.

Szilágy, Szilágy, hol késel olly soká? —

Egek ki az? ki ül ott egyedül

Egy félig ásott sirnak szélein?

Oh én korán és szörnyen bűnhődöm.

Atyám, atyám! Zágony elé borúl.

ZÁGONY.

Téged nem vártalak.

Miért hagyád el, ágyadat, leány?

Nem nyughatol? fölvernek álmaid?

Ne álmodozzál, — úgy majd jobban alszol.

JOLÁN.

Atyám, bocsásd meg ezt az egy hibát.

ZÁGONY.

Én mindent megbocsátok.

JOLÁN.

Jaj nekem

Csak az beszél így, a' ki halni tér.

ZÁGONY.

Te útra készülsz? menni, szökni nemde,

Elhagyni agg apádat, mint ki vén

Megúnt ruháját, melly elveszni nem tud,

Az ágon hagyja végre 's elszalad,

Hogy tőle ment legyen?

JOLÁN.

Bocsánat, ah,

Bocsánat! im én már nem távozom:

Te lélsz az oltár, mellyhez járulok.

Szilágy jó 's hallgatózva megáll.

ZÁGONY.

Sőt menj, ha menni vágysz. Én nem fogok

Élődni rajtatok, nem húzom el

Az ételt szájatokból, nem teszem

Italtokat bú' ürmétől fanyarrá:

Én nem fogok tengődni rajtatok,

Hogy átkozzatok hosszú életemet.

SZILÁGY. Félre,

'S atyától kell ezt lánynak hallani.

JOLÁN.

Atyám, mi szörnyü, sujtó szózat ez!

A' szent egekre! hagyd el e' helyet

És jőj nyugonni. Im én esküszöm,

Ha szivedet csak az nyugtatja meg,

Hogy a' szerelmet, melly hozzá csatol

'S minden szövődést Szilágyot meglátva.

Oh ég, Szilágy.

ZÁGONY.

Menj, menj, ne háboríts, ha nem akard

Fejedre vonni átkomat. Szabad vagy.

Én kincset árok és te érzelegsz.

Tégy a' mi tetszik. Semmi esküvést!
Én nem kívánok semmit hallani.

Magában.

Fülem' bezárom a' hazug beszédnek
És ajkam nem sokára néma lesz.

J O L Á N. Magában.

Milly élet ez? nagy isten mit tegyek?
Elhagyjam éjjel és illy egyedül?
De így viraszt ő hét év óta már
'S nekem van értte kínos éjjelem.
Szilágy, jövők. Ha kedvez a' szerencse,
Atyámat e' kintől megválthatom
'S tán felderitem végső napjait.

Csüggedten el.

Z Á G O N Y.

Elment; magam vagyok, magam 's az éj,
Melly hold szemével gyász munkámra néz.
Fél ember nagyság még 's alatt vagyok
'S fejem fölött a' sírhant összehull.

Ás 's ásója egy szekrénybe ütközik.

Mi ez? Megint az ördög czimborál?
Új szemfényvesztés' csábja fon körül?
Szekrény megint 's talán egy új halálfej?
Mindegy: legyen bár minden koponya

Itt egy rakásban mint a' Mátrabércz,
Nem rettegem.

Felveszi 's kiteszi a' gödör' szélére.

Nehéz, mint tagjaim.

Nyugottan jó öreg, légy eszeden;
Ne várd a' jót, ne rettegj a' gonosztól:
Jó rossz között neked már nincs különbség.

Fölnyitja a' szekrényt 's kivesz egy marok aranyat.
Arany! arany! arany!

Lerogy a' szekrényre, majd lassan fölemelkedik 's
körülnéz.

Eszem megállj; ne szédülj vén fejem!
Nem új csalódás' káprázatja ez?
Nem! a' heted nap most telik be még;
A' régen várt kincs itt előtttem áll.

A' szekrénybe nyúl.

Pénz, kincs, arany, fenékig mind arany!
Bocsánat oh egek!

Aggodalmasan körülnéz.

Nincs senki itt?

Magam vagyok. De most e' kincseket
Be, és fejem alatt kell pihenniök.

Fölemeli 's vagy négy lépést viszi.

Hah! nem birom; roskadnak tagjaim.
Jolán, Jolán! Nem hallja senki is.

Szilágy, Jolán, hol vagytok gyermekim?

Nem, nem! ha zajt ütök, meghallanak.

'S ha Vári leskelődnék? Csak ne ő!

Besietek és kihívom lányomat.

Tüstént legitt. Hold! légy kegyes,

Őrizd meg kincsemet, mit juttatál.

Tüstént jövök.

Elindúl, meg' visszajő.

Nincs senki itt közel.

Minden nyugodt, csendes mint a' halál.

Megy 's többször visszanéz.

Megyek, futok; nincs senki itt; megyek.

El. Kevés váratra két paraszt jő.

ELSŐ PARASZT.

Bizony János koma, úgy maradtam én, mint a' szedett tőke. Minden keresményem haramiakézen. Még ruháimból is kifosztottak az átkozottak 's ezt a' rongyot vetették nyakamba.

MÁSODIK PARASZT.

Hát én? nekem mindenem oda van. Utósó értékemet ragadták el, 's azon fölül úgy halántékon ütött egy gaz kölyök, hogy eszmélet nélkül rogytam le az úton. Verje meg az isten valamennyi gazember van a' világon 's ki még a' szegénynek véres veritékkel szerzett vagyonát

is elveszi, pokolban ébredjen fel az ítélet' napján.

ELSŐ PARASZT.

Ej ej! János koma, azért ha szerencsétlenül jártunk is, ne káromkodjunk. Az isten megsegít, ha iparkodunk 's a' zshiványnak utójára is akasztófán a' helye.

MÁSODIK PARASZT.

Hiszen koma, nem is káromkodom én, mert csak azt mondom, a' mi igaz. Ha a' becsületes ember fáradsága után istentől várhat jót, úgy a' haramiának csak az ördög' körme közé kell jutni 's égni és jajgatni az örök kárhozatban. Dejszen, csak el ne szédültem volna, majd meg is lapítottam volna a' gaz czimborának fejét. — De ni ni! koma, mi van itt a' földön?

Megbotlik a' szekrényben.

Arany!

ELSŐ PARASZT.

Arany! lehetetlen.

MÁSODIK PARASZT.

Már akár lehetetlen, akár nem, ez még is arany, még pedig annyi, hogy akár disznót hizlaljunk vele, ha vaczkorra válik.

ELSŐ PARASZT.

De azt már ne tegye. Inkább zsebeljünk fel belőle derekasan, aztán álljunk tovább. Leg-alább szegény cselédeinket megmentjük az éhen-halástól.

MÁSODIK PARASZT.

Mit zsebelni? Elviszszük koma, így a' mint van 's megosztozunk emberségesen.

ELSŐ PARASZT.

Hisz az mind jó volna János koma, de ta-lán nem is számunkra tették ide ezt a' drága kin-cset, mi?

MÁSODIK PARASZT.

Nem-e? Hát ki' számára, ha nem a' kár-vallottakéra? Aztán nem is úgy tették ezt ide, hanem a' föld vetette fel; mert kitelt az ideje. Csak fogja kee fülön koma, aztán vigyük.

ELSŐ PAPASZT.

Megálljon keed egy kicsint. Hát ha ez a' sítán' ajándéka?

MÁSODIK PARASZT.

Bánom is én, ha mindjárt a' sánta ördögé is, csakhoggy itt van. Fogja kee, mert mindjárt magam viszem el.

ELSŐ PARASZT.

No no, csak ne hirtelenkedjünk. Látja keed itt olyan kertféle helyen járunk. Igazság szerint a' kert' gazdájának kéne valamit juttatni.

MÁSODIK PARASZT.

Isten neki! csakhogy egyszer már szabadulhassunk innen. Döntsünk ide ebbe a' gödörbe vagy egy süvegre valót; de aztán illa berek!

ELSŐ PARASZT.

Annyi mint az: legalább becsülettel megosztunk.

A' szekrényt a' gödör' szélére viszik 's pénzt kotornak bele.

MÁSODIK PARASZT.

Elég! Felfogják a' szekrényt 's indulnak. Már most isten őrizz meg bennünket; a' pénznek majd gondját viseljük.

ELSŐ PARASZT.

Valaki jön. Fussunk.

Elsietnek a' szekrénynyel. Nem sokára Zágony jó.

ZÁGONY.

A' ház üres! leányom elszökött,
Egyetlen lányom! Kergesd őt vihar,
A' merre jár. De nem! Hiszen magam
Üzém el egy setét órában őt.

De jó. Legyen szabad. Házam közel:
 Kiüritem a' szekrényt mig tart az éj.
 Itt hagytam a' szekrényt. Hohó! nem itt,
 A' másik oldalon.

Tovább megy.

Ne vedd el eszemet
 Mindenható! a' kincset nem lelem.

Kutatva körül megy.

Csak lassan, lassan, itt kell lennie.

Lehajol.

Mit látok itt? A' szekrény itt feküdt,
 'S mellette lábnym.

Felsikoltva térdre rogy és haját megragadja.

Elraboltatott.

A' drága szép kincs elraboltatott!

Szünet után a' csákányt megragadja.

De hallga! nem beszédet hallok-e?

Talán nem késő, még itt érem őket.

Jaj annak a' kit csákányom megér.

Megálljatok, tolvaj gaz emberek!

Égesd meg őket hold, temesd el éj!

De csitt! ne hallja senki szavamat.

Utánok indulok, mint a' halál,

Halkan lopózva, észrevétlenül.

Indul 's megáll.

Hah ördög sugta gondolat! Talán
Leányom és Szilágy a' tolvajok.
Ki volna más? Itt nem jár senki más.
Ne hozd előmbe őket oh nagy ég!
Ne hozz előmbe embert! Féktelen
Harag foganzik lelkemben. Halál
És gyilkolás most minden elemem.
Reszkessetek szerencsém' tolvaji,
Vén Zágony vért kíván a' kincsekért.
Tolvaj, zshivány, rabló! megálljatok.

Bőszülten el,

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NEGYEDIK FELVONÁS.

Barlang.

Vig Bandi, Kiliti, Fillér, közöttük Haris teli
kulacscsal.

HARIS.

Halljunk szót!

VIG BANDI.

Halljuk Harist!

KILITI.

Halljuk a' vén Harist, az ivó Harist, az
erdők' és harasztok' madarát!

FILLÉR.

Böcsülettel szóljatok Harisról; szavan fogjá-
tok.

VIG BANDI.

Halljuk Harist; Haris szólni akar.

KILITI.

Meg akar szólamlani mint Bálám' számára.
Halljuk!

HARIS.

Böcsütettel legyetek vagy fejetekhez vágom
a' kulacsot, száz és milliom —

KILITI.

Korty!

HARIS.

A' ki engem meg nem becsül —

FILLÉR.

Becsüld meg magadat, mond az irás.

VIG BANDI.

Halljuk Harist!

MINDNYÁJAN.

Halljuk.

HARIS.

No hát hallgassatok, vagy fonynyadjatok el,
mint a' gomba a' madzagon. — Hallgassatok fia-
im, annyi félelemmel, a' mennyi csak rettent-
hetetlen sziveitektől kitelhetik, és a' bortól, mely-
lyet ittatok. Legelőször is tehát bátorságnak
okaért — éljenek a' kik meg nem haltak! Iszik.

KILITI.

Azaz: igyunk másokért, mert magunknak igen jól esik.

FILLÉR.

Koldusbocskor legyek, ha ez az ember nem csap alatt született. Legelső lélekzését is iváson kezdette. Szeretnék csapot ütni kobakjába 's fölébe írni: Vendégfogadó a' csaphoz!

VIG BANDI.

Éljen Haris, a' kulacs' fejedelme!

FILLÉR!

Éljen és uralkodjék, mint sáritök a' gye-
pün.

KILITI.

Éljen, a' míg csak ihatik.

HARIS.

Köszönöm, de száz és milliom! hallgassatok, vagy —

MINDNYÁJAN.

Halljuk! halljuk!

FILLÉR.

Ne hagyjátok Harist méregbe jőni. — Igyál, ne szólj és halljuk. Idd le vitéz mérgeidet Haris, azután halljuk!

KILITI.

Veszszek el, ha szót nem fogad.

HARIS. Iszik.

Száz és milliom! hol is hagytam el?

FILLÉR.

A' hol kezdted, az ivásnál.

HARIS.

Igen tehát! Azt mondom vala: éljenek a' kik meg nem haltak.

Inni akar, de a' többiek megragadják a' kulacsot 's nem engedik szájához vinni.

MINDNYÁJAN.

Halljuk Harist!

KILITI.

Ne hagyjátok inni, mig Vári' halálát el nem beszéli.

FILLÉR.

Egy mondásra egy korty, mint az irás mondja. — Mondj nekünk valamit Vári' haláláról.

VÍG BANDI.

Halljuk Harist!

HARIS.

Ha a' kulacsot el nem eresztitek —

KILITI.

Kivel harczolt a' mi vitéz hadnagyunk?

FILLÉR.

Ki vágta agyon?

VIG BANDI.

Hol szúrták meg? Halljuk Harist, ő látta, mikor elesett.

HARIS.

Addig sem láttam sem hallottam, míg a' kulacsot el nem eresztitek.

FILLÉR.

Született és megholt mint az irás bizonyítja.

KILITI.

Döfést kapott-e vagy szúrás?

FILLÉR.

Elül-e vagy hátul?

KILITI.

Tarkón-e vagy homlokon?

FILLÉR.

Megverték-e vagy csak megütötték?

VIG BANDI.

Haris látta, mikor mellbe szúrták. — Halljuk Harist!

KILITI.

Hová temették?

FILLÉR.

Beszélj hogy ihassál.

H A R I S.

Elereszti a' kulacsot 's baltájához kap.

Száz és milliomm! én ütök mint isten' nyila,
ha méregbe hoztok.

K I L I T I.

Hozzátok méregbe! akasztátok föl lábainál fogva.

F I L L É R.

Hagy' lógjon, úgy is bajosan áll.

K I L I T I.

Akaszszuk fel, hogy lábai az ég felé álljanak mint a' szegény ember' lőcse.

V Í G B A N D I.

Álljon tót ágast.

M I N D N Y Á J A N.

Álljon tót ágast! Álljon tót ágast!

H A R I S.

Száz és milliomm! összeapritalak.

Kürtszó hallik.

V Í G B A N D I.

A' hadnagy!

K I L I T I.

Mondom, hogy a' vén kobak rászedett bennünket.

H A R I S.

Fölveszi az elejtett kulacsot 's keblébe dugja.
Bátorságnak okaért ezt jó lesz elrejteni.

F I L L É R.

Ezért csillagot rúgsz, Haris.

V Á R I. Jó.

Itt vagytok épen mint látom; de szint' olly
Üres kezekkel.

F I L L É R.

Félre Kilitihez.

És jó fejvel, kivált Haris koma 's annak ke-
ze sem üres; olly vitézül forgatja a' kulacsot,
mint Nagy Sándor az apja' dárdáját, csakhogy
szüntelen magát veri pofon.

K I L I T I.

Azért is örök pirongásban van, mintha mind-
untalan elszégyenlené magát.

V Á R I. Harishoz.

Hah vén szipoly, te ismét a' kulacs'
Szájával csókolódál? jobb szeretném,
Máskorra hagynád lakzidat. Vigyázó
És józan ember kell a' gátra ma.

H A R I S.

Uram én ittam is, iszom is; de azért még
is helyén van az eszem.

V Á R I.

Csak lábad volna úgy, de tántorogsz
'S fejedbe szálott a' földindulás.

H A R I S.

Száz és milliom! akar kanásztánczot jár-
jak.

V Á R I.

Inkább hiszem, mint megmutasd. — De hol
Maradt zsidótok? vagy nem jött nyilásra?

V I G B A N D I.

Uram, csak egy rossz zsidóköllyök volt, öreg-
apja' bársonynadrágában, melyet a' tizparancso-
lattel épen nyakánál kötött meg, hogy inába ne
szakadjon. Kezei a' két oldalzseben lógtak ki,
mint valami veszedelmes horog, melly mindent
magához húz. Haris azt gondolta eleinte hogy
medvebocs; de én megfogtam nyakán a' tizpa-
rancsolatot.

V Á R I.

Mit nyeggetőztök olly hitvány kölyökkal!

V I G B A N D I.

Kikérdeztem uram, aztán utnak eresztém;
hadd nőjön, míg csálni megtanúl. Most még nagyon
sovány piócza volt; nem volt nala több másfél
gerezd hajmánál 's két pénznél. Hárommal in-
dult meg Budáról az eszéki vásárra 's még pénz-

zel ér oda, ha így gazdálkodik. — Azt mondta: a' két vén zsidó csak harmad nap múlva jön erre.

V Á R I. Türtelenül.

Jegyezd meg a' napot — 's most társaim
Nagy munka vár reánk: vigyázatok.

M I N D N Y Á J A N.

Parancsolj! mindent megteszünk.

V Á R I.

Kettő a' más tanyának útjain
Vigyázzon; kettő itt marad velem.
Az elmenők hirt hozzanak, ha tán
Nem ment az út. Kik megmaradtok itt,
Vonuljatok meg e' köszál megett
És várakozva lesben álljatok.
Egy ifju és egy lányka fog lejőni:
Lopózzatok ki majd ha már lejött
'S midőn az égő fáklyát fellököm,
Rohanjatok 's fogjátok a' leányt
'S kimélve bár, de minden gyorsasággal
Vigyétek félre. 'S mig én végezek
Az ifjuval, tartsátok fogva őt.

H A R I S.

Isten éltesse a' mi hadnagyunk' szeretőjét!

V Á R I.

Hallgass öreg, még nincs meg a' madár

'S madárfogónak nem szabad zajogni.
Csak töletek függ, hogy vesszönkre szálljon.
Azért hát csendesen 's ha jól sül el,
Vár hétszeres díj 's hála. — Menjetek.

A' haramiák rendelt helyeikre mennek. Vári előhozza a' kincset 's felfedi, majd két szövétneket gyűjt 's a' kőszálak mögé tűzi, melly által a' barlang egy ke-
vessé földerül.

V Á R I.

Derülj sötétség' puszta temploma,
Pillants ki éjed' kormos fátyolából
'S mutasd meg ismeretlen arczodat.
Eddig szilaj, vad férfiak' tanyáját
Félénk menyasszony látogat ma meg,
Nem sejtve, hogy menyekző vár reá.
Való, hogy a' menyekző nem szelíd
'S tán fél örömmel esonkább mint lehetne;
De mit nem ád a' sors, azt venni kell;
Különben a' várónak élete,
Mint szép virágok közt a' bérczpatak,
Lefoly 's kietlen pusztaságba vész.

Kivül Jolán' neve kiáltatik, mellyre megnyilik az ajtó.
Szilágy és Jolán jönnek.

V Á R I.

Jönek! Szerencse, légy velem.

Elvonul.

JOLÁN.

Ah millyen rémületnek háza ez!

SZILÁGY.

Kedves, ne félj, nem érhet itt veszély,
'S ha érne, megvéd híved és az ég.

JOLÁN.

Ki számot tart az égi ótalomra,
Nem kísért istent 's nem jár illy helyen.
Oh hagyj pihennem Endre, olly igen
Bágyadt vagyok.

SZILÁGY. Magában.

Csak most ne hagyd el őt
Oh szent erő. — Pihenj hát kedvesem,
Pihenj ki keblemen, jer.

JOLÁN.

Ah Szilágy!

SZILÁGY.

Mit kívánsz, oh Jolán?

JOLÁN.

Hová megyünk?

Vagy ah!

SZILÁGY.

Nyugodjál 's végy erőt, Jolán.

JOLÁN.

Oh itt sok szenvedélyek' malma van :
 Ez a' te kebled nem nyugvás' helye;
 Olly szertelen dobog.

SZILÁGY.

Kiirtanám,
 Ha nem dobogna most, midőn örül,
 Hogy boldogsága rajta megpihen.

JOLÁN.

Mi az? mi nyúl fel ott olly rémalakban,
 Mint egy temérdek óriási szörny?

SZILÁGY.

Kő az, Jolán, lelketlen, néma kő,
 Kit durván a' természet képze ki
 'S titkos termének oszlopúl adott.
 Máshol ha látnók, szépnek mondánád.

JOLÁN.

De ott alant a' barlang' fenekén
 Nem szellemeknek mécse pillog ott?

SZILÁGY.

A' kincs világít, a' kincs' lángja az.
 Időnk halad; jer, már közel vagyunk.

JOLÁN. Megállapodva.

Melly szózat, millyen tompa suttogás?

Olly szókat hallék, mint az emberé,
De titkos hangjok borzadásba hoz.

SZILÁGY.

Csalódol: rettegésed súgja azt

Lemennek a' barlang' közepéig.

Most bátorodjál, pillanatra csak,
Hogy hosszan élő üdvhöz nyiss utat.
Szerelmünk' esküjére késztelek,
'S mindenre a' mi frígyet szentesít,
Menj bátran, csüggedetlen menj elő
'S vedd a' mit a' szerencse' jobbja nyújt.

Mennek.

JOLÁN.

Szilágy, megengedj késedelmemért.
Rettegtem, és midőn már itt vagyok
'S a' titkos házzal megbarátkozám,
Félelmem oszlik. Íme indulok
'S rövid bucsúra nyujtom ajkamat.

SZILÁGY. Megöleli.

Jolán, Jolán. — De menj, az édeset
Idő előtt ne lopjuk el magunktól.

Menj, e' helyen bevárlak. — Hah mi ez!

Jolán a' kincs felé megy. Vári fellöki az égő szövet-
neket, melyre Haris és Kiliti kirohannak, 's Jolánt
félre ragadják. Szilágy utána rohan, de Vári útját
állja.

VÁRI.

Megállj, fiú, egy nyomná se tovább.

SZILÁGY.

Hatalmas ég! mi rettentő csalódás!

VÁRI.

Bámulj! Jolánnal többé nem beszélsz.

SZILÁGY.

Hah ördög, csak most ismerek reád!

VÁRI.

Reszkess, ha ismersz. Rég előlhetélek;

De mára tartám büntetésedet.

SZILÁGY.

Jolán, Jolán, szólj merre vagy? megyek.

VÁRI.

Ha e' vas nem szakasztja útatad.

SZILÁGY.

Alávaló! oh ördög' czimborája,

Illy bűn csak a' te kézműved lehet;

Tágulj, vagy által rontok lelkeiden.

VÁRI. Hátrálva.

Hejh társak! a' leányt vigyétek el

A' más tanyára 's várjatok be ott.

Szilágyhoz.

'S most jer, ha bátorságod nem hazug!

SZILÁGY.

Kardját lebocsátva.

Megállj a' szent egekre! — Oh Jolán

Mi siratandó sorsra hoztalak!

VÁRI.

No's úrfi, alkuszunk?

SZILÁGY.

Megösmérem,

Úr vagy fölöttem 's boldogságomon.

VÁRI.

Add által önként 's gazdagon mehetsz el.

SZILÁGY.

Nem úgy, nem úgy! Ne vidd el innen őt;

Hagyd a' helyen, hol fölnevelkedett,

'S minden jogom szívéhez veszszen el.

Eltépek önként mindent, a' mi köt:

Korhely leszek, csapongó, részeges;

Káromkodással undok és hazug

'S minden gonoszba torkig elmerült,

Hogy meggyüöljön végre 's elfelejtse

'S önként kívánja társaságodat.

De mit beszélek. Nincs bűn, nincs gonoszság,

Melly olly utálttá tenne, mint te vagy.

Rabló!

VÁRI.

Ez a' mi téged most megöl,
'S halálod' óráján kétségbe ejt.

Társaihoz.

Ne késsetek, vigyétek a' leányt.

SZILÁGY.

Előbb te halj meg, poklok' czimborája.

Összecsapnak. Az alatt Jolán, kire a' harcz' kimene-
telét vigyázó haramiák nem igen ügyelnek,
föleszmél.

JOLÁN.

Ah melly ijesztő zajra ébredek!
Ott küzdenek; nagy isten!

A' vívók közé rohan, hol megsebesítve lerogy, miután
a' viadal megszűnik.

Oh Szilágy!

'Te jól találtál.

SZILÁGY.

Átok! mit tevék!

JOLÁN. Haldokolva.

Én meghalok, Szilágy; itt balfelől
Kardod hideg — hideg, mint a' halál,
Atyám — Szilágy — segíts — én meghalok.

Meghal.

SZILÁGY.

Jolánhoz térdepelve.

Jolán a' szent egekre! szólj, beszélj,
Csak egy kis szót még, mint vagy, mit tegyek?
Vagy bár a' legszörnyebbet mondd ki rám,
Hogy nem szeretsz, csak élni tudjalak.
Ebredj, Jolán; ne zárd el a' szemet,
Melly ifjuságom' napja volt; Jolán
Csak egyszer is még pillants föl reám,
Jelül, hogy megbocsátasz bűnömért,
Hogy el nem átkozsz a' más életen,
Hogy gyilkosoddal megbékülsz örökre.
Nem szólsz, nem intesz — én elkárhozom.

Reá borúl.

HARIS.

Uram, ledöfjük ezt a' gyermeket?

VÁRI.

Távozzatok, ti hitvány czimborák!
Távozzatok, mondom, ne lássalak.

KILITI.

Jer, öreg; hadnagyunknak rossz lakodalma
történt, ilyenkor nem jó késedezni. Adjunk hírt
a' többinek.

HARIS.

Száz és milliom! gyerünk.

Kiliti és Haris el.

SZILÁGY.

Jolánom! ah korán vesztettelek.

Ez a' hideg csók, melyet ajkad ad,

Csekély a' szomjnak, mely éretted ég,

'S éretted égni fogna lángolón,

Ha századokra nyúlnék életem.

Mért nem lehet cserélnünk oh Jolán?

Leszállnék értted a' mély földközépig,

Csakhogy te élj és rólam emlékezzél.

VÁRI.

Fel onnan, gyermek, pompás bánatodból!

Nem tűröm el, hogy csak magad kesergj.

En hallgaték; de érzem káromat.

'S ha szertelenség a' gyász illy halotton,

Versenybe hílak égre átkozódni

És káromolni mindent a' mi szent.

En is szerettem őt!

SZILÁGY.

Oh szörnyeteg!

Nézd, gyilkos, ezt az arcot! Nézd hogyan

Halványodott el rózsahajnalából.

Nézd a' legédesb szózat' ajkait

És e' lezárt szem' párját, mely imént

Legszebb sugárból szőtte csillagát
 'S egy életüdvnek mennyét foglalá;
 Nézd itt ez összeomlott termetet,
 Mind ez hogyan lőn néma és setét
 És mozdulatlan renyhe, mint a' föld:
 Te műved ez mind 's ördög lelkedé!

VÁRI.

Ne káromolj, a' sors akarta úgy.
 De én nem állok többé pört veled.
 Élj boldogúl, ha élhetsz 's menj tova:
 Én nem kívánom már halálodat.

SZILÁGY.

De én kívánom, gyilkos, lelkedet,
 És semmit nem kívánok mint csak azt.
 Oh vajha minden elhúnyt kellemét
 Egy egy halállal tudnám vissza venni,
 Mind szíved' vérén váltanám meg azt.
 'S te tartanád meg éltedet, lator,
 Hogy a' világnak még több átká légy,
 'S kétségbe hozd az istenben hívót?

VÁRI.

Ne ingerelj, elég egy áldozat.

SZILÁGY.

Egy égnek! egy pokolnak, 's ez te légy.

Vinak; Vári elesik.

V Á R I.

Meggyőzhetlennék hittem kardomat
 'S most porba száll velem. — Ha eltemetsz
 Szilágy, bird ott a' kincseket 's fölém
 Jolán' hajából egy kis fürtöt adj,
 Csak egy kis fürtöt lelkem' nyugtaért;
 De nem, ne tedd; nehezb lesz az nekem,
 Mint a' kerek föld' minden halmai:
 Megtértem volna — 's elvesztettem őt.
 Kemény az ágy, a' mellybe fektetél
 'S fejem nehéz és lelkem — lelkem is.

Ábrándozva.

Szilágy! merítsd mélyebben a' vasat.
 Úgy úgy! no most már alhatunk reá.
 Születni nem méltó illy életért
 'S meghalni átkozott kin: Meghal.

S Z I L Á G Y.

Jolán' holtteste mellett térdelve,

Rút halál!

Korán kelél a' vőlegény' jogába.
 Undok kerítő! ennyi kellemet,
 Az ifjuság' virító tagjait
 A' pornak 's éhes férgeid' fogának
 'S e' szózatokkal zengő ajkakat
 A' tompa némaságnak jegyzed el.
 'S én a' ki mind eddig fukarkodám

Szerelmeimmel, a' ki kéieit
 Csak félve izelém, hogy egykoron,
 Mint annak, a' ki pénzét bérbe adta
 Kamattal 's százsorozva térjenek meg
 Kifogyhatatlan drága kincs gyanánt;
 En a' ki vártam, most lemondjak-e?
 Ezen gyönyörnek ékes hajlakát,
 E' csaknem illetetlen ajkakát
 A' semmiségnek szomjan adjam át?
 Ah kedvesem, te alszol csendesen,
 De mondhatatlan kin maradt nekem!
 Megbánhatatlan bűnöm, hogy reád
 En hoztam e' veszélyt, utánad int.
 Hogy' állanék meg a' világ előtt?
 Őrült, ki tündérségnek hittem azt,
 Mit a' zshiványnak durva szája szolt!
 Őrült, botor! kaczagnom kellene,
 Ha nem volnék olly minden szer felett
 Boldogtalan. De elmegyek,
 Oh drága lélek, várj meg, en megyek.

Fölkél.

Magam vagyok, mint éjszakán az árny.
 A' mit szerettem, 's gyűlölék, megöltem,
 Es tettem' száma egy hián betelt;
 Ez egyre, a' végsőre most török.
 A' gyáva retteg egy kis tör' hegyétől

'S a' kárhozat, mint rém, elébe áll;
De kárhozat csak ott van, a' hol ő nincs.
Itt lenni több mint kárhozat nekem.

Fölülről Szilágy és Jolán neveik kiáltatnak. Nem sokára Zágony égő fáklyával jő, utóbb ifju vadászok.

SZILÁGY.

Még éltek ott fenn? szinte megfeleledtem,
Hogy felvilág is van; de nem kacsingatok
Én már a' nappal, a' hizelkedő
Életnek többé nem hiszem szavát.

Kiáltva.

Jőj Zágony! a' kincs 's lányod itt vagyon.
És itt van a' ki elvesztette őt.

Kardjába dől.

Jolán — szerelmünk — a' halálban egy.

Jolán mellett összerogy 's meghal.

ZÁGONY.

Kincs 's lányom itt van, jól hallottam-e?
Hah milly halálnak tartománya ez?
Itt Vári fekszik vérben, ott Szilágy,
'S itt lányom — oh szemfényvesztő pokol!
És itt a' kincs, a' mellyért fáradék.
Légy átkozott világ! Összerogy.

EGYIK VADÁSZ.

Méltán kesergesz, sors üldözte agg,
Kincset vadásztál 's kettős gyászt lelél:
Vöd a' halál lőn. Hajh de minket is
Ért sajnós veszteség; egy ifju társ
Hagyott el, a' ki lelkünk volt, kinek
Szép csillagáról sorsot jósolánk,
Melly illy korán 's illy gyászosan lehúnyt.
Jertek! vigyük fel a' holttesteket.
Tegyünk föléjük büszke ravatalt:
De zászlajoknak színe vér legyen;
Mert vérben estek el!

H i b á k.

<i>lap.</i>	<i>sor.</i>		<i>olvasd</i>
18	11	ájánlott	ajánlott
38	13	mulva	mulva
47	25	zt	azt
51	6	hőlykezett;	kőlykezett;
87	23	gyikosok.	gyilkosok.
94	24	hazámban ;	házamban ;
111	6	álljátok	álljatok
115	19	errőre	erőre
183	26	sabbadság	szabadság

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

